

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Diplomová práce

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický Ústav

Americká občanská válka jako souboj ideálů svobody

Diplomová práce

Autor: Kryštof Martínek
Studijní program: N0222A120001 Historie
Studijní obor: Historie (NMgr.)

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jiří Hutečka, Ph.D.

Hradec Králové, 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval panu docentu Mgr. Jiřímu Hutečkovi PhD. za prvotní zápal a inspiraci, dále za směr, rady, trpělivost a vstřícnost poskytnutou během vypracování této diplomové práce.

Annotation

MARTÍNEK, Kryštof. *The American Civil War as a Clash of Ideas of Liberty*, Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2024, 75 pp., Diploma Dissertation

The diploma thesis discusses the concept of the ideal of freedom across the society of the warring parties, the South and the North, during the American Civil War. The primary object of research interest will be conceptualization of the term "freedom" by the social elites of both parties at the time, both political and intellectual, but the image of the ideal of freedom in the wider public and in the public space during war. The key sources will be both public speeches and private correspondence and diary entries, both of political and military representatives of both parties, as well as of wider social strata. These will be supplemented by a study of the contemporary press and subsequent contextualization into a rich corpus of secondary literature.

Keywords: United States of America, civil war, political ideology, freedom, politics, 19th century

Anotace

MARTÍNEK, Kryštof. *Americká občanská válka jako souboj ideálů svobody*, Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2024, 75 s., Diplomová práce.

Diplomová práce pojednává o pojetí ideálu svobody napříč společnostmi znesvářených stran, Jihu a Severu, během Americké občanské války. Primárním objektem zájmu výzkumu bude konceptualizace pojmu „svoboda“ tehdejšími společenskými elitami obou stran, a to jak politickými, tak intelektuálními, reflektován bude ovšem i obraz ideálu svobody v širší veřejnosti a ve veřejném prostoru během války. Klíčovými prameny budou jak veřejné projevy, tak soukromá korespondence a deníkové záznamy, a to jak politických či vojenských představitelů obou stran, tak i širších společenských vrstev. Tyto budou doplněny studiem dobového tisku a následnou kontextualizací do bohatého korpusu sekundární literatury.

Klíčová slova: Spojené státy Americké, občanská válka, politické ideologie, svoboda, politika, 19. století

Obsah:

Úvod	1
1. Svoboda jako obecný pojem.....	3
1.1 Svoboda jako jazykový problém	9
2. Svoboda a myšlení o svobodě v raných severoamerických koloniích.....	11
2.1 Puritánské pojetí svobody v amerických koloniích	12
2.2 Tolerance v raných amerických koloniích.....	14
2.3 Význam vlastnictví půdy v britském právu	17
3. Svoboda a britské právo v pozdních severoamerických koloniích	18
4. Americká válka o nezávislost a vznik Ústavy v roce 1789	20
4.1 Kroky vedoucí k válce o nezávislost	20
4.2 Thomas Paine a jeho myšlení v úsilí o nezávislost.....	21
4.3 Deklarace nezávislosti v roce 1776	22
4.4 Články Konfederace 1776-1777	23
4.5 Ústava z roku 1787.....	24
4.5.1 Listy Federalistů a svoboda.....	26
4.6 Ústavní interpretace jako záminka k možným střetům.....	29
5. Otroctví jako obecný pojem	30
5.1 Otroctví v amerických koloniích 18. století a v Ústavě z roku 1787	31
5.2 Argumenty pro a proti otroctví jako příklad rozdílných ideálů svobody	37
5.2.1 Dualita biblické argumentace otroctví a svobody	37
5.2.2 Teorie rasové podřadnosti jako argument otroctví.....	39
5.2.3 Otroctví jako svoboda soukromého vlastnictví.....	41
5.2.4 Svoboda otroků jako bezpečnostní riziko	41
6. Jižanská práva a svoboda v myšlení Johna. C. Calhouna.....	43
7. Abolicionismus a svoboda otroků v myšlení Williama L. Garrisona	48
8. Free-Soil Party, republikánský ideál svobody a myšlení o svobodě u Abrahama Lincolna	52
9. Prezidentská kampaň roku 1860.....	57
10. Secese Jižní Karolíny a cesta k občanské válce.....	60
10.1 Ohlas Secese v dobovém tisku Jihu a Severu	61
10.2 Právo na secesi a vůle udržet Unii v myšlení zástupců Severu.....	64
10.3 Válka za svobodu a nezávislost v myšlení zástupců Jihu	67
Závěr.....	71
Seznam použitých pramenů a literatury	75

Úvod

Následující text této diplomové práce se věnuje tématu ideálu svobody v amerických dějinách, zejména pak dějinách zaměřených na období občanské války, nazývané také jako válka Severu proti Jihu, mezi léty 1861 až 1865. Téma americké občanské války je v tuzemském prostředí, v porovnání s jeho obrovskou vytížeností jakožto objektu zájmu amerických historiků, poměrně neprozkoumaná kapitola něčeho, co lze označit za část cizích dějin jednoho státu, která není tolik podstatná a relevantní v našich národních či evropských dějinách, tak jako spíše zajímavá a na naše poměry exotická. Ke dnešku bylo vydáno téměř padesát tisíc publikací věnujících se občanské válce, z nichž většina byla vydána jen ve Spojených státech. U nás k tomuto tématu přitom byla napsána jen hrstka odborných monografií. Za zmínku stojí například současná komplexní mnohoúrovňová analýza celého konfliktu americké občanské války *Země krví zbrocená*¹ z pera Jiřího Hutečky, v předchozím období pak hlavně *Válka Severu proti Jihu*² Josefa Opatrného, rozsáhlé dílo věnující se zejména americkým koloniálním dějinám Svatavy Rakové, mezi něž patří publikace jako *Rasa, víra a etnicita v koloniální Americe*³, *Podivná revoluce: Dlouhá cesta Američanů k nezávislosti (1763–1783)*⁴ či z nejnovějších *Město na hoře: Sen a svět Johna Winthropa (1630-1640)*⁵, ale i neodborné popularizační literatury mezi kterou můžeme řadit například *Hvězdy proti hvězdám: Americká občanská válka 1861–1865*⁶ Ivana Brože.

Ke svobodě jako takové poskytují myslitelé a autoři napříč historií nespočet různých interpretací a konceptualizací. Zejména pak ve Spojených státech se svoboda nepovažuje pouze za zakládající ideál americké státnosti a mentality, nýbrž je skloňována různými způsoby, a to nejen v rámci odborné literatury ale i v rámci umění a popkultury, a postupně se stává i obchodním artiklem v podobě například potisků na

¹ Jiří HUTEČKA, *Země krví zbrocená*, Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2008

² Josef OPATRNÝ, *Válka Severu proti Jihu*, 3. vyd., Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017

³ Svatava RAKOVÁ, *Rasa, víra a etnicita v koloniální Americe*, Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2005

⁴ Svatava RAKOVÁ, *Podivná revoluce: Dlouhá cesta Američanů k nezávislosti (1763–1783)*, Triton, 2005

⁵ Svatava RAKOVÁ, *Město na hoře: Sen a svět Johna Winthropa (1630-1640)*, Praha: Historický ústav, 2017

⁶ Ivan BROŽ, *Hvězdy proti hvězdám: Americká občanská válka 1861–1865*, Epocha, 2009

oblečení. Proto se nabízí otázka: Co lze o ideálu svobody natož potom v kontextu s dějinami Spojených států amerických říct nového?

K zájmu o toto téma u mne podnítily přednášky o americké historii pana doc. Jiřího Hutečky a následně má osobní úvaha nad fungováním našeho vlastního demokratického politického systému, v němž je ideál svobody různě vykládán a interpretován a jehož principiálním předobrazem je právě ten, jehož základy položili kdysi dávno Otcové Zakladatelé právě ve Spojených státech amerických, a který sám v nedávné době zažíval (a v jisté formě zažívá neustále) otřesy právě v otázce svobody, jejího rozsahu a jejích limitů.

V první rozsáhlé části své práce se pokouším tento ideál nejen formulovat a komparovat, nýbrž za tímto cílem sledovat genezi a původ napříč americkými dějinami, a to od období kolonií až po válku o nezávislost a jeho oddělení v 19. století s důrazem na důležité mezníky či momenty důležité pro jeho vývoj, nebo o něm jinak vypovídají. Tato pout' napříč americkými dějinami je založena zejména na odborné literatuře doplněné o prameny, a to zejména o podstatné dokumenty Ústavy a její dodatky.

V druhé části práce je pak ideál svobody sledován na odlišných myšlenkových proudech států Jihu a Severu v období mezi roky 1820 a 1860, kdy docházelo k formaci a střetům těchto ideálů, vedoucím v konečném důsledku až k rozbití Unie vystoupením států Jižní Karolíny z Unie a střetu na bitevním poli občanské války. Tento ideál je sledován ideál sledovány v kontextu s institucí otroctví, které která byla zásadním katalyzátorem tohoto ideologického rozkolu. Druhá část vychází naopak primárně z analýzy dobových pramenů, mezi které patří především vybrané relevantní dokumenty a veřejné projevy vůdčích osobností politického života mezi něž patří například John C. Calhoun, Abraham Lincoln, či Jefferson Davis, případně jejich korespondence. Vedle toho práce coby reflexe politického dění v širší společnosti používá korespondence a paměti pozdějších významných aktérů válečného dění jako jsou – Ulysses S. Grant, William. T. Sherman, Robert E. Lee, či Thomas „Stonewall“ Jackson. Tyto prameny pochází zejména z veřejně dostupných internetových archivních položek, anebo publikovaných edic. Dále je v práci citován vybraný dobový tisk jižních a severních států z roku 1860 popisující reakce médií na události kolem vystoupení Jižní Karolíny z Unie. Tato část práce podpořené odpovídající odbornou literaturou.

O občanské válce ve Spojených státech se někdy mluví jako o válce o otroctví, kde Jih bojoval ve prospěch jeho zachování, kdežto Sever usiloval o jeho zrušení. Takový narativ převažuje zejména v již zmíněné popularizační literatuře, u nás například v shrnutých dějinách občanské války Ivana Brože, či mnohem vlažněji u již zmíněného Josefa Opatrného. Současný stav bádání, dostupné prameny a v neposlední řadě i narativ motivací a událostí občanské války v kultuře současného amerického Jihu ovšem svědčí o tom, že pravda je mnohem komplexnější a složitější. V konfliktu hrál rozhodující roli mimo jiné právě spor dvou různých přístupů ke svobodě a moci, kdy na straně Severu převládala všeobecně přijímaná adherence ke svobodě univerzální, jejíž esencí byla americká Deklarace nezávislosti a republikánský politický systém, a na druhé straně svoboda značně individualistická, která formovala své bytí na dokumentu Ústavy garantující jednotlivým státům suverenitu skrze nezcizitelná práva. Byla to právě ona dimenze rozporu mezi těmito ideály, která charakterizovala podstatnou část americké občanské války.

1. Svoboda jako obecný pojem

Podle slovníku současného českého jazyka je svoboda definována jako *“možnost uplatnit svou vůli, volně se rozhodovat, jednat apod. ...”*⁷, či *“...volnost: politická svoboda; mít svobodu volby; svoboda projevu, vyznání; občanské svobody práva zaručená ústavou; osobní svoboda nedotknutelnost osoby; svoboda podnikání”*.⁸ Z této definice je tedy patrné, že svoboda, tak jak ji chápeme v současném politicko-sociálním uspořádání, je jakýmkoliv lidským jednáním, ať už na úrovni duchovní, a nebo zasahujícím do úrovně tělesné, které není v rozporu se zákony a ústavou země, v níž je člověk občanem. Ústava pak nejen stanovuje pravidla a limity lidské činnosti a jednání, ale je i povinována tyto pravidla na občanech vymáhat a jejich porušení příslušně penalizovat. To, co pak není v rozporu se zákony či Ústavou, spadá do sféry občanských svobod, v jejichž rámci může jednat v souladu se svou svobodnou vůlí. Hranice, kde se zákony a svobody mnohdy rozporuplně stýkají a mohou se stát předmětem řady diskusí zahrnujících arbitrární pojmy jako *morálka* či *správnost*,

⁷ *Internetová jazyková příručka* [online] (2008–2022). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Cit. 11. 10. 2022. <<https://prirucka.ujc.cas.cz/>>.

⁸ *Internetová jazyková příručka* [online] (2008–2022). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Cit. 11. 10. 2022. <<https://prirucka.ujc.cas.cz/>>.

nicméně polemiku nad nimi ponechme alespoň pro tuto chvíli stranou, neboť je nasnadě tuto práci uvést zásadním dotazem, a to sice: kde vlastně hledat základy takového společenského uspořádání? Co je vlastně tolik skloňovaný pojem ideálu svobody?

O svobodě uvažují již antičtí myslitelé. O jejím pojetí se můžeme dočíst například v Aristotelově *Etice Nikomachově*, v níž je svoboda podmínkou jednání. Aristoteles je příkladem filozofa, jehož myšlení a konceptuální uchopení společnosti nám umožňuje vhléd do jeho představy o samotném konceptu svobody, v jakém bude později interpretován jako jedno z možných pojetí, a bude intelektuální inspirací pro mnoho pozdějších myslitelů. Ať již máme na mysli jednání dobré či špatné, vždy vychází v konečné fázi z rozhodnutí naší vůle. Člověk je podle Aristotela nadán svobodnou vůlí, která mu dává možnost volby mezi dobrým a špatným. Poznamenává, že špatné lidské jednání je vždy nějakým způsobem podmíněno jeho rozhodnutím a nedbalostí, které se mohl býval vyhnout.⁹ Každý člověk je tedy inherentně svobodný, což mu ale zároveň dává zodpovědnost za své jednání. Můžeme ovšem říct, že správnost jakéhokoliv jednání je podmíněna společenským uspořádáním, ve kterém se mohou normy různým způsobem lišit. Aristoteles nám však ve své etice nastiňuje jeden důležitý poznatek, a to sice, že lidská svoboda nejen umožňuje dobrovolně se rozhodovat, ale váže se k ní i určitý systém etických a morálních hodnot a pravidel, v němž je teprve možné rozhodování realizovat. O tom ostatně Aristoteles hovoří, když se snaží popsat právo a jeho různé druhy. Říká, že vláda práva a zákonů nahrazuje člověka, kterýžto by se mohl stát tyranem. Právo vzniká vzájemnou domluvou lidí, kteří se domluví na pravidlech, kterými se budou vzájemně řídit a jež má oproti obecnému přirozenému právu povahu člověkem stanovenou.¹⁰

Význam svobody si neuvědomovali jen filozofové starověku, jakým byl například Aristoteles, nýbrž i řada středověkých a raně novověkých myslitelů a teologů, kteří ji však v souladu s dobovou mentalitou dávali rozměr náboženský a svoboda jako taková byla člověka dána Bohem a Bohu zpátky věnována člověkem ve formě dodržování zásad a hodnot spjatých s křesťanským životem.

Svoboda ve středověké společnosti měla značně odlišné pojetí než dnes, kdy je výsadou každé lidské bytosti. Svobodou a jistými právy disponovaly pouze

⁹ Antonín KŘÍŽ (ed.) – ARISTOTELÉS, *Etika Nikomachova*, 4. nezměň. vyd., Praha: Petr Rezek, 2013, s. 70-73.

¹⁰ *Tamtéž*, s. 123-124.

privilegované vrstvy šlechty a aristokracie, jejichž jednání a práva do jisté míry závisely na vůli panovníka, či vrstva kléru. Tato dynamika se měnila ve vrcholném středověku a například v Anglii, jejíž prostředí je pro téma této práce stěžejní, došlo k výraznému oslabení panovnické dominance ve prospěch práv anglických lordů již v roce 1215 podepsáním dokumentu Magna Charta, který znemožnil anglickému králi činit rozhodnutí ve věcích územních a daňových bez souhlasu Parlamentu, což ve svém vývoji dospělo až k právní tradici britských kolonií, později i Spojených států.

Pokud jde o vývoj konceptu svobody, tak už svatý Augustin mluvil ve svých *Vyznáních* z přelomu 4. a 5. století o svobodě jako něčem, co vychází z vlastní vůle člověka, a to i přes omezení, jež skýtá jeho tělesnost a tělesná žádostivost, a dovoluje mu svobodně zvolit víru a odevzdání se Bohu.¹¹ Taková svoboda je záležitostí čistě spirituální, a zatímco tělo je vázáno nejen svým prostředím a okolnostmi, jakými může být například zajištění či sexualita, tak mysl je schopna se svou vůlí oprostit od tělesného, čímž se stává svobodnou. Tělesnost vůbec byla Augustinem nahlížena kategoricky negativně, zatímco vůle k tomu tělesné potlačit nebo odvrhnout a přijmout Boha byla největší ctností člověka a jeho cestou ke spáse a ke svobodě. Například v podání myslitele konce středověku 15. a 16. století Erasma Rotterdamského je svoboda ve smyslu svobodné vůle *moc člověka k tomu, aby následoval či odmítnul to, co vede k věčnému spasení*¹², přičemž se odkazuje na pasáž Bible *Sírachovec* 15, který v přibližném českém ekumenickém překladu zní takto: „14 On sám na počátku stvořil člověka a ponechal mu možnost vlastního rozhodování. 15 Chceš-li, můžeš plnit přikázání a zachovávat věrnost podle libosti. 16 Vodu i oheň položil před tebe, vztáhni svou ruku, po čem chceš. 17 Před člověkem je život i smrt a bude mu dáno, co si vybere.“¹³ Je to tedy možnost volby mezi jedním a druhým, v tomto případě mezi životem a smrtí, či mezi přijutím či nepřijutím Boha, co činí člověka bez ohledu na následky svobodného. Pro svou tezi, dokazující existenci svobodné vůle, hledá následně různé důkazy v pasážích Starého i Nového zákona, přičemž v těch samých knihách hledá důkaz proti bytí svobodné vůle i jiný myslitel a v této otázce Erasmův odpůrce, kterým je německý teolog a reformátor Martin Luther. Ten napadá Erasma mimo jiné za

¹¹ Aurelius AUGUSTINUS, Svatého Otce a Učitele Církve Aurelia Augustina Vyznání, Praha: Ladislav Kuncíř, 1926, s. 238-239.

¹² Ernst F. WINTER (ed.) – ERASMUS, Desiderius – Martin LUTHER, *Discourse on Free Will: (Milestones of Thought in the History of Ideas)*, 1985, s. 20, (vlastní překlad): „...power of the human will whereby man can apply to or turn away from that which leads unto eternal salvation.“.

¹³ *Sírachovec* 15: 14-17. *Bibleserver* [online]. [cit. 2023-05-29].: (via <https://www.bibleserver.com/CEP.B21/S%C3%ADrachovec15>)

logickou inkonzistenci v jeho dokazování svobodné vůle, kdy uvádí vůli k dobru jako předmět lidské volby, avšak obhájí jí vůli k dobru zprostředkovanou božskou milostí.¹⁴ Je otázkou, jak se Erasmus potýkal s otázkou nutnosti podmíněnou lidským pudem sebezáchovy. Jestliže má člověk svobodu přijmout či odmítnout a vystavit se tak pro něj nepříznivým následkům (v tomto případě smrti), jedná se skutečně o svobodnou volbu, je-li jeho vůle řízena tímto imperativem? Jde-li však o roli tohoto konceptu v pozdějších etapách, byla to zejména praktická svoboda, která setrvala v dědictví křesťanů, později i křesťanských fundamentalistů, a která donutila skupiny kolonistů plout k americkým břehům, aby zde mohli tuto morální náboženskou svobodu bez omezení následovat.

Z hlediska vývoje této ideje to byl právě příchod renesance a nástup humanismu, který do jisté míry předznamenal značné uvolnění v diskusi o otázkách lidské přirozenosti a lidského života ve sféře světské, duchovní a jako individua. Pomineme-li tento z větší části náboženský rozměr pojmu svoboda a přimkneme-li se zpět k tomu, který nás zde bude zajímat především, tedy rozměr společenský, najdeme v novověké filozofii zajímavou roli svobody v procesu státotvorném. Řeč je konkrétně o dvou odlišných konceptech přirozeného stavu (který u prve vzpomínaného minimálně z určitého biblického předobrazu vychází) a společenské smlouvy anglických filozofů Johna Locka, působícího zejména v druhé polovině 17. století a mnohem dříve i Thomase Hobbsa.

Dle Lockových *Dvou pojednání o vládě* z roku 1689 je svoboda v této souvislosti (přítomnosti vládnoucí struktury, do níž člověk náleží) „...zákon dle kterého žít, stejně jako každý v dané společnosti, učiněný legislativní mocí v ní ustanovený; svoboda následovat svou vlastní vůli ve všech věcech, kde to není zákonem zakázáno; a nebýt subjektem nestálé, nejisté, neznámé, arbitrární vůle jiného člověka.“¹⁵ Taková definice se váže v Lockově pojetí k procesu tvorby státu, kdy se člověk, opustiv svůj přirozený stav, ve kterém je neomezeně svobodný, dobrovolně vzdá části své svobody proto, aby jím ustanovené vládní těleso hájilo jeho nejzákladnější práva a potřeby před těmi, kdo by tyto svobody chtěli jiným lidem omezit či dokonce upřít.

¹⁴ Ernst F. WINTER (ed.) – ERASMUS, Desiderius – Martin LUTHER, *Discourse on Free Will: (Milestones of Thought in the History of Ideas)*, 1985, s. 123.

¹⁵ John LOCKE, *Two Treatises of Government*, Cambridge University Press, 1988, s. 284 (vlastní překlad): „...a standing Rule to live by, common to every one of that Societ, and made by the Legislative Power erected in it; A Liberty to follow my own Will in all things, where the Rule prescribes it not; and not to be subject to the inconstant, uncertain, unknown, Arbitrary Will of another Man.“.

Značně pesimističtější se přirozený stav i povaha svobody jeví v o mnoho dřívějším podání Thomase Hobbesa, které zformuloval ve svém díle *Leviathan* z roku 1651. V jeho pojetí je přirozeným stavem stav neustálé války mezi jedinci, kdy se principem přežití nejsilnějšího každý pokouší zajistit svou největší šanci na přežití a svou prosperitu na úkor ostatních. Svoboda dle něj v nejobecnějším smyslu „...*správně značí absenci opozice*...“¹⁶. Taková definice se ve fyzické rovině může vztahovat na cokoli schopné pohybu, jak ostatně dodává i sám Hobbes. Mluvíme-li však o člověku, je dle Hobbesa v obecně přijímaném smyslu ten „...*svobodný muž kterému, v těchto věcech svou vlastní silou a důvtipem vládnoucím, není překáženo činit to, k čemu směřuje jeho vůle*.“¹⁷ Tvrdí však, že jelikož může být svobodný jen objekt podléhající schopnosti pohybu, nemůže se svoboda vztahovat na pojmy jako darování, cesty či vyjadřování¹⁸, nýbrž na člověka, který tyto úkony vykonává.¹⁹ Stejně jako jsme viděli u Erasma, tak i u Hobbesa se setkáme se svobodou vůle volit mezi dvěma důsledky. Stejně jako Erasmus cituje pasáž ze Sírachovce o volbě mezi životem a smrtí, tak i Hobbes naznačuje, že volba mezi například placením, či neplacením daní²⁰ je svobodná, neboť lidé žijící v dobovém Commonwealthu a řídící se jeho pravidly mají stejnou svobodu tento závazek nedodržet²¹ a tím zároveň čelit neblahým následkům tohoto svobodného rozhodnutí. Lidstvo se v Hobbesově přirozeném stavu rozhodlo, že tento stav je těžko snesitelný v porovnání s tím, který si zvolí, a tím je ustanovení nadřazené entity, která nad ním bude držet neomezenou moc a která bude zaručovat pevný řád nad prvotní násilnou a zoufalou anarchií přirozeného stavu.

U obou těchto myslitelů se tedy ukazuje přirozený stav jako neomezeně svobodný v tom smyslu, že jsou lidé pány svých osudů a mohou svou vůli dobrovolně směřovat k plnění svých zájmů. Z podobných důvodů, kterými je ohrožení integrity jejich osoby vlivem křížení těchto zájmů, dojde k uzavření pomyslné společenské smlouvy, která předá moc do rukou určitých zástupců, kteří jsou vázáni ochranou a garancí základních práv, avšak svobodu tím zásadním způsobem omezí jako daň za odvrácení důsledků

¹⁶ Thomas HOBBS, *Leviathan*, Touchstone, 1997, s. 129 (vlastní překlad): „...signifieth properly the absence of opposition...“.

¹⁷ *Tamtéž* (vlastní překlad): „...freeman is he that, in those things which by his strength and wit he is able to do, is not hindered to do what he has a will to.“.

¹⁸ *Tamtéž* (vlastní překlad): „liberty of the gift“, „liberty of the way“, a „liberty of the way/pronunciation“.

¹⁹ *Tamtéž*.

²⁰ *Tamtéž*.

²¹ *Tamtéž*, s. 130

mnohem horších. Zásadní rozdíl v obou koncepcích pak spočívá v tom, že zatímco u Locka je v případě, že deputovaní držitelé moci nebudou svou roli splňovat tak, aby hájili základní práva svých poddaných, možné tuto strukturu strhnout a nahradit, Hobbes takovou možnost z povahy vládnoucího suveréna majícího neomezenou moc nepřipouští. Politicko-společenský rozměr svobody, jakožto transformace její přirozené podoby ve svobodu politickou a občanskou, je rozhodující v událostech, které stály za teoriemi ve stoletích následujících, jejichž konečným důsledkem byla i americká revoluce v roce 1776 i spory a roztržky o pozici a limity svrchované moci proti svobodám jednotlivců. Tento spor o konečnou autoritu zrcadlí rozpor, který později vedl k odporu jednotlivých států Unie proti autoritě federální vlády a v důsledku i k samotné americké občanské válce v roce 1861.

V období zrodu prvních republik byl v druhé polovině 18. století aktivní francouzský myslitel Jean-Jacques Rousseau, jehož filozofie vypovídá zásadním způsobem o podmínkách a myšlení, ve kterých se rodily osvícenské ideologie nejenom v revolučních amerických koloniích, ale která se principálně stala výchozím bodem pro rétoriku a myšlenky revolucionářů, kteří svrhli monarchii ve Velké francouzské revoluci. Jeho největším přínosem je v tomto ohledu jeho teorie společenské smlouvy, již myslí „...*formu sdružení, které by bránilo a ochraňovalo vši společnou silou osobu a majetek každého člena a podle níž každý by poslouchal jenom sama sebe, i když se sloučí se všemi, a zůstával svobodným jako dříve.*“²² Již z této definice je patrné, že svobody člověku přirozeně náleží, konkrétně základní právo na ochranu vlastního života a majetku. Individuální základní svobody však zasazuje do politicky-společenského uspořádání vedeného obecnou vůlí, které by tyto svobody, jakožto svobodu uplatňovat libovolně svou vůlí, ochraňovalo a zajišťovalo výměnou za ztrátu svobody neomezené, kterou člověk měl ve svém přirozeném stavu. Je-li ovšem společenská smlouva porušena a není-li naplňována obecná vůle, má člověk právo vystoupit ze smlouvy a vrátit se ke svým původním svobodám.²³ Spojením zákonů a svobod se věnuje v přibližně stejné době ve svých pracích i německy píšící filozof Immanuel Kant, který ve svém díle *Základy metafyziky mravů* z roku 1785 kladl do souvislosti svobodu, svobodnou vůli a jejich vztah k morálním zákonům. Podle Kanta je autonomie (lidské) vůle vlastností vůle, dle níž je sama pro sebe zákonem, přičemž by se maximy

²² Jean-Jacques ROUSSEAU, *O společenské smlouvě, neboli, O zásadách státního práva*, ed. Markéta Šálenská, Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002, s. 24.

²³ *Tamtéž.*

rozhodnutí touto vůlí měli dát použít jako na univerzální pravidlo.²⁴ Jedná se tedy o svobodu podmíněnou určitou povinností k principům, které jsou dle Kanta nejen základem objektivní morálky, ale mají i jakousi platnost s povahou přírodního zákona. Pojmu kantovské svobody, zvláště pak její spojitost s republikanismem ve svém článku *Autonomy and Republicanism: Immanuel Kant's Philosophy of Freedom* rozebírá Heiner Bielefeldt. Podotýká zde, že Kant ve své eseji *Co je Osvícenství?* nejen nabádá k lidskému právu na sebe-emancipaci, ale dokonce k ní má člověk morální povinnost,²⁵ přičemž odmítnutím osvětlení a sebe-emancipace by zapíral svou lidskost.²⁶ Stejně jako Hobbes, Locke, či Rousseau, tak i Kant sdílí s těmito filozofy myšlenku přirozeného stavu a společenské smlouvy. V Kantově případě se tento přirozený stav blíží více bezútěšnému stavu vzájemné nedůvěry a nebezpečí, jako je tomu u Hobbesa, který je přirozeně ve stavu bez spravedlnosti.²⁷

1.1 Svoboda jako jazykový problém

Kromě rozměru náboženského a společenského může mít svoboda i určitý rozměr jazykový. Samotný pojem *svoboda* může představovat oříšek nejen z hlediska významového v rámci českého jazyka, kde *svoboda* je něco jiného než prostá *volnost*. I v jazyce anglickém se vyskytují dva pojmy: *freedom* a *liberty*, která mohou být interpretována stejně. Zatímco však internetový *Cambridge Dictionary* slovo *freedom* definuje jako „*the condition or right of being able or allowed to do, say, think, etc. whatever you want to, without being controlled or limited*:...“²⁸, tak u slova *liberty* je uvedena jeho definice jako „*the freedom to live as you wish and go where you want*:...“²⁹. Je třeba dodat, že pod odrážkou amerického slovníku se pod touto definicí nachází příkladné užití pojmu ve výrazech jako: „[C] *individual liberties*“ a „[U] *Our group is fighting for independence, liberty, democracy, and peace*.“³⁰ z něhož je patrné jeho silné propojení s dalšími hodnotami demokracie, míru,

²⁴ Immanuel KANT, *Groundwork of the Metaphysics of Morals*, ed. Mary J. Gregor, Cambridge University Press, 2006, s. 47.

²⁵ Heiner BIELEFELDT, „*Autonomy and Republicanism: Immanuel Kant's Philosophy of Freedom*.“, *Political Theory* 25, 1997, č. 4, s. 527.

²⁶ *Tamtéž*, s. 527.

²⁷ *Tamtéž*, s. 548-549.

²⁸ *Cambridge Dictionary* [online]. [cit. 2023-03-09]. (via <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/freedom>)

²⁹ *Cambridge Dictionary* [online]. [cit. 2023-03-09]. (via <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/liberty>)

³⁰ *Cambridge Dictionary* [online]. [cit. 2023-03-09]. (via <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/liberty>)

nezávislosti a je tak vedle nich stavěn na pomyslný oltář amerických hodnot. Z těchto stručných definic pro pokrytí možného rozdílu mezi významy těchto slov by mohlo vyplývat, že zatímco *freedom* skutečně označuje jakousi obecnou svobodu ve smyslu *volnosti*, tak *liberty* je pojmem poněkud konkrétnějším. Také příklady možných interpretací odhalují obecnou závažnější problematiku jazyka a sémantického porozumění psanému slovu napříč časem. Nebylo výjimkou, že se předmětem sporů v 18. a 19. století ve Spojených státech stávala právě nejistá povaha slovních definic a zákonů Ústavy, které zavadávali důvod k různým interpretacím, a poskytovali tak politickým sporům i tuto poněkud zvláštní argumentační platformu.

Gai Belaief se ve svém článku *Freedom and Liberty* snaží zachytit a popsat rozdíl právě mezi těmito dvěma pojmy. Svoboda v pojmu *freedom* se dle něj „...vztahuje k rozměru metafyzické povahy sebe samotné na úrovni vůle a možnosti volby a je nezcizitelná a neměnná...“³¹, zatímco *liberty* „...se vztahuje k rozměru společenskému a politickému, předpokládá společenské uspořádání a je naopak zcizitelná a proměnlivá.“³² Je tedy zřejmé, že právě pojem *liberty* se ve své konkrétnosti vztahuje k pravidlům a zákonům, které stanovují její podobu a míru a které se mohou v různých lidských společnostech lišit a dle jejich potřeby měnit. Zároveň s tím také můžeme pojmu *liberty* přiřknout ony kvality svobody, o kterých v již zmíněné *Etice Nikomachově* mluví Aristoteles. Zároveň je to právě slovo *liberty*, které je mnohokrát skloňováno v prostředí britského a následně amerického práva a ústavy, v nichž jsou to právě zákonem vyhraněné pravomoci a svobody, jež následně determinují míru svobod individuálních.

Doposud jsme si představili několik různých pojetí ideje svobody. Od antického Aristotela až po novodobé myslitele je diskutována z různých úhlů pohledu definice a povaha svobody a její úloha v celku obecného lidského a společenského bytí. Samotná označení v anglickém jazyce, tedy *freedom* a *liberty*, mají, ač přes rozdílné slovníkové definice, v běžném i odborném užití sémanticky totožné, či minimálně velmi blízké významy. Pro účel této práce bylo nutné si tento pojem přiblížit a odhalit společné znaky této ideje, neboť ačkoliv se ve svém znění a mnohdy i pojetí mohou lišit, jejich

³¹ Gail BELAIEF, *Freedom and Liberty*, The Journal of Value Inquiry, 13, 1979, č. 2, s. 127 (vlastní překlad), s „...freedom relates to the metaphysical nature of the self on the level of will or choice and is inalienable and determinate...“.

³² Tamtéž (vlastní překlad), „...liberty relates to the social or political dimension, presupposes social organization, and is alienable and variable.“.

pojetí je ve svém jádru stejné, či alespoň velmi podobné a popisuje základní princip svobody. V řečeném jádru zůstává, lakonicky řečeno, člověk a jeho zájmy, které jím jsou sledovány. Zájmy mohou být různé povahy a vážnosti a člověk, má-li vůli, může těchto zájmů dosahovat různými způsoby, které sám uzná za vhodné. To lze obecně považovat za stručnou definici svobody. V tomto bodu dochází k jistému rozkolu v náhledu na její normativní podobu. Vzhledem k povaze člověka jako společenské bytosti se různé zájmy a jejich dosahování vzájemně dotýkají a může tak hrozit, že zájem jednoho člověka bude bránit zájmu toho druhého, čímž by byla jeho svoboda ohrožena. Z tohoto důvodu se kolektiv lidských bytostí zavázal dodržovat zákony, které tyto zájmy brání, ač k tomuto účelu musí omezit způsoby, jakými je toho dosahováno, případně omezit výčet možných zájmů v případě, že by ohrožovaly zájmy jiné. Zda je tento princip žádaný, když má být svoboda zároveň skutečně nedotčena a zachována, je otázka, kterou si člověk minulosti i současnosti pokládal a pokládá neustále. A člověk žijící v období sledovaném touto prací není výjimkou, neboť ideje svobody v období občanské války mezi léty 1861-1865 byly svým způsobem strany jedny a tytéž mince, kdy na pozadí velice jasné představy o svobodě jakožto schopnosti člověka prosazovat své zájmy stály mnohem složitější zájmy a politicko-ideologické motivace, které se ve svém konečném důsledku rozhořely do plamenů vzájemného vojenského střetu.

2. Svoboda a myšlení o svobodě v raných severoamerických koloniích

Pakliže hovoříme o svobodě ve vztahu k normám a zákonům, můžeme pak na ideu svobody v americké společnosti nahlížet jako na jakýsi možný základní kámen, který formoval nejen podobu americké Ústavy, ale i samotný základ amerického životního stylu a identity. Máme-li hovořit o příčinách a období americké občanské války, je třeba analyzovat a zohlednit historii poměrně specifické politické kultury a myšlení. Byla to právě touha po svobodě, která zavála mnoho přistěhovalců z Evropy k břehům amerických kolonií, ať už kvůli náboženské perzekuci různých větví anglikánské církve či náboženských hnutí³³, tak i touha po příležitostech, které Nový svět bezpochyby skýtal. Přirozeně se tak v takovém prostředí, kde nebyla nouze o pluralitu různých

³³ Vladimíra DVORÁKOVÁ, *Spojené státy americké: společnost a politika*, Praha: Libri, 2002, s. 26.

náboženských směrů a cítění, vytvořilo cosi, co můžeme nazvat vzájemnou náboženskou snášenlivostí, kde bylo každému dovoleno vyznávat jeho víru bez zákazů a regulace ze strany církevních či vládních center. Vedle sebe tak mohli v různých regionech existovat příkladně jak skupiny tzv. kvakerů, skotských presbyteriánů, tak i puritánů³⁴, ač je třeba přiznat, že poslední zmínění se sdružovali ve svých vlastních kongregátech a disidenti jejich vyznání byli vylučováni³⁵, v horších případech i eliminováni, což platilo i pro skupiny jiných vyznání nebo etnik. Tento jev se dá částečně odůvodnit domnělým vědomím těchto skupin o povaze náboženského útlatku, jemuž v turbulentní Evropě museli protestanti čelit a následně projevenou tolerancí vůči skupinám jiného vyznání. Ačkoliv se bezpochyby vyskytovali oblasti a situace, v nichž by platil i opak, je to právě ona pestrost kultur, myšlení a zájmů, jež dala vzniknout v čase značně ucelenému bloku tolerantní společnosti.

2.1 Puritánské pojetí svobody v amerických koloniích

O konceptech svobody v anglických koloniích a později ve Spojených státech široce píše Eric Foner ve své knize *The Story of American Freedom*. V roce 1645 massachusettský guvernér John Winthrop ve svém proslovu ostře odlišil svobodu přirozenou (natural liberty), tedy svobodu činit špatné, a svobodu morální (moral liberty), kterou byla svoboda činit pouze dobro.³⁶ To samo o sobě implikuje naopak omezení svobody, neboť se výčet aktů morálně svobodného jednání omezuje pouze na určité chování a jednání, které je v dané společnosti žádané. Foner tvrdí, že v rámci této definice ustupují individuální touhy potřebám komunity a v rámci této křesťanské svobody je i povinností poslušnost jak boží vůli, tak i sekulárním autoritám a řadám odpovědností v dané komunitě. Což, jak Foner vysvětluje, ustupuje v 50. letech 18. století sentimentu celé Anglo-Americké protestantské domény jako útočišti před vlivem papeže či tyranie monarchie, avšak i přesto toto pojetí v jisté formě přežívalo v koloniích a později ve Spojených státech dál ať už na úrovni náboženské, nebo sekulární.³⁷

Myšlenku puritánského Winthropova vzdoru proti římskokatolické církvi rozvádí taktéž David Reynolds v kapitole *Faith and Freedom in New England* své knihy

³⁴ *Tamtéž.*

³⁵ *Tamtéž.*

³⁶ Eric FONER, *The Story of American Freedom*, New York, NY: WW Norton, 1999, s. 4.

³⁷ *Tamtéž.*, s. 4-5.

America, Empire of Liberty: A New History of the United States, kdy připisuje podobně smýšlejícím puritánům touhu oprostit svou náboženskou praxi od komplexního systému katolických praktik, rituálů a hierarchie, a založit ji na čistě biblickém podkladu a kázání. S Winthropovým přístupem se podařilo skrze legální kličky prosadit, aby se v kolonizovaném Massachusetts z řad kolonizátorů zformovala koloniální vláda, známá též jako General Court, s Winthropem jako guvernérem, který byl volen dále volenými městskými delegáty jednou za rok, a vytvořila tak samostatně se spravující kolonii, jež nepodléhala centrální kontrole z Londýna.³⁸ Tak vznikl územní správní orgán, který ve svém základu může připomínat demokratický systém, ač do demokracie v současném smyslu slova měl stále ještě daleko. Reynolds v téže kapitole rovněž rozvádí teologický společenský systém puritánů. Tvrdí, že v této teologii uvádí puritány jako ty, kteří jsou ve smlouvě a vztahu s Bohem členové křesťanského společenství, která dále ustanovovalo vzájemnou společenskou smlouvu a politiku, v níž jsou si obě pohlaví rovna, ale zároveň byla taková společnost silně patriarchální, což ženám upíralo práva, jakými bylo například právo na zastávání vyšší funkce či právo volit. Svoboda v jejich pojetí pak znamenala svoboda od činění špatného, což v tomto kontextu znamená svoboda od náboženského útlaču ze strany Angličanů.³⁹

Svatava Raková se ve své knize *Rasa, víra a etnicita v severní Americe* široce věnuje právě novoanglickým puritánům druhé poloviny 17. století. Puritánští osadníci se v rámci vzájemné smlouvy (covenantu) zavazovali dodržovat dohodnutá pravidla ve všech částech života své obce, jejichž rozměr byl zejména duchovní.⁴⁰ Tato pravidla a zákony měla za cíl zajistit dodržování biblického Desatera, jakožto potírat jejich porušování a mravní deviace v náboženských, ale i praktických ohledech.⁴¹

Znamená to tedy, že v této ideologické formaci se pojetí svobody v předrevolučních koloniích vyznačovalo adherencí k určitému souboru pravidel a norem sdílených celou komunitou, jako ultimátní výraz svobody, tedy pojetí, které není tolik nepodobné tomu pojetí, které popisoval Aristoteles či Locke ve vztahu k zákonům, nebo středověcí myslitelé v popisu svobodné volby ve vztahu k Bohu. I přesto však nebyla tuhá disciplína a askeze zdaleka tak přísně vyžadována a hlídána, neboť, jak říká Raková:

³⁸ David REYNOLDS, *America, Empire of Liberty: A New History of the United States*, Basic Books: 2011.

³⁹ *Tamtéž*.

⁴⁰ Svatava RAKOVÁ, *Rasa, víra a etnicita v severní Americe*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 30.

⁴¹ *Tamtéž*, s. 38.

*„Řád v mezilidských vztazích si vynucovaly mnohem spíše extrémní nároky hraniční kolonizace, během níž obec nemohla přebírat odpovědnost za problémové nebo závislé jedince.“*⁴² Zároveň je patrné, že obecně tradovaná askeze a tuhá disciplína puritánů ustupovala, a musela ustoupit, již výše zmíněné praktičnosti. Na pořadu dne tedy mnohdy byly i případy rodinných a manželských problémů, konzumace alkoholu anebo případy morálních, sexuálních či společenských deviací, které byly trestány spíše mírně, než aby docházelo na jinak předepsané hrdelní tresty.⁴³ Je tak patrné, že i jinak přísné zásady nábožensky fundamentálních puritánských skupin, spíše z nutnosti vzájemného soužití a přežití, doznali specifické míry adaptace a tolerance. I přesto však nelze puritány považovat za tolerantnější v přístupu k externím náboženským či etnickým skupinám, které stíhali a perzekuovali. Jako příklad pak lze uvést nechvalně známé hony na čarodějnice v oblasti dnešního Salemu na konci 17. století, během kterých lze zaznamenat výraznou míru fanatismu, netolerance a davové psychózy, což bylo mimo jiné zapříčiněno dopadem táhlých válek a střetů s domorodci, nepříznivého počasí a obecné nejistoty na život a psychiku kolonistů.⁴⁴ I přesto se právě v puritánských řadách v budoucnu vyvinul myšlenkový proud abolicionismu, který bude poskytovat náboženské argumenty proti otroctví, jakožto instituci, která kategoricky porušuje samotné základy obecného pojetí lidské svobody.

Vcelku tak lze říct, že svobodu pro puritány v koloniální Americe představovala zejména volnost od útisku a kontroly evropských náboženských struktur, jejichž vliv by jim nedovoloval v takové míře uspořádat a organizovat svou vizi ideálního křesťanského společenství postaveného na pravidlech, která jim poskytovala možnost svobodnějšího jednání, vzájemného mírumilovného sousedského soužití a prosazování vlastní společenské vize, tzv. „města na kopci“. Tento sentiment či spíše způsob myšlení se v budoucnu stal neoddělitelnou součástí americké ústavnosti.

2.2 Tolerance v raných amerických koloniích

Řada dalších amerických kolonií však nesdílela stejný model náboženství a náboženské svobody jako puritánsky orientované kolonie, jakou byl například Massachusetts. Obecně lze říct, že zatímco osadníci kolonií s převažujícím puritánským

⁴² *Tamtéž*, s. 45.

⁴³ *Tamtéž*, s. 44-45.

⁴⁴ Vladimíra DVOŘÁKOVÁ, Spojené státy americké: společnost a politika, Praha: Libri, 2002, s. 31.

zastoupením ve vztahu ke svobodě sledovali spíše náboženský rozměr svého podniku, kdy se snažili vybudovat nové a lepší podmínky pro realizaci svého ideálu svobody, tak Holanští přistěhovalci následovali spíše obchodní stránku kolonizace na nových nezabraných územích v Severní Americe. Raková popisuje myšlenkové ukotvení holandských osadníků druhé poloviny 17. století, kteří na rozdíl od puritánského smyslu pro dodržování přísných pravidel a disciplíny zaujímali spíše praktický obchodní přístup, který se vyznačoval mírou vzájemné úcty, tolerance a dodržování stanovených pravidel v komunitě, s ohledem na budoucí obchodní interakce v jejím rámci⁴⁵. Snad i to bylo ovlivněno holandskou právní kulturou. Ta, ovlivněna silně filozofií humanismu, šla v koloniích spíše k cíli udržet obecný pořádek a obžalované, pokud možno, napravit a reintegrovat zpět do společnosti, čímž se významně lišila od náboženské dikce puritánského trestního práva, ačkoliv s patrnou tendencí udělování nižších trestů mimo sídelní město guvernéra v Novém Amsterdamu⁴⁶, kde se na uplatňování předepsaných zákonů a souzení obžalovaných bral mnohem větší zřetel.

V případě holandských kolonistů vyniká jejich vztah zejména k původním obyvatelům, se kterými se pokoušeli navazovat čilé obchodní vztahy vedoucí velmi často ke střetům se zákonem ve snaze podplatit potenciální domorodé zákazníky přicházející sezónně do městských okruhů směnit své zboží za peníze. Snaha udržet kladné sousedské a obchodní vztahy s domorodci tak vedla nejen k hájení domorodých práv a svobod před exploatací drobnými obchodníky, ale i ke zjevné toleranci vůči jinak postihnutelným prohřeškům a přečinům ze strany indiánů⁴⁷, což lze chápat jako opatření z čistě pragmatických pohnutek.

Významným příkladem značné kulturní a náboženské tolerance byl pak bezesporu již zmíněný New Amsterdam, který přešel v rámci sporů mezi Anglií a Holandskem pod britskou správu. David Reynolds v kapitole *The Middle Colonies and the „Melting Pot“* výše zmíněné knihy vysvětluje okolnosti prvního osídlení a formace kolonií střední části východního pobřeží dnešních Spojených Států, které byly ještě před kolonizací Angličany osídleny komunitami jiných evropských národů, jakými byli například právě

⁴⁵ Svatava RAKOVÁ, *Rasa, víra a etnicita v severní Americe*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 54.

⁴⁶ *Tamtéž*, s. 56.

⁴⁷ *Tamtéž*, 2005, s. 61-64.

Holand'ani či Švédové.⁴⁸ Jakub, vévoda z Yorku (budoucí poslední katolický král Anglie Jakub II.), hledal způsob, jakým rozšířit své příjmy a využil ambicí svého bratra krále Karla II. upevnit moc nad nizozemskými državami tím, že roku 1664 vyslal expedici s úkolem zmocnit se holandské kolonie New Amsterdam, která skončila v důsledku nátlakového vyjednávání v rukou Angličanů v srpnu téhož roku.⁴⁹ Reynolds dále říká, že faktory, mezi které patřila náboženská a rasová shoda mezi oběma národy či nedostatečná posádka Angličanů na represí kolonistů v New Amsterdamu, vedly k tomu, že původním kolonistům bylo dovoleno zde zůstat, stejně jako později imigrantům hugenotské a židovské komunity, a to i přes zjevnou pozdější početnou dominanci Angličanů.⁵⁰ To dalo vzniknout pluralitní společnosti v anglickém, a později americkém, New Yorku, kde početné zastoupení jinými kulturami vedlo k neméně vysoké míře vzájemné náboženské tolerance a svobody vyznání.

Podobnou míru shovívavosti a svobodomyslnosti najdeme taktéž v základu jiných amerických kolonií, jakými byla například Pensylvánie, která se zformovala po věnování jejího území Karlem II. jistému Williamu Pennovi v roce 1681. Reynolds v tomto vyzdvihuje zejména Pennovu roli ve formaci této kolonie a jejího hlavního města Filadelfie jako otce myšlenky „...*“zeleného venkovského městečka“ bez zdí a opevnění.*“⁵¹, což lze s největší pravděpodobností přičíst vlivu, jež na něj mělo členství ve společenství kvakerů, kteří se vyznačovali velkou mírou tolerance vůči jiným rasám či náboženským skupinám a svobodomyslností obecně. Reynolds hodnotí tento počín jako neobvyklý v rámci dané doby a uvádí, že zákony, které pro Pensylvánii sepsal Penn, spočívají v garanci svobody vyznání pro všechny, kdo vyznávají jediného Boha a jsou ochotní žít spořádaně v její společnosti, jakožto práva volit pro každého (muže) staršího 21 let. V následujících letech tak do Pensylvánie mířilo velké množství anglických kvakerů, ale i protestantských skupin z různých částí Evropy, kteří se zde trvale usadili. Shovívavost William Penn projevil i ke skupinám původních obyvatel, s nimiž udržoval vřelé vztahy, a dokonce jim i vyplácel finanční náhrady za utržené územní ztráty.⁵²

Tolerance mezi různými kulturními, náboženskými a v neposlední řadě etnickými skupinami rozhodně nebyla samozřejmostí. Objevila se však jako nutná reakce na

⁴⁸ David REYNOLDS, *America, Empire of Liberty: A New History of the United States*, Basic Books: 2011.

⁴⁹ *Tamtéž.*

⁵⁰ *Tamtéž.*

⁵¹ *Tamtéž* (vlastní překlad): „...*green country town“ without walls or fortifications.*“.

⁵² *Tamtéž.*

potřebu snazšího soužití v drsných amerických koloniích. Soužití bylo především výsledkem kompromisů, které byly alternativou k jinak velmi reálné možnosti soupeření a válek, s jakými měli osadníci jiných kolonií neblahé zkušenosti. Ať už motivovaná přežitím, obchodními zájmy či snad tradicí myšlenek humanismu nebo prostou lidskou blahosklonností, zcela nepochybně takový způsob soužití ovlivnil to, jak byly v budoucnu utvářeny zákony a ctěny hodnoty, které se hluboce zakořenily v systému práva budoucích Spojených států amerických a jejich následný střet v 19. století.

2.3 Význam vlastnictví půdy v britském právu

Je však na místě přijmout i další možnou realizaci svobodného jednání kolonisty v Americe mimo náboženskou svobodu, a tím je svoboda vlastnictví půdy. Eric Foner ve své publikaci *Give Me Liberty!: An American History* poukazuje na fakt, že pro anglické osadníky byla půda základem svobody, neboť s ní získali právo volit a právo rozhodovat o vlastní práci⁵³. Relativně snadný zisk půdy na území severní Ameriky byl tedy lákavou příležitostí pro všechny, kteří se cítili být tímto v Evropě limitováni a zároveň byli ochotni tuto půdu ve svém vlastnictví kultivovat a obdělávat, což zároveň vyjímalo původní obyvatelstvo z jakéhokoliv práva na vlastnictví této půdy, kterou nijak neobdělávali⁵⁴ a pouze ji obývali. V jistých mezích nelimitovaný zábor této půdy následně vedl k formaci prvních amerických kolonií a pozdějších států, které byly v poddanství anglické koruny a britského práva (common law)⁵⁵. Zákony tohoto práva umožňovaly více „svobodné“ jednání než zákony jiných evropských monarchií, byť ho na druhou stranu omezovaly v jiných oblastech jako například perzekuce tuláků, existence nucené služby (indentured servitude)⁵⁶, nebo otroctví. Zmatky v Anglii v 17. století způsobily, že si americké kolonie v jejich průběhu schvalovaly lepší pravomoci právě na základě toho práva, na něž se posléze odvolávali⁵⁷.

⁵³ Eric FONER, *Give Me Liberty!: An American History*. 6th ed. New York, NY: WW Norton, 2019, s. 44.

⁵⁴ *Tamtéž*, s. 45.

⁵⁵ Vladimíra DVOŘÁKOVÁ, *Spojené státy americké: společnost a politika*, Praha: Libri, 2002, s. 30

⁵⁶ Markéta KŘÍŽOVÁ, *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013, s. 107-108.

⁵⁷ Vladimíra DVOŘÁKOVÁ, *Spojené státy americké: společnost a politika*, Praha: Libri, 2002, s. 30.

Eric Foner o vlastnictví půdy hovoří se slovy Richarda Price, dle kterého závisela svoboda na ideji sebevlády⁵⁸, tedy že ekonomická nezávislost byla požadavkem svobody politické, neboť ti, co neměli kontrolu nad svým životem, neměli právo se vyslovovat k řízení státu. Tento sentiment byl silně převažující i v 18. století, kdy docházelo ke zrovnoprávnění pojmů nezávislosti a svobody, důsledkem čehož byly za nesvobodné považováni i lidé pracující za mzdu, neboť nebyli určovateli své vlastní práce⁵⁹. Stejně tak v britské koloniální Americe bylo umožněno volit do lokálních zastupitelství pouze těm, kteří nejen byli dostatečně staří, ale zároveň byli i vlastníky půdy. Lze usuzovat, že z tohoto důvodu bylo právo na majetek a vlastnictví jedním z pilířů koncepcí společenských smluv už u starých anglických myslitelů. Majetkový nárok a integrita majetku se projevila i v ústavních právech a bohužel zahrnovala i kontroverzní instituci majetku, kterou byli otroci. Právě tato instituce se v období první poloviny 19. století stala ožehavým tématem, které rozpolcovalo nejen americkou společnost, ale i celou Unii, a které vyvrcholilo konfliktem mezi jeho dvěma odlišnými ideovými bloky.

3. Svoboda a britské právo v pozdních severoamerických koloniích

Puritánské pojetí svobody jako svobody „činit dobro a vystříhat se zlého“ přežilo skrze desetiletí až do 18. století, kde nabíralo nejen náboženského rozsahu v poslušnosti Bohu, ale i světského rozsahu v poslušnosti daným zákonům, což lze v širším kontextu zařadit do sféry působení a dědictví britského práva, jehož princip zákonem garantovaných základních svobod se objevuje principiálně již u Johna Locka a zároveň tvoří středobod britského pojmu svobody sdílený na obou stranách Atlantiku⁶⁰, neboť kolonisté sami sebe považovali za Angličany pouze žijící v koloniích. Propojenost domácí domény s koloniemi skrze zákony v období před revolucí znamenala, že Britové mimo ono podobné pojetí svobody využili této své národní přednosti k ospravedlnění vlastních kolonizačních snah v Americe či válek s katolickými říši⁶¹ jako šíření a

⁵⁸ Price In Eric FONER, *The Story of American Freedom*, New York, NY: WW Norton, 1999, s. 9.
(vlastní překlad) „self-direction, self-government“

⁵⁹ Eric FONER, *The Story of American Freedom*, New York, NY: WW Norton, 1999, s. 9.

⁶⁰ *Tamtéž*, s. 5 .

⁶¹ *Tamtéž*.

vítězství britského práva nad právem jiných evropských či domorodých amerických společností. Jak ovšem Eric Foner uvádí, jednalo se o právo, kde svoboda existovala i v takových poměrech, jako byly právně privilegované vrstvy aristokracie či časté případy narušení nebo přímo absence individuálních politických svobod, včetně existence otroctví.⁶² Lze tedy říct, že britská konceptualizace svobody není svobodou v moderním smyslu slova, tedy jako svoboda individua nadaného mocí uplatňovat svou vůli v politických záležitostech, ale ve smyslu zákony pevně garantovaných základních svobod a práv navzdory společenskému hierarchickému ustanovení.

Foner zde ovšem zmiňuje jednu zajímavou věc: prvkem britského práva bylo zakotvení určitých omezení výkonu moci, která byla vnímána jako protiklad svobody. Princip udržování jejich rovnováhy byl klíčem ke kontrole a zabránění možnosti politického absolutismu, což v praxi znamenalo, že ani král nebyl mocensky postavený nad zákon. Tento princip má původ ve 13. století, kdy byl u moci Jan Bezzemek, a za jehož vlády byl podepsán dokument Magna Charty v roce 1215, který ukončil absolutismus anglických králů, kteří již nemohli svévolně zabírat pozemky či vybírat daně bez svolení Parlamentu nebo dopustit rozhodnutí o vině a trestu bez řádného soudu. Moc Parlamentu, a tedy i „anglického lidu“, ještě vzrostla v roce 1688 podepsáním Listiny práv králem Vilémem III. a královnou Marií II. Stuartovnou⁶³. Ideje svobody ve smyslu zákonných výsad a privilegií nebyly jen součástí národní politiky, ale postupem času zdomácněly i v rámci širší britské společnosti, což v 18. století již dosáhlo statusu populární a propagované ideologie, v jejímž rámci se hovořilo jednak o svobodě a moci účastnit se veřejného dění a zároveň o svobodě v podobě práv, která bylo třeba střežit před vládním vměšováním. Eric Foner zde taktéž mluví o pojmu republikánství, jehož myšlenkou je účast na veřejném dění, a který je úzce navázán na dědictví renesanční Florencie a následně starověké republiky antického Říma a Řecka.⁶⁴

Dále pak v 18. století docházelo ke střetům a vzájemnému ovlivňování dvou různých koncepcí založených právě na oněch dvou pojetích svobody. Jedna republikánská, která razila respektování pravidel, jako prostředek k dosažení veřejného dobra, a následně liberální, která byla primárně zaujatá předností individuálních lidských práv. Ačkoliv se

⁶² *Tamtéž*, s. 6.

⁶³ Joy HAKIM, *Freedom: a history of US*, New York: Oxford University Press, 2003, s. 9.

⁶⁴ Eric FONER, *The Story of American Freedom*, New York, NY: WW Norton, 1999, s. 7.

cíle těchto pojetí často značně rozchází, obě zároveň i podněcují zavedení ústavní vlády, svobody slova, majetku a náboženského vyznání jako opozici proti kontrole a vládě svévolné moci.⁶⁵

V období druhé poloviny 18. století a generace budoucích otců zakladatelů byly známé tři základní koncepty svobody: svoboda, která v důsledku souhry okolností umožňovala člověku následovat jeho vlastní zájmy bez omezování (ze strany ostatních lidí či institucí). Svoboda, která je výsledkem takové konfigurace vlastního myšlení, kterou nelze ovlivnit žádnými vnějšími vlivy a jež je tak schopná neoblomně následovat onu ideu volnosti. Nakonec pak svoboda, která je důsledkem ideje stvoření člověka Bohem a která je mu od přirozenosti vlastní a neodnímatelná.⁶⁶

4. Americká válka o nezávislost a vznik Ústavy v roce 1789

4.1 Kroky vedoucí k válce o nezávislost

Velkým krokem k nové etapě americké historie a válce, která ve svém důsledku vedla k odtržení původních třinácti britských kolonií a jejich zformování v nový státní útvar Spojených států amerických, byla banální otázka placení daní.

O období z let před počátkem bojů s Británií o americkou nezávislost píše ve své knize *Freedom: A History of U.S.* Roy Hakim v kapitole *A Taxing King*. Jednou z těchto daní, která popudila americké kolonisty, byla daň z roku 1765 na tisknutý papír, známá jako Stamp Tax, kterou ovšem odmítali. Následovaly daně na další položky a zboží, jakým bylo například olovo, sklo, barviva, či čaj, ale ani tato daňová nařízení se nesetkala s ochotou koloniálních spotřebitelů je platit, tudíž byla většina z nich zrušena v roce 1770 s výjimkou daně na čaj.⁶⁷ Vzhledem k tomu, že pro kolonisty se jednalo o demonstrativní rozhodnutí krále Jiřího III. prosadit za každou cenu svůj nárok na zdanění zboží v koloniích, které bylo uvaleno bez jejich zastoupení a účasti v britském Parlamentu, rozhodli se obyvatelé Bostonu k činu shoení celého nákladu anglického

⁶⁵ *Tamtéž*, s. 8-9.

⁶⁶ J. Adler MORTIMER, *The Idea of Freedom: A Dialectical Examination of the Conceptions of Freedom* in J. W. COOKE, *Jefferson on Liberty*, *Journal of the History of Ideas* 34, 1973, č. 4, s. 563-564.

⁶⁷ Joy HAKIM, *Freedom: a history of US*, New York: Oxford University Press, 2003, s. 7.

čaje přes palubu do vod oceánu. Tento čin vedl ke schválení tzv. Restraining Acts z roku 1774 (známé v koloniích též jako Intolerable Acts), které vedly k uzavření bostonského přístavu, nasazení královských jednotek v koloniích a převzetí vlády nad massachusettskou kolonií.⁶⁸ Následná vlna nevole a protestů je tradičně považována za tu, jež započala táhlou válku o americkou nezávislost. Z toho, co již o myšlení a ideálech, které kolonisty v Americe provázely, víme, lze usuzovat, že vyhrocení této řady událostí bylo s největší pravděpodobností považováno za přímý útok na svobodu a nezávislost, jichž si obyvatelé kolonií právě tolik cenily. Bezprecedentní rozhodnutí britské administrativy tyto svobody intervenovat svévolnými daňovými nároky s rizikem další eskalace zavdaly kolonistům příčinu k tomu se svému svrchovanému panovníkovi postavit i na bitevním poli. Stalo se tak v dubnu roku 1775, kdy u Lexingtonu a Concordu v Massachusetts zazněly první výstřely války o nezávislost mezi koloniemi a Velkou Británií.

4.2 Thomas Paine a jeho myšlení v úsilí o nezávislost

Nové hnutí za nezávislost na Velké Británii mělo i své revolucionářské myslitele jakými, byli například Thomas Jefferson, Samuel Adams, Patrick Henry či Thomas Paine. Právě poslední zmíněný vstoupil do role revolučního myslitele v roce 1776 svým spisem *Common Sense*, který kritizoval monarchii a její principy fungování, a naopak vyzdvihoval principy republikánské⁶⁹, když tvrdil, že monarchie je chabou formou vlády, bez které by se kolonisté mohli obejít, neboť Velká Británie svou kontrolou obchodu a daněmi škodila americké ekonomice a samo britské centrum v Londýně není schopno efektivně vládnout svým vzdáleným územím za oceánem.⁷⁰ Painovo myšlení lze číst jako kategorické odmítnutí autority monarchie a obhajobu ústavního vládního zřízení, jehož zákony plní jak funkci anti-politickou, tak i morální a principiální, kde jsou zákony dohlíženy ve jménu morálních principů, a nikoliv ve jménu královského majestátu, jako je tomu v Anglii.⁷¹ Dá se tedy říct, že lokální americké zákony tedy dle Paina samy o sobě plnily úlohu jakéhosi panovníka, který v případě monarchie ztělesněné králem sám o sobě nepředstavoval dobrou formu vlády kvůli rozmarům, které mohly ovlivňovat jeho úsudek ve vládnutí. Paine však nebyl zastáncem jakékoliv

⁶⁸ *Tamtéž*, s. 7-8.

⁶⁹ Vladimíra DVOŘÁKOVÁ, *Spojené státy americké: společnost a politika*, Praha: Libri, 2002, s. 43.

⁷⁰ Joy HAKIM, *Freedom: a history of US*, New York: Oxford University Press, 2003, s. 12.

⁷¹ Robin WEST, *Tom Paine's Constitution*, *Virginia Law Review* 89, 2003, č. 6, s. 1413–1461, s. 1414.

formy reformace tohoto stavu a byl razantně pro oddělení amerických kolonií od správního centra v Británii. Dle něj by totiž opak znamenal nekonečné zaplétání se do britských mocenských soupeření a politického pletichaření, které definovalo evropské monarchie, a tudíž by odtržení a nezávislost mělo následovat zformování republik, které by zajistily vyvázání z nástrah monarchie a zajištění americké prosperity a míru.⁷²

Třebaže Painova kritika zní poměrně radikálně vzhledem k tomu, že mnoho kolonistů nestálo nutně na straně republikánství, ale udržovalo si loajalitu ke koruně a své identitě jako Angličanů, se jeho pamflety staly silným propagačním nástrojem v zájmu republikánské rétoriky a ideje vlastní kompletní nezávislosti od Velké Británie.

4.3 Deklarace nezávislosti v roce 1776

Významným aktem a potvrzením záměru učinit z amerických kolonií nezávislou americkou republiku byla Deklarace nezávislosti. Deklarace byla státním aktem, který vysvětloval cíle a důvody revoluce, kterými měla být hlavně svévolná vláda krále Jiřího III., která uvalila kolonisty do stavu otroctví.⁷³ Thomas Jefferson, autor první formulace Deklarace a budoucí prezident Spojených států amerických, napsal za dohledu zástupců 13 kolonií, kteří se 4. července 1776 sjeli na druhém kontinentálním kongresu, toto: „*považujeme následující pravdy za samozřejmé, že všichni lidé jsou stvořeni vzájemně rovní a nezávislí... z rovného stvoření odvozují se práva přirozená a nezcizitelná, mezi které než patří zachování života, svobody a hledání vlastního štěstí; že k zajištění těchto cílů sestavují lidé své vlády, odvozující svou moc ze souhlasu těch, kterým je vládnuto*.“⁷⁴ Text první deklarace jasně definuje roli člověka jako bytost disponující ze své přirozenosti právy na svobodu, což znamená, že může v jejím rámci uplatňovat cokoli, co je v souladu s jeho vůlí, důsledkem čehož je i vytvoření (či přetvoření) odpovídající vlády „...*která organizuje svou moc v takové formě, která se jim bude zdát*

⁷² Christopher HOBSON, *Fear And Faith: The Founding Of The United States in The Rise of Democracy: Revolution, War and Transformations in International Politics since 1776*, Edinburgh University Press, 2015, s. 51.

⁷³ Jill LEPORE, *These Truths: A History of the United States*, New York: W. W. Norton & Company, 2018, s. 98.

⁷⁴ Carl BECKER, *The Declaration of Independence: A Study on the History of Political Ideas*, New York: Harcourt, Brace and Co., 1922, s. 142, (vlastní překlad): „*We hold these truths to be self-evident that all men are created equal & independent; that from that equal creation they derive rights inherent & inalienable, among which are the preservation of life, & liberty, & the pursuit of happiness; that to secure these ends, governments are instituted among men, deriving their just powers from the consent of the governed*.“.

nejpravděpodobnější pro jejich bezpečnost a štěstí.“⁷⁵. V případě, že tato práva hájit nebude, je v takové situaci správné takovou vládu odmítnout a ustanovit novou. Poté následuje zdoluhavý výčet příkladů uzurpátorství a tyranie krále Jiřího III., který ospravedlňuje nadcházející zamýšlený akt odtržení kolonií a vyhlášení jejich vlastní nezávislosti.

Poněkud paradoxně může působit pasáž odsuzující britskou praxi otroctví, tedy dovážení a prodej otroků, když zde Jefferson píše, že „*vedl krutou válku (král Jiří III.) proti samotné lidské přirozenosti, porušoval její nejsvětějších práva na život a svobodu příslušníků vzdálených národů, kteří mu nikdy neučinili žádná přikori, zajal je a odvezl do otroctví na jiné polokouli, nebo je při převozu tam vystavil bídě smrti.*“⁷⁶ Praxe otroctví totiž bude ve Spojených státech legálně existovat ještě dlouhá desetiletí po revoluci, kdy se kolem konfliktu jeho abolice a ústavního práva některých států jej nadále udržovat strhne série sporů a střetů vedoucí až k občanské válce. O to zvláštněji pak působí myšlenky obecné lidské svobody a práva na svobodu a nezávislost, existující paralelně s takovouto institucí, která, jak bychom dnes mohli říct, je čirou antitezí k pojmu svoboda. Sám Jefferson se v těchto řádcích, ale i později ve svých spisech, staví zcela rozhodně proti otroctví i přesto, že sám několik otroků vlastnil. Je otázkou, zda první Deklarace formou podobenství nereflektuje útlak kolonistů ze strany britského impéria. To však potvrdit to nelze, nicméně i tak tato paradoxní reflexe svým způsobem předestírá závažný a rozhodující problém, na kterém bude v budoucnosti záviset samotná existence této mladé země.

4.4 Články Konfederace 1776-1777

Druhý kontinentální kongres v oněch červnových dnech nebyl pouze dějištěm sepsání Deklarace, ale i dalšího dokumentu, který se dá považovat za první verzi americké ústavy, který má zakládat americkou státnost a definovat její systém vlády a vnitřní i vnější vztahy. První formulaci sepsal v červnu John Dickinson, delegát z Pensylvánie, v níž nejspíš poprvé užil pojem „spojené státy“ jako název pro ligu spřátelených států, pro jejich společnou vojenskou obranu, obranu svobod a vzájemný

⁷⁵ *Tamtéž*, s. 142, (vlastní překlad): „...organizing it's powers in such form, as to them shall seem most likely to effect their safety & happiness.“

⁷⁶ *Tamtéž*, s. 147, (vlastní překlad): “he has waged cruel war against human nature itself, violating it's most sacred rights' of life & liberty in the persons of a distant people who never offended him, captivating & carrying them into slavery in another hemisphere, or to incur miserable death in their transportation thither.“.

blahobyt. Kongres měl v tomto systému konceptuálně mnohem větší podíl moci, než tomu bylo ve finální verzi Článků Konfederace, tudíž se ona finální verze stala spíše zakládací listinou vzájemného obranného spojení mezi budoucími státy.⁷⁷

Konečná verze z 15. listopadu 1777 pak obsahovala takové články, jako například potvrzení nezávislosti, suverenity a svobody jednotlivých států v Článku II., státní zastoupení, svobodu projevu a debaty v Kongresu v Článku V. a další konkrétní vztahy mezi jednotlivými státy ve věcech jurisdikce, legislativy či vedení válek nebo financí, které měly jednotlivé státy projednávat vzájemně na jednotné platformě Kongresu.⁷⁸ Položila tak nejen základy systému vlády, ale dala vzniknout problému, který bude Spojené státy provázet a gradovat, a to jsou odlišné názory na dynamiku mezi státní a federální mocí, jakožto odlišné pohledy na ideu svobody a zda má vláda za určitých podmínek nárok intervenovat její míru a limity za určitých podmínek. Jestliže Články Konfederace jsou pokusem revolucionářů ustanovit dočasnou centrální vládu s větším podílem moci, což vzhledem k válečným podmínkám dávalo naprostý smysl, pak o deset let později sepsaná Ústava je na ně přímou reakcí a pokusem o nápravu vládního systému, který je opakovaně, a nikoliv náhodou, označován za velký experiment.

4.5 Ústava z roku 1787

V květnu roku 1787 se v pensylvánské Filadelfii sešly delegace jednotlivých kolonií, aby se účastnily ústavní konvence, která měla za cíl, jak již název prozrazuje, vytvořit novou ústavu Spojených států amerických. Mnoho států totiž již nějakou hrubou formu vlastní ústavy mělo z dob Deklarace a nasnadě byly mimo jiné i debaty o tom, jakou formu vlády budou Spojené státy mít⁷⁹, zejména proto, že období následující po Deklaraci nezávislosti v roce 1776 a vydání Článků Konfederace během následujícího roku lze charakterizovat jako dobu zmatku, nedůvěry a vládní krize spočívající v nemožnosti realizovat efektivně obchodní a komerční záležitosti na současné unijní

⁷⁷ Jill LEPORE, *These Truths: A History of the United States*, New York: W. W. Norton & Company, 2018, s. 97.

⁷⁸ Articles of the Confederation in Miscellaneous Papers of the Continental Congress, 1774–1789, Records of the Continental and Confederation Congresses and the Constitutional Convention, Record Group 360; National Archives Building, Washington, DC (via <https://www.archives.gov/milestone-documents/articles-of-confederation>).

⁷⁹ Jill LEPORE, *These Truths: A History of the United States*, New York: W. W. Norton & Company, 2018, s. 111–112.

úrovni⁸⁰, jak bylo charakterizováno i v projevu završujícím závěry ze schůze pěti států v Annapolis v září roku 1786 a vybízejícím k akci, která v důsledku vedla k ústavní konvenci. Ta si kladla za cíl dojít k závěrům, které by Unii mezi státy posílily.

Již v preambuli ústavy z roku 1787 se uvádí, „*My, lidé Spojených států, v zájmu vytvoření dokonalejší Unie ... a zajištění požehnání svobody pro nás a naše potomstvo, vydáváme a ustavujeme tuto Ústavu Spojených států.*“⁸¹, kde svoboda je jedním ze pilířů Ústavy. Kdo je však přesně považován za svobodného? Již v prvním článku ustavujícím způsob, jakým by měla probíhat volba zástupců do Sněmovny reprezentantů a danění, je stanoveno, že se tak bude odvozovat od počtu všech svobodných osob, včetně těch vázaných službou (dentured servitude), mimo Indiány a včetně 3/5 všech ostatních osob.⁸² Ostatními osobami jsou zde myšleni otroci, kteří neměli a dlouho nebudou mít žádná práva, zvláště pak právo volit či se zapojovat do politického a společenského života jinak než jako živé nástroje, které poskytovaly svým pánům zisky a jejich státům zase čísla vykazující jejich reprezentativní sílu ve sněmovně. Nicméně dále v Oddíle IX je stanoveno, že každý stát má právo určit si podmínky migrace takových osob, které se již v daném státě nachází, počítaje i otroky, za jejichž dovoz stanovuje Ústava možnost daně nepřevyšující částku deset dolarů za jednu osobu s definitivní platností takového zákona do roku 1808.⁸³ Zároveň takové osoby dle Oddílu II Článku IV nemohly být zbaveny své služby odchodem do jiného státu a jejich pán měl v případě jejich útěku nárok na to, aby k němu byly navráceny.⁸⁴ Může pro nás být zarážející, že autoři Ústavy v ústavní věci těchto osob mlžili a neužili termínu „otrok“, ač ho měli nepochybně na mysli. Je možné, že si uvědomovali morální závažnost jeho existence, ale nedokázali se rozhodnout, zda bude obecná vůle lidu více nakloněna integritě univerzální svobody všech lidských bytostí anebo vlastnictví majetku v podobě otroků, které Ústava označuje jako službu, či práci? Odpovědí je, že se jednalo o kompromis. Opatření týkající se otroctví byla totiž ústupkem státům, v nichž byla tato instituce již přítomná a které by bez této výsady s Ústavou nesouhlasily, což by vedlo k rozbití zamýšlené Unie.

⁸⁰ Alexander HAMILTON, *Annapolis Convention Address in The Papers of Alexander Hamilton*, vol. 3, 1782–1786, ed. Harold C. Syrett, New York: Columbia University Press, 1962.

⁸¹ *Preamble* via https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#a1_sec1).

⁸² *Constitution of the United States*, Článek I, Oddíl II: (via https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#a1_sec1).

⁸³ *Constitution of the United States* Článek I, Oddíl IX, (via https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#a1_sec9).

⁸⁴ *Tamtéž*, Článek IV, Oddíl II, (via https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#a1_sec2).

Pro nás důležitou částí jsou i dodatky k výše zmíněné Ústavě, známé také pod souhrnným názvem Listina (The Bill of Rights) dle stejnojmenného zákona britského práva z roku 1688, které dále po ratifikaci Ústavy v roce 1788 upřesňují konkrétní práva a svobody občanů, které jsou víceméně potvrzením jistot původního Bill of Rights v nové ústavě (ratifikovány v roce 1791) jakými je například dodatek o nemožnosti Kongresu vydávat zákony ustanovující určité náboženství, či zakazující svobodu vyznání a praxe, nebo limitující svobodu projevu, tisku, klidnému sdružování nebo návrhů vládě o nápravu křivd⁸⁵ a právo lidu vlastnit a nosit zbraně.⁸⁶ Dále se občanovi přiznalo právo na osobní soukromí s výjimkami odůvodněných šetření⁸⁷, na řádný soudní proces v případě zločinu⁸⁸, na rychlý soudní proces v patřičném soudním okruhu⁸⁹, na soudy s porotou bez nutného zásahu soudu⁹⁰, byly zakázány přehnané a neobvyklé tresty⁹¹ a byla přiznána práva jednotlivým státům, která nebyla výslovně v rozporu Ústavou.⁹²

4.5.1 Listy Federalistů a svoboda

Listy Federalistů je souborem esejí a prací významných osobností a myslitelů, jakými byli například James Madison či Alexander Hamilton, kteří se podíleli na tvorbě a formaci Ústavy a ve zmíněných esejích se pokouší obhajovat a vysvětlovat důvody, proč je nynější podoba ústavy v zásadě ideální. Potřeba sepsat širokou řadu prohlášení nového demokratické republiky byl, jak je výše uvedeno, experimentem, který se nesetkal s pochopením mnoha lidí, jejichž hlavním zájmem v soupeření s Velkou Británií byla zejména svoboda a nezávislost od britského útlaku a nikoliv svržení „starého systému“ se všemi jeho zákony a jistotami. Jinými slovy, obyvatelé původních kolonií

⁸⁵ *Tamtéž*, I. Dodatek Ústavy, (via [https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_1_\(1791\)\)](https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_1_(1791)))).

⁸⁶ *Tamtéž*, II. Dodatek Ústavy, (via [https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_2_\(1791\)\)](https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_2_(1791)))).

⁸⁷ *Tamtéž*, IV. Dodatek Ústavy, (via [https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_4_\(1791\)\)](https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_4_(1791)))).

⁸⁸ *Tamtéž*, V. Dodatek Ústavy, (via [https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_1_\(1791\)\)](https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_1_(1791)))).

⁸⁹ *Tamtéž*, VI. Dodatek Ústavy, (via [https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_1_\(1791\)\)](https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_1_(1791)))).

⁹⁰ *Tamtéž*, VII. Dodatek Ústavy, (via [https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_1_\(1791\)\)](https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_1_(1791)))).

⁹¹ VIII. Dodatek Ústavy, (via [https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_8_\(1791\)\)](https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_8_(1791)))).

⁹² X. Dodatek Ústavy, (via [https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_10_\(1791\)\)](https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm#amdt_10_(1791)))).

se obávali, že nový politický systém jen nahradí předchozí systém utlačovatele utlačovatelem jiným – tentokrát v podobě Ústavy a centrální federální vlády.

Esej Federalista č. 10 Jamese Madisona z listopadu 1787 zmiňuje stav veřejného mínění občanů Spojených států, které se vyznačuje nedůvěrou ve vládní aparát pro jeho nestálost a nespravedlnost, slovy Madisona: „...vyznačuje všeobecnou rostoucí nedůvěrou vůči veřejným závazkům a obavami o osobní práva,...“.⁹³ Přiznává, že stranictví je mnohdy v rozporu s občanskými právy a občanským zájmem, avšak jejich potlačení by znamenalo potlačení svobod ve státě, což přirovnává k působení vzduchu na oheň: „...zrušit svobodu...jen proto, že plodí stranictví⁹⁴, by bylo stejně hloupé jako si přát odstranění vzduchu, jenž je nezbytný pro život, jen proto, že dodává ničivou sílu ohni.“, a nebo by znamenalo potlačení pocitů a rozdílů, což není možné.⁹⁵ Popisuje však výhody federálního zřízení, které se se stranictvím vypořádává dle Madisona poměrně obstojně, neboť díky vhodně navrženému systému zástupců vůle lidu se z jednotlivých států se k moci reprezentativní skupina státníků a stranické skupiny, řízené vášněmi a pocity, tak nemají šanci se prosadit na úrovni vyšší než státní a učinit tak nějakou podstatnou škodu či zmatek.⁹⁶ Samotná tato vláda a další složky mocenské struktury dle listu Federalista č. 51 pak fungují v systému vzájemných protivah, v nichž se různé složky vzájemně hlídají a kontrolují před možnou monopolizací a uzurpací moci, která by mohla plynout z potenciální formace skupiny s vlastními zájmy.⁹⁷ Madison zde naráží jednak na vhodně zvolenou ústavu, která tento tuto rovnováhu umožňuje právě díky unijnímu zřízení, v němž se nemá moc jak koncentrovat na úrovni státní, ale zároveň ani na úrovni federální. Uvědomuje si totiž, že pluralita různých zájmů, názorů a vyznání je sice klíčová pro udržení amerického ústavního republikanismu, ale i ústava je v tomto ohledu sepsaná a navržená tak, aby tento pluralismus chránila a zajišťovala tak všeobecnou svobodu názorů a vyznání. Jaký ovšem bude střet svobod a plurality různých názorů s morálním aspektem, který s sebou některé tyto svobody přinášejí? Madison zde má na mysli tvorbu zájmových skupin, které by byly schopné narušit

⁹³ Alexander HAMILTON – John JAY – James MADISON, *Listy federalistů: soubor esejí psaných na podporu nové Ústavy předložené federálním shromážděním 17. září 1787* [online]. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1994, s. 70.

⁹⁴ V originálním textu jako „*partisanship*“ (pozn. autora).

⁹⁵ Alexander HAMILTON – John JAY – James MADISON, *Listy federalistů: soubor esejí psaných na podporu nové Ústavy předložené federálním shromážděním 17. září 1787* [online]. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1994, s. 70, s. 71.

⁹⁶ *Tamtéž*, s. 72-75.

⁹⁷ *Tamtéž*, 1994, s. 282-284.

křehké fungování republikánství, které záviselo tom, že Unie bude vždy jednotná. Nicméně unijní celistvost zcela závisela na tom, že si všechny státy mohly zachovat vlastní práva, mezi něž patřilo například zachování otroctví v jižních státech. Z tohoto morálního problému se časem stane i problém, který závažným způsobem ovlivní jednotu Unie jejím rozdělením právě na takové zájmové bloky, z nichž má každý zcela jinou vizi svobody pro Spojené státy. Tedy tu, kde bude otroctví, jako ústavně přiznané právo států, existovat svobodně dál, a druhou, v níž bude tato podivná instituce antitezí svobody, a bude usilovat o její zrušení.

Podobně jako Madison píše v listu *Federalista* č. 84 i Alexander Hamilton, když se vymezuje proti tvrzení, že Ústava neobsahuje žádnou listinu práv a pravomocí. Hamilton zde říká, že samotná Ústava je listinou práv⁹⁸, která sice nekonkretizuje práva a svobody lidu Spojených států, ale poskytuje dostatečné pole definicí a mocenského rozvržení že práva a svobody nepovoluje, ale v zásadě je jen neomezuje. Dle Hamiltona tak není v ústavě například stanoveno, že svoboda tisku nemá čelit omezování, protože jí nemá ústavně nikdo v moci omezit.⁹⁹ Samozřejmě, v době tohoto listu má Hamilton pravdu, avšak hned v prvním dodatku z roku 1791 se toto stanovení objevuje přesně v této formulaci. Hamiltonova myšlenka však možná směřuje k tomu, že zákonně stanovená pravomoc omezuje svobodu právě tím, že ji uzavírá do definic, které zavádějí k jejímu obcházení. Sám na tento formulační problém naráží, když říká: „*Co je to svoboda tisku? Kdo může uvést definici, která by neponechávala dostatek místa, aby jí bylo možné obejít?*“.¹⁰⁰

Je otázkou, zda by byla bývala Hamiltonova úvaha správná. Jeho tvrzení vychází z reflexe nad nedokonalostí lidské přirozenosti systému práva zneužívat, avšak je přesvědčen, že ústavy jednotlivých států a Ústava Spojených států poskytují ve svém základu téměř dokonalou sadu článků, které práva a svobody dostatečně garantují. James Madison však zároveň mluví o jisté míře zmatení pramenící z této podoby ústavy a obavě o osobní práva. Tyto obavy napравuje v roce 1789 až balíček dodatků, souhrnně nazvaný jako The Bill of Rights, který důsledkem tlaku a nedůvěry některých států Unie tato práva s konečnou platností zavádí do Ústavy s odůvodněním „...aby bylo předejito chybnému výkladu či zneužívání její moci¹⁰¹, je třeba doplnit další deklaratorní a

⁹⁸ *Tamtéž*, 1994, s. 456.

⁹⁹ *Tamtéž*, 1994, s. 456.

¹⁰⁰ *Tamtéž*.

¹⁰¹ „...moci Ústavy...“ (pozn. Autora).

restriktivní klauzule: A jako rozšiřující půdu důvěry veřejnosti ve Vládu, nejlépe zajistí prospěšné cíle její instituce.“¹⁰²

Ač je předmětem potenciálních debat historiků či odborníků na právo a právní historii, jakou roli měly tyto dodatky na obecnou roli výkladu svobody a práv v tomto i nastávajícím období, tak jednu podstatnou věc říct lze, a to sice, že Hamiltonovo tvrzení o moci psaných definic v Ústavě a komplikacích, jež mohou potenciálně plynout z takové skutečnosti, se pro interpretaci práv a svobod ukáže být zásadní v letech budoucích.

4.6 Ústavní interpretace jako záminka k možným střetům

Jak píše Jill Lepore ve své monografii *These Truths: A History of the United States*, po ratifikaci dodatků Ústavy Spojených států se objevily nové roztržky a půtky, které charakterizují většinu americké politické historie, a to sice dohady o tom, zda by se měla upřednostňovat silná federální vláda, nebo jednotlivé státy, a to zejména v otázce splácení dluhů, které vznikly během revolučních let. Návrh, že sdílený dluh zatíží o to více všechny ostatní státy Unie, kromě Marylandu a Virginie, jež svůj dluh již splatily, byl považován za protiústavní¹⁰³. Podobné dohady vyvolalo i ustanovení Banky Spojených států Kongresem v roce 1790, a to i přesto, že takový akt potenciálně porušoval X. Dodatek Ústavy, podle něhož bylo něco takového jen v moci lidu a jednotlivých států a nikoliv federální vlády. I přes tento fakt bylo však rozhodnuto, že tento zákon o ustanovení Banky nespadá pod X. Dodatek, ale pod Článek I. Ústavy jakožto zákon nutný, a tak byl podepsán prezidentem Washingtonem, čímž vytvořil precedens o tom, jak široce se dá interpretovat Ústava¹⁰⁴. Téměř se zdá, jako by se Hamiltonovy obavy, nastíněné v jeho eseji v Listech Federalistů z roku 1788, naplnily. Ba co víc, do vzniku země, která zakládala svou počáteční a fundamentální formu na ideji svobody a nezávislosti, se začala zaplétat čím dál tím více do problematiky instituce, která slavnou americkou revoluci přežila téměř bez povšimnutí, a tou je instituce otroctví.

¹⁰² *The Bill of Rights*, 1789, dostupné na (<https://www.archives.gov/founding-docs/bill-of-rights-transcript>), (vlastní překlad): „...in order to prevent misconstruction or abuse of its powers, that further declaratory and restrictive clauses should be added: And as extending the ground of public confidence in the Government, will best ensure the beneficent ends of its institution.“.

¹⁰³ Jill LEPORE, *These Truths: A History of the United States*, New York: W. W. Norton & Company, 2018, s. 138-139.

¹⁰⁴ *Tamtéž*, s. 138-139.

5. Otroctví jako obecný pojem

Dle slovníku je definice slova otroctví: „*the condition of being legally owned by someone else, or the system in which some people are owned by others*“¹⁰⁵, tedy stav, v němž je člověk legálně vlastněn jiným člověkem, či systém, v němž jsou někteří lidé vlastněni jinými. Takový člověk je ve stavu kategorické nesvobody. Jeho svobodná vůle omezena jen na výčet možností jemu umožněných jeho pánem a za druhé nemá žádnou faktickou právní ochranu či právně stanovené pravomoci. Otrok ve svém stavu nemůže zpravidla volně rozhodovat o své práci, nemůže se volně pohybovat, nemůže se svým úsilím pohybovat výše ve společenském žebříčku či sdílet rovnocenná práva a životní příležitosti jako ostatní členové společnosti. Existence otroctví je primárně zapříčiněna ekonomickými potřebami daného společenství. Napříč celou lidskou historií byly otroci užíváni k výkonu těžké nebo podřadné práce jako živé nástroje, jimž nemusela být vyplácena mzda za jejich práci.

Otroctví bylo mnohými kulturami chápáno jako přirozený stav lidského bytí. Například antičtí myslitelé, včetně Aristotela, zaujímal postoj, že ten, kdo je podřízený, je otrokem, a naopak svobodným je ten, kdo se nemusel podřizovat či pracovat.¹⁰⁶ Takový člověk podle něj ani svobodu mít nemůže, neboť je zde z toho důvodu, aby pracoval, čímž se dle Aristotela liší od sluhů, kteří byli v zásadě svobodní.¹⁰⁷ Přirozenosti otroctví byli běžně nakloněni i v době antického Říma, kdy dochází k oddělení římského a neřímského, tedy civilizovaných obyvatel Říma a neřímských barbarů,¹⁰⁸ v nichž příslušníci germánských či jiných kmenů, zaujímal necivilizovanou téměř až podřadnou lidskou roli, která ospravedlňovala přechod těchto lidí do řad otroků skrze zajetí anebo jejich prodej.

Aristotelský způsob argumentace následně přebírají i myslitelé středověku a novověku.¹⁰⁹ Filozofie přirozené podřazenosti byla totiž patrná v systému středověké feudální hierarchie, v níž poddaní přirozeně spadali pod vládu a kontrolu svých pánů. Ačkoliv se samozřejmě nejednalo o otroctví, neboť poddanství středověkého člověka se

¹⁰⁵ https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/slavery#google_vignette.

¹⁰⁶ Markéta KRÍŽOVÁ, *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013, s. 22.

¹⁰⁷ *Tamtéž*, s. 113

¹⁰⁸ *Tamtéž*, s. 22.

¹⁰⁹ *Tamtéž*.

váže k zemi, na které žije, a nikoliv k určitému pánovi, který onu zem momentálně vlastní, je patrné jejich inherentně podřízené postavení a role jakožto pracujících ve prospěch svého pána, který teprve skutečně nabývá statusu svobodného. Středověká feudální společnost však byla v duchovní rovině rovnocenná, neboť každý měl stejnou naději na spasení životem dobrého křesťana. Rozdílem byly role, které byly každé z těchto společenských vrstev předurčeny a skrz něž se tato rovnocennost naplňovala, přičemž poddaným bylo uloženo pracovat, svobodným šlechticům své poddané i křesťanstvo ochraňovat a církevnímu kléru zase šířit boží slovo a pečovat o duše věřících. I přesto, že nelze popřít častou a mnohdy i krutou exploataci páchanou na vrstvě poddaných jejich pány, tak nelze poddanství označit za otroctví v pravém smyslu slova, což ovšem neznamená, že se antický koncept přirozené podřízenosti nedostal skrze křesťanskou teologii až do období novověku, kde byl k obhajobě skutečného otroctví využíván.

V období od konce 15. století, kdy byla důsledkem mnoha zámořských objevů a kolonizací rozšiřována území evropských mocností, se nově ovládnutá území stala zdrojem příjmů těchto mocností, zejména díky přístupu k novým zdrojům obchodovatelného zboží, cenných materiálů, ale i ziskům plynoucím z obrovského množství nové obdělávatelné půdy. Oživení otrocké práce tak vyvstává kvůli potřebě pěstování cukrové třtiny¹¹⁰, ale i jiných plodin a rostlin v oblastech amerického kontinentu, k čemuž koloniální mocnosti využívali zejména levnou a snadno dostupnou pracovní sílu, částečně z řad podrobených domorodců, ale zejména černých otroků z afrických kolonií.

5.1 Otroctví v amerických koloniích 18. století a v Ústavě z roku 1787

Kromě jiných koloniálních velmocí, zejména Portugalska, Francie a Španělska, byla i Velká Británie velkým hráčem dělícím si nový kontinent s ostatními říšemi. Ve svých koloniích poté začala uplatňovat otrockou práci jako levnou pracovní sílu pro pěstování cukrové třtiny a dalších komodit a surovin, po nichž byl v Evropě enormní zájem.

Pro Brity se jednalo jednak o hospodářsky užitečnou praxi, která navíc svou existencí neodporovala anglickému pojetí svobody tím, že se otrok považoval za soukromé

¹¹⁰ *Tamtéž*, s. 39.

vlastnictví, které bylo získáváno od nizozemských překupníků.¹¹¹ Jeho opravdová expanze a šíření spojené s nechvalně známým krutým zacházením přichází po slavné revoluci roku 1688, v jejímž důsledku jsou rušeny monopolní výsady, čímž přichází nová vlna nelimitovaného obchodu s otroky posílením volného trhu. To vedlo ke snížení ceny otroků, a naopak ke zvýšení tendencí k násilnému zacházení, neboť se tak otroci stali postradatelnějšími¹¹² a již nebylo třeba dbát na jejich fyzickou kondici a blahobyt.

I přes existenci otroctví jako uznávané instituce v koloniích, kde jej v různých mírách usměrňovaly a ošetřovaly lokální charty kolonistů, nemělo samo otroctví žádné oficiální dokumenty, které by ustanovovaly jeho zákonné postavení a pravidla. Jak ve svém článku *The Origins Debate: Slavery and Racism in Seventeenth-Century Virginia* uvádí Alden T. Vaughan, ve starší historiografii se o Afroameričanech uvažuje více jako o lidech podřadného typu a o inherentních otrocích více než jako o pouhých služebnících. Až v kontextu s růstem ekonomických potřeb otrokářského Jihu, dochází k ukotvování a obhajování otrocké role Afroameričanů bílými kolonisty.¹¹³ Jak se však uvádí dále, novější bádání nabídla tvrzení zcela jiné, a to sice, že tato pozice nerovnosti a podřadnosti byla již v 17. století více než patrná bez ohledu na to, zda byl jedinec tmavé barvy pleti svobodný či jen služebník, a byla součástí vnímání Afroameričanů bílými kolonisty již od samotného počátku otroctví v Americe.¹¹⁴

Mezi první konkrétní zákonná opatření definující otroka a jeho práva, která více či méně potvrzují vnímání všech Afroameričanů jako otroků, byl dokument s názvem *An Act Concerning Servants and Slaves* uznaný roku 1705 ve Virginii. Zde se za otroka považují „...služebníci importováni a přivedeni do této země, po zemi, či po moři, kteří nebyli křesťany ve své rodné zemi, ... budou považováni za otroky a jako tací zde budou kupováni a prodáváni bez ohledu na následnou konverzi ke křesťanství.“¹¹⁵ Dokument

¹¹¹ Tamtéž, s. 110.

¹¹² Tamtéž, s. 112.

¹¹³ Handlin and Handlin In Alden T. VAUGHAN, *The Origins Debate: Slavery and Racism in Seventeenth-Century Virginia*, The Virginia Magazine of History and Biography 97, 1989, č. 3, s. 318.

¹¹⁴ Degler in Alden T. VAUGHAN, *The Origins Debate: Slavery and Racism in Seventeenth-Century Virginia*, The Virginia Magazine of History and Biography 97, 1989, č. 3, s. 318-319.

¹¹⁵ William Waller HENING (ed.) *An Act Concerning Servants and Slaves* in The Statutes at Large; Being a Collection of All the Laws of Virginia from the First Session of the Legislature, in the Year 1619, Philadelphia: R. & W. & G. Bartow, 1823, s. 447-448, (vlastní překlad) „...all servants imported and brought into this country, by sea or land, who were not christians in their native country,shall be accounted and be slaves, and such be here bought and sold notwithstanding a conversion to christianity afterward.“.

dále nařizuje sankce za bičování bílých křesťanských sluhů¹¹⁶, zákaz koupě křesťanských sluhů osobami smíšeného nebo domorodého původu, tmavé barvy pleti, židy či muslimy, sňatek s výše uvedenými garantoval bílému křesťanskému sluhovi svobodu¹¹⁷, sankce za obchod s otroky a sluhy¹¹⁸, za početí dítěte s osobou smíšeného původu či tmavé barvy pleti¹¹⁹ a za sňatek svobodných lidí s takovými osobami, přičemž se dle dokumentu jedná o prevenci „obludné směsi“¹²⁰. Dále je zde popsán proces vracení osob tmavé barvy pleti jejich vlastníkům a vyměřování trestu bičováním v případě jejich útěku¹²¹, za napadení křesťana, který není tmavé barvy pleti a odpuštění jakéhokoli postihu vlastníkům otroků v případě zabití otroka při trestání za jeho odpor.¹²²

Dokument obsahuje i další zákonná opatření týkající se otroků. Většina těchto zákonů se v několika bodech shoduje: kategoricky diskriminují nekřesťany, či osoby jiné etnicity, zejména však zejména osoby tmavé barvy pleti. Znevýhodňují a zabraňují jejich rovnocennému postavení a interakci s bílými křesťany. V několika případech se zde překrývá pojem otroka s pojmem osoby tmavé barvy pleti s tím, že otrokům se nepřiznávají takřka žádná práva kromě jejich manipulace příslušnými orgány ve specifických případech. Status otroka v tomto dokumentu připomíná status pouhé věci, majetku bezvýhradně vlastněného jeho pánem. Ač se dokument dopouští diskriminace vícero menšin, které se v dané době vyskytovaly na území anglických kolonií, je zcela patrné, že většina těchto zákonů je rasově motivována proti Afroameričanům. Ukazuje nám způsob, jakým bylo k černým otrokům zákonem běžně přistupováno.

V tomto ohledu je otrokový zákon Jižní Karolíny z roku 1740 ještě explicitnější. V jeho úvodu je již zřejmě stanoveno, že „...na plantážích Jejího Veličenstva v Americe... lidé běžně nazývaní negři, Indiáni, mulati a mestikové, byli považováni za absolutní otroky a za předměty vlastnictví v rukou konkrétních osob, jejichž rozsah a moc nad těmito otroky by měl být upraven a omezen pozitivními zákony, tak aby otroci mohli být udržováni v náležité podřízenosti a poslušnosti „vlastníkům jiných lidí“ ... by mohlo být zabráněno v přílišné přísnosti a krutosti vůči nim, tak, aby veřejný mír a

¹¹⁶ Tamtéž, s. 448.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 450.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 451.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 453.

¹²⁰ Tamtéž, s. 453-454, (vlastní překlad): „abominable mixture“.

¹²¹ Tamtéž, s. 456-457.

¹²² Tamtéž, s. 459.

pořádek mohl být zachován v této Provincii...“¹²³. I přesto, že se nedá hovořit o větší svobodě pro otroky, tak i tento dokument obsahuje určitá opatření, která měla za cíl regulovat otrockou instituci tak, aby v ní nedocházelo k neomezenému zacházení s nimi. Proto v něm nalezneme popis systému propustek pro otroky v případě jejich pohybu mimo plantáže svého pána, peněžité pokuty v případě napadení cizích otroků¹²⁴ apod. Pro případy, kdy mělo jejich svědectví váhu u soudu přiznává i existenci svobodných Afroameričanů, kteří nebyli nutně majetkem otrokářů a nespádali do instituce otroctví.¹²⁵ Možný důvod pro nutnost ochrany otroků uvádí ve svém článku *Legal Borrowing and the Origins of Slave Law in the British Colonies* Bradley Nicholson, v němž se zaměřuje mimo jiné i na otroctví v anglické legální tradici. Tvrdí zde, že povaha instituce otroctví na americkém jihu byla všeprostupující na společenské úrovni a zejména její zákony byly formovány agresivní ekonomickou rivalitou mezi plantážníky¹²⁶. Je tedy pravděpodobné, že v takovém prostředí probíhá boj mezi konkurenčními plantážníky, jejichž soupeření se promítalo i mezi jejich otroky. Ti ovšem nepožívali ochrany v rámci svých práv, nýbrž v rámci práv jejich pánů, kteří tak ochraňovali svůj soukromý majetek.

Definice a pravomoci otroků, stejně jako rétorika rasově podmíněné podřízenosti se napříč staletími prakticky neměnila. Získávala však dobově a myšlenkově zabarvení, v jehož rámci otroctví existovalo dále beze změny a výjimkou není ani americká revoluce o svobodu a nezávislost následované ústavní konvencí v roce 1787, v jejíchž stopách nebyl pro zpřetrhání okovů otroctví zdánlivě učiněn, byť jediný krok a instituce tak trvala dále beze změn. Již vícekrát byl v této práci zmíněn onen paradox existence otroctví po boku revolučních myšlenek o svobodě a osvobození se z, k otroctví připodobňovanému, područí britské vlády. Tomuto dvojakému fenoménu se ve svém

¹²³ Thomas COOPER (ed.), *An Act for the Better Ordering and Governing of Negroes and Other Slaves in This Province (1740)* in *The Statutes at Large of South Carolina*, Vol. 7, Columbia, SC: A. S. Johnston, 1836, s. 397-414, (vlastní překlad): „...in his Majesty's plantations in America, slavery has been introduced and allowed, and the people commonly called Negroes, Indians, mulattoes and mustizoes, have been deemed absolute slaves, and the subjects of property in the hands of the particular persons, the extend of whose power over such slaves ought to be settled and limited by positive laws, so that the slave may be kept in due subjection and obedience,... may be restrained from exercising too great rigour and cruelty over them, and that the public peace and order of this Province may be preserved...“.

¹²⁴ Thomas COOPER (ed.), *An Act for the Better Ordering and Governing of Negroes and Other Slaves in This Province (1740)* in *The Statutes at Large of South Carolina*, Vol. 7, Columbia, SC: A. S. Johnston, 1836, Článek III.

¹²⁵ Thomas COOPER (ed.), *An Act for the Better Ordering and Governing of Negroes and Other Slaves in This Province (1740)* in *The Statutes at Large of South Carolina*, Vol. 7, Columbia, SC: A. S. Johnston, 1836, Článek XIII.

¹²⁶ Bradley J. NICHOLSON, *Legal Borrowing and the Origins of Slave Law in the British Colonies*, *The American Journal of Legal History* 38, 1994, č. 1, s. 41-42.

článku *The Unholy Trinity: Freedom, Slavery, and the American Constitution* sociologicko-historicky věnuje Orlando Patterson, který mimo jiné představuje i svůj vlastní koncept svobody v němž figuruje kordiální triáda tří vzájemně souvisejících typů svobody – svoboda osobní, kdy není jedinci v jeho svobodě bráněno, svobodě organické, kterou indikuje mocenská pozice ve společnosti a nakonec svoboda civilní, která přichází s rovnými právy jedinců v rámci širší společnosti¹²⁷. Patterson tvrdí, že v období boje proti Británii bylo úsilí o dosažení těchto tří svobod rovnoměrné a rovnocenně důležité. Jinými slovy, svoboda byla cílem války pro americké kolonisty se vším, co k ní náleží. Pomyslné vystřízlivění ovšem představovalo sestavování zmíněné Ústavy v roce 1787, při němž měli otcové zakladatelé různé představy o svobodě z této triády. To ve výsledku vyústilo do konfliktu zájmů mezi individuálními pojetími svobody¹²⁸, což se týkalo i pohledu na instituci otroctví. Ti z přítomných, kteří byli proponenti osobní svobody pak byli znepokojeni implikacemi, které vyvstávali právě z otroctví pro budoucnost nového národa. Tito zástupci byli ve značně nízkém počtu, což je ostatně důvodem, proč se otroctví ponechalo v Ústavě v podobě práva nových států si ho zachovat. V Ústavě se samo slovo otroctví neobjevuje a je nahrazeno různými nepřímými vyjádřeními a eufemismy, jak je uvedeno výše v kapitole o Ústavě z roku 1787, kde se tento výraz ukrývá pod vágním označením „ostatní osoby“, což jen potvrzuje určitou nevoli, kterou musela tato skutečnost v myslích některých autorů nové ústavy budit. Ze strany účastníků ústavní konvence, kteří byli odpůrci otroctví, zejména těch ze severních států, se tak jednalo o ochotu uzavřít kompromis s otrokářskými státy o udržení legitimacy otroctví v jeho současném stavu a rozložení¹²⁹ na území Spojených států, což v zásadě představovalo oběť osobních svobod jedné skupiny lidských bytostí jako cenu za celistvost a nezávislost jednotlivých států, což v důsledku udržovalo celistvost celé budoucí Unie. Pokud máme uplatnit tento kompromis na model představený Pattersonem, pak byly na úkor osobní svobody otroků zachovány organické svobody otrokářů a civilní svobody všech svobodných občanů, neboť otroci přeci jen v právní rovině představovali jakousi zvláštní majetkovou kategorii, či jakousi kvazi-společenskou vrstvu bez vlastní právní legitimacy, která byla odkazem tradice otroctví a rasových předsudků v koloniální Americe. I přesto však lze konstatovat, že povědomí o špatnosti otroctví pro ideály svobody revolučních otců zakladatelů bylo velmi reálné a jeho

¹²⁷ Orlando PATTERSON, *The Unholy Trinity: Freedom, Slavery, and the American Constitution*, Social Research 54, 1987, č. 3, s. 557-558.

¹²⁸ *Tamtéž*, s. 569-570.

¹²⁹ *Tamtéž*, s. 572.

existence byla nutným zlem, tolerovaným ve Spojených státech dočasně a nikoliv navždy, jak ostatně implikuje nejistá formulace této instituce v ústavních člancích.

Toto ve svém článku *The Founding Fathers and Slavery* potvrzuje i William Freehling, který tvrdí, že na jednu stranu byl ideologický postoj otců zakladatelů omezen strachem z možných rasových nepokojů a potřebou ustanovení práv na majetek k udržení celistvosti Unie a na druhou stranu velmi otevřený ideálům, které naopak učinily emancipaci v budoucnu nevyhnutelnou¹³⁰ a to sice stanovením platnosti Sekce IX Článku I. Dovozy otroků byl povolen do roku 1808, po kterém, jak někteří otcové zakladatelé možná doufali, se proti zdánlivě slábnoucí instituci budou moci podniknout rozhodnější kroky. Nicméně z pohledu Ústavy nebyl předpoklad úplného zániku otroctví otázkou několika málo let, či dekád, ale dojde k jeho zániku až o téměř osmdesát let později v plamenech občanské války. Otroctví, jak se totiž zdálo, nebylo institucí stojící na slabém základu, ale bylo, podobně jako rasismus a rasová a etnická diskriminace, hluboce systematicky zakořeněno ve společenských a ekonomických strukturách amerického Jihu. Jak ostatně dosvědčuje sám Freehling: „*Systém byl silný a v mnohých místech nabýval na síle; kombinace ekonomických zájmů, obav o celistvost Unie, životního stylu a rasových předsudků způsobila, že emancipace byla ve Virginii vzácná a v Jižní Karolině téměř neexistovala.*“¹³¹ Situace v severních státech byla v tomto ohledu o poznání jiná. Ač jisté procento otroků stále tvořilo v některých jeho státech část celkové Afroamerické populace až téměř do roku 1840, byla to právě revoluce a její ideály, které umožnily sentimentu abolicionistů a odpůrcům otroctví postupem času otroctví vymýtit, a především zabráňovat jeho další expanzi¹³².

Výsledkem procesu tvorby Ústavy bylo na jednu stranu zachování jednoty Unie tolerováním svobod jejích jednotlivých států, ale na stranu druhou rozdělení Unie na dva ideologicky odlišné bloky otrokářských a svobodných států, z nichž každý profiloval svůj ideál svobody odlišně, ve vztahu k otroctví. Na jedné straně byla instituce vnímaná jako fundamentálně špatná a nežádaná pro zemi vyznávající ideály osobní svobody ve smyslu v jakém byly raženy osvícenskými a revolučními mysliteli. A na druhé straně panovalo přesvědčení o nadřazeném rasovém a kulturním postoji bílých Jižanů nad jejich černými

¹³⁰ William W. FREEHLING, *The Founding Fathers and Slavery*, The American Historical Review 77, 1972, č. 1, s. 84.

¹³¹ *Tamtéž* (vlastní překlad): „*The system was strong and, in places, growing stronger; and the combination of economic interest, concern for the Union, life style, and race prejudice made emancipationists rare in Virginia and almost nonexistent in South Carolina.*“.

¹³² *tamtéž*, s. 86-87.

otroky, o realitě ekonomického provázání otrocké práce s agrárním hospodářstvím jižních států, jakožto o svobodách a právech na majetek garantované právní koloniální tradicí v Ústavě. Tyto dva světy mezi sebou v následujících dekádách územní expanze Spojených států soupeřily, oba vybaveny širokým arzenálem argumentů pro závěry svých odlišných přesvědčení, jimiž se je pokoušeli obhájit.

5.2 Argumenty pro a proti otroctví jako příklad rozdílných ideálů svobody

Jak již bylo řečeno výše, argumenty, které podporovaly otroctví v koloniální Americe a později na otrokářském Jihu, byly k jeho obhajobě hledány v různých rovinách zahrnujících teologii, filozofii, ekonomii, či právo. Mnoho otrokářů ale i jižanských politiků nahlíželo na otroctví jako konceptuální naplnění předurčených rolí a údelů, ať už v myšlení společenských teoretiků a filozofů, nebo v pojetí a vizích křesťanského náboženství. Již u Aristotela a dalších jeho duchovních následovníků se objevuje otroctví jako součást přirozeného řádu světa, v němž jedni pracují a druzí mohou být svobodní. V Aristotelově pojetí přirozeně existuje skupina lidí postrádajících schopnost rozhodovat o sobě, která je tak předurčena k tomu být vedena a kontrolována druhými, kteří jsou schopni vládnout a rozhodovat.

5.2.1 Dualita biblické argumentace otroctví a svobody

Jak již bylo řečeno výše, argumenty, které podporovaly otroctví v koloniální Americe a později na otrokářském Jihu, byly k jeho obhajobě hledány v různých rovinách zahrnujících teologii, filozofii, ekonomii, či právo. Mnoho otrokářů ale i jižanských politiků spatřovalo otroctví jako konceptuálních naplnění předurčených rolí a údelů, ať už v myšlení společenských teoretiků a filozofů, nebo v pojetí a vizích křesťanského náboženství. Již u Aristotela a dalších jeho duchovních následovníků se objevuje otroctví jako součást přirozeného řádu světa, v němž jedni pracují a druzí mohou být svobodní. V Aristotelově pojetí přirozeně existuje skupina lidí postrádajících schopnost rozhodovat o sobě¹³³, která je tak předurčena k tomu být vedena a kontrolována druhými, kteří jsou schopni vládnout a rozhodovat.

¹³³ Synodinou In Kevin M. CHERRY, *Does Aristotle Believe Greeks Should Rule Barbarians?*, *History of Political Thought* 35, 2014, č. 4, s. 651.

I v samotné starozákonní Bibli najdeme pasáže, které nejen zmiňují otroctví, ale povolují i vlastnictví a prodej otroků. Například v knize *Leviticus* stojí: „44 *Otrok a otrokyně, které budeš mít, ať jsou z pronárodů okolo vás; z nich si budete kupovat otroka a otrokyni.* 45 *Také si je můžete koupit z dětí přistěhovalců, kteří u vás pobývají jako hosté, a z čeledi těch, kteří jsou u vás, z dětí, které zplodí ve vaší zemi; ti budou vaším vlastnictvím.* 46 *Po sobě je odkážete svým synům, aby je zdědili jako své vlastnictví; trvale jim budou sloužit. Pokud jde o vaše bratry Izraelce, nikdo nebude nad svým bratrem surově panovat.*“¹³⁴ Tyto pasáže, ač zatížené kontextem doby, ve které byly napsány, jako by kopírovaly praxi otrokářů amerického Jihu, kteří takřka identickým způsobem pojímali otroky jako přirozený majetek ze skupiny lidí, kteří do ní náleželi na základě dobových přesvědčení o rasové jinakosti a podřazenosti. Křesťanská teologie tak poskytovala mnoho podkladů pro podporu nesvobody jedné skupiny lidí, aniž by se jednalo o věc nemorální, ale naopak žádanou a přirozenou, a jako taková byla pěstována i dále ve společnosti křesťanských fundamentalistů napříč koloniální historií a následně i užívána k vysvětlení přirozené nesvobody černých otroků jižanskými otrokáři.

Ovšem Bible a její interpretace je takřka v každé věci obousečná. Kromě argumentů bránících otroctví, obsahuje i pasáže, které ho naopak odmítají a podrývají jeho pravomocnost. Můžeme v ní tak číst například takové pasáže, jako například *Galatským 3:28*, kde stojí: „*Není už rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši.*“¹³⁵, což implikuje rovnost všech lidí před Bohem, ale zároveň přiznává existenci otroků a svobodných. Pasáž *Korintským 7* zachází ještě dále: „21 *Byl jsi povolán jako otrok? Netrap se tím. Ale kdyby ses mohl stát svobodným, raději toho použij.* 22 *Koho Pán povolal jako otroka, má v Pánu svobodu. Koho povolal jako svobodného, je v poddanství Kristově.* 23 *Bylo za vás zapláceno výkupné, nebud'te otroky lidí!*“¹³⁶ Tato pasáž mimo rovnosti před Bohem přímo vybízí k zpretrhání pout, která člověka svazují s otroctvím. Bible poskytuje dokonce i argumenty proti samotnému prodeji a unášení lidí. Starozákonní pasáž *Exodus* sama uvádí, že „*kdo někoho ukradne, ať už jej prodá nebo jej u něho naleznou, musí zemřít.*“¹³⁷, což by ty, kteří užívali biblických pasáží k obhajobě otroctví, mělo

¹³⁴ *Leviticus 25: 44, 45, 46* na <https://www.bibleserver.com/CEP/Leviticus25>.

¹³⁵ *Galatským 3:28* na <https://www.bibleserver.com/CEP/Galatsk%C3%BDm3>.

¹³⁶ *Korintským 7: 21-23* na <https://www.bibleserver.com/CEP/1.%20Korintsk%C3%BDm>.

¹³⁷ *Exodus 21: 16* na <https://www.bibleserver.com/CEP/Exodus21>.

zarazit, neboť dle zákonů a zákoníků, minimálně do roku 1808, kdy byl dovoz otroků zakázán, se pro účastníky této praxe jednalo o hřích s následkem hrdelního trestu. Je ovšem zřejmé, že samotné biblické pasáže netvořily základ obhajoby, či základ vyvrácení otroctví. Jeho skutečné příčiny, leží v sérii mnoha dalších faktorů, z nichž Písmo byla jen pomocnou teologickou berlí, která tvořila jen jednu z mnoha argumentačních pomůcek pro obhájení specifických zájmů a svobod otrokářů jižních států.

5.2.2 Teorie rasové podřadnosti jako argument otroctví

Na konci 18. století se z puritánsky smýšlejících kruhů objevovaly názory, kupříkladu myšlenka Theodora Parsonse, který v roce 1773 v rámci hardvardské akademické debaty přednesl názor, že Afričané byli sotva lidmi a jejich zavlečení na americký kontinent byla laskavou službou, přičemž kompenzací za veškeré utrpené příkoří a nepohodlí měla být možnost jejich vykoupení v křesťanském posmrtném životě.¹³⁸ Charakter podřadnosti byl černým otrokům přisuzován už v koloniální době, jak je patrné ze zákoníku *An act concerning Servants and Slaves*, kde je mimo všechna jeho protirasově zaměřená opatření produkt případného mezirasového míšení nazván jako „obludná směs“¹³⁹. Dokonce samotný Thomas Jefferson, ač byl odpůrcem myšlenky otroctví, neměl o samotných Afroameričanech vysoké mínění, jak lze ostatně nalézt v jeho *Poznámkách ke státu Virginie* z roku 1785, kde jsou jím oproti lidem jiné barvy pleti popisováni jako v mnoha ohledech podřadní. Popisuje je tak jako objektivně ošklivější, ba dokonce zapáchající, disponující povahou více požitkářskou, bez dispozicí k hlubší rozumové či emocionální aktivitě.¹⁴⁰ Rasový rozměr amerického otroctví, zvláště pak v 19. století, byl nezpochybnitelný. Článek Jamese Hustona *Property Rights in Slavery and Civil War* tvrdí, že kromě obecně přijímaného názoru, že Afroameričané byli jednoduše podřadnou rasou, která však byla vybavena na rozdíl od té bílá schopností pracovat v tropickém klimatu, přičemž bylo otroctví jen nástroj, jak narovnat

¹³⁸ Bernard ROSENTHAL, *Puritan Conscience and New England Slavery*, The New England Quarterly 46, 1973, č. 1, s. 76.

¹³⁹ William Waller HENING, *An act concerning Servants and Slaves in The Statutes at Large; Being a Collection of All the Laws of Virginia from the First Session of the Legislature, in the Year 1619, 1823*, s. 453-454, (vlastní překlad): „abominable mixture“.

¹⁴⁰ Thomas JEFFERSON, *Notes on the State of Virginia*, ed. William Peden. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1955, s. 138-139.

a ošetřit vztah mezi dvěma rasami.¹⁴¹ Přimknutí k teorii o přirozené nesvobodě a nerovnosti je zejména znatelné u nechvalně známých teoretiků první poloviny 19. století a obhájců otroctví, jakými byly George Fitzhugh či James Hammond. Například ve Fitzhughově díle *Cannibals all! or Slaves without masters* z roku 1857 tak můžeme nalézt příměr otroka a jeho pána ve stejných úrovních, v jakých se nachází například muž a jeho žena či muž a jeho děti, kteří jsou mu zavázáni svými službami¹⁴² a poslušností, jakožto určitou formou kvazi-majetku, skrze něž může ovlivňovat míru jejich svobody, čímž dále obhajuje přirozenost otroctví. James Hammond pak přirozenost otroctví obhajoval ve své řeči před Senátem v roce 1858, která jako by konsolidovala tento (ale i mnoho dalších) obecně přijímaných argumentů v tzv. „mudsill-theory“, kde jsou jím Afroameričané označováni za podřadnou rasu slabého intelektu, bez politické moci a aspirací, pro které je jejich stav naopak pozdvihující.¹⁴³ Tyto závěry však byly jen úhlem pohledu, který byl vlastním bílým jižanským otrokářům a politikům, kteří na perzistenci této instituce měli vlastní zájmy. Protipólem k myšlence přirozeného a morálně obhajitelného otroctví, je myšlenka její neomluvitelnosti spočívající v systematické a nucené nerovnosti a nesvobody udržované krutostí a činy, které jsou v rozporu s jakoukoliv morálkou. Toto myšlení, které je klíčové pro proti-otrokářské hnutí abolicionismu, razí ve svých textech osvobozený otrok a abolicionista Frederick Douglass. V jeho textu *Nature of Slavery* s rozhodností tvrdí, že každý otrok je člověkem, se vším, co k tomu náleží. Ovšem otroctví ho uvrhne pod svrchovanou kontrolu jiných lidí, kteří ho o tyto přirozené výsady připraví a sesadí ho na úroveň pouhé věci tím, že ho vyřadí z náboženské zodpovědnosti a z objektivu vyšších morálních hodnot.¹⁴⁴ Podle Douglassa je otroctví nejen nepřirozené a nemorální, ale je i důsledkem uměle a zcela záměrně vytvořené nerovnosti a nesvobody, jak ukazuje i na příkladu zákazu vzdělávání otroků v Kentucky i na sobě samém.¹⁴⁵ Vzdělání by totiž vedlo k uvědomění otroků o stavu a míře nesvobody, která je na ně

¹⁴¹ James L. HUSTON, *Property Rights in Slavery and the Coming of the Civil War*, The Journal of Southern History 65, 1999, č. 2, s. 263.

¹⁴² George FITZHUGH, *Cannibals all! or, Slaves without masters*, Richmond, Va.: A. Morris, 1857, s. 341-342.

¹⁴³ James HAMMOND, *The Mudsill Theory (1858)* in The World's Great Speeches, ed. Lewis Copeland – Lawrence W. Lamm – Stephen J. McKenna, New York: Dover Publications, 1999, s. 217-220.

¹⁴⁴ Frederick DOUGLASS, *The Nature of Slavery*, The Frederick Douglass Papers: Series One - Speeches, Debates, and Interviews, ed. John W. Blassingame, Yale University Press, 1979, s. 204-210.

¹⁴⁵ *Tamtéž.*

uvalena, a tudíž bylo vzdělávání Afroameričanů záměrně bráněno ze strachu z důsledků, které by ze vzdělání mohly vyplývat.

5.2.3 Otroctví jako svoboda soukromého vlastnictví

Věcnější důvody, mezi které například patřila hodnota otroků jako soukromého majetku plantážníků,¹⁴⁶ ekonomická závislost jižanské ekonomie na otrocké práci či společenská kontrola Afroameričanů zabráňujících rasové válce, byly dalším frekventovanými argumenty ospravedlňujícími existenci této prapodivné instituce. Právě majetkový aspekt otroctví byl důvodem, proč její zákaz představoval zásadní narušování svobody otrokářských států protiústavním odejmutím nároků na soukromý majetek. Otrockou prací generované příjmy byly v dobovém přesvědčení důvodem prosperity, společenské stability, svobody i politické rovnosti bílých Jižanů, díky níž se vlastníci otroků svou vlastní zásluhou a správou majetku vypracovali výše ve společenském žebříčku, čímž se liší od severní mentality postupu ve společenském žebříčku zásluhou tvrdé práce a intelektuální aktivity.¹⁴⁷ Problematika majetkového rozměru otroctví byla ožehavá, neboť otrokáři měli vskutku ústavní právo na soukromý majetek a jeho spravování, avšak na druhou stranu nelze otroky považovat pouze za majetek. Otroci byli stále lidské bytosti, které měli mít podle Deklarace stejná práva jako jejich bílí vlastníci, mezi které patří dle osvícenských definicí právo na svobodu, na soukromé vlastnictví a ochranu vlastního života. V reálné praxi však byl v této věci uplatňován dvojitý metr, který hojně podporovaly náboženské i pseudovědecké evoluční teorie či strach z možné hrozby ze strany otroků.

5.2.4 Svoboda otroků jako bezpečnostní riziko

Otroctví je z definice prací a aktivitou nucenou a uvalenou na lidi bez ohledu na jejich vlastní vůli. I z tohoto důvodu bylo neodmyslitelnou součástí udržování jeho existence užíváním násilí a dalších extrémních represivních prostředků, které měly nedobrovolně pracující otroky udržet pod kontrolou, bez možnosti se svému údělu, jakkoliv efektivně bránit. K takovému účelu sloužily otrocké zákony různých států po

¹⁴⁶ James L. HUSTON, *Property Rights in Slavery and the Coming of the Civil War*, The Journal of Southern History 65, 1999, č. 2, s. 254, Z tabulky uvedené na téže straně lze vyčíst, že se v žádném případě nejednalo o částku zanedbatelnou. Podle ní, odhadovaná hodnota všech otroků ve Spojených státech k roku 1860 činila zhruba 3 miliardy amerických dolarů.

¹⁴⁷ *Tamtéž*, s. 255-257.

celé 18. a část 19. století, které silně omezovaly možnosti otroků se sdružovat, volně se pohybovat, či mít přístup k obranným prostředkům. V paměti mnohých té doby nepochybně stál odstrašující příklad z konce 18. století, kdy došlo k takřka bezprecedentnímu povstání otroků na ostrově Haiti, které proslulo mimo jiné i nebývalou brutalitou a krutostí. Jako sebenaplňující se proroctví se pak přímá zkušenost s otrockým povstáním udála roku 1831 ve Virginii, kde otrocké povstání pod vedením Nata Turnera vyústilo v masakr bývalých pánů¹⁴⁸ a ačkoliv se svým rozsahem nemohl rovnat s tím, který se udál o několik desítek let předtím na Haiti, tak se mu přibližoval právě zmíněnou brutalitou, s jakou otroci páchali mstu na svých bývalých pánech. Jistá obava zaznívá z Hammondovy řeči z roku 1858, kdy vyzívá zástupce severních států k zamyšlení, co by se mohlo stát, kdyby si jejich svobodně pracující občané uvědomili moc vyplývající z jejich početní a politické moci, když říká: „*Naši otroci nevolí. Nedáváme jim žádnou politickou moc. Ti vaši ano a jelikož jsou ve většině, jsou zásobárnou vaši veškeré politické moci.*“¹⁴⁹ Lze usuzovat, že tyto příklady revolt otroků významně posílily obavy z potenciálních dopadů osvobození otroků v daných státech či z povolení oprátí represí, které by mohlo vést k totožnému výsledku, tedy ohrožení bílé populaci. Obavy z dopadu předání větší moci otrokům a jejich emancipace společně s dalšími faktory poskytly jen další důvod k posílení perzistence otroctví v jižanských státech jako významný ochranný prvek tamější společnosti v níž nebylo na myšlenku osvobození otroků místo. Přesto však případy otrocké vzpoury ukazují, že i přes institucionalizaci otroků se jich mnoho pokusilo o své osvobození, či o únik, aniž by se uchýlovali k násilí a mstě.

To nás zavádí k poslednímu a poněkud kurióznímu argumentu podporujícímu otroctví, kterým je obecně přijímaná víra v to, že otroctví je pro Afroameričany nejen přirozené, ale dokonce je pro ně i dobré a jejich vlastnictví a nesvoboda je vlastně požehnáním a jistotou, kdy je o ně postaráno jejich vlastníky a pány. Argument je kuriózní zejména proto, že ve své extrémní podobě zachází k tvrzení, že otroctví je naopak svobodou, a nikoliv jejím opakem. Mnoho z těchto tvrzení se jeví spíše jako odraz dobových předsudků než skutečného stavu věcí. Tedy ne, že by se jednalo o reflexi samotných otroků. Vzpomeňme na výše zmíněné tvrzení George Fitzhuga,

¹⁴⁸ Joy HAKIM, *Freedom: a history of US*, New York: Oxford University Press, 2003, s. 100-101.

¹⁴⁹ James HAMMOND, *The Mudsill Theory (1858)* in *The World's Great Speeches*, ed. Lewis Copeland – Lawrence W. Lamm – Stephen J. McKenna, New York: Dover Publications, 1999, s. 217-220 (vlastní překlad): „*Our slaves do not vote. We give them no political power. Yours do vote, and, being the majority, they are the depositories of all your political power.*“.

který otroctví patristicky přirovnával k rodinným, či pracovním vztahům. V tomto ohledu však ve svých argumentech zachází ještě dál, když tvrdí, že otrok je na tom lépe než ten, kdo je svobodný, neboť nemusí čelit stejné odpovědnosti a nejistotě spojené se svobodnou prací. Z otročení je způsobem, jak je před těmito nástrahami ochránit¹⁵⁰ a označuje otroctví za protektivní instituci, v níž otroci zažívají komfort v porovnání s kýmkoliv, kdo je svobodně pracující.¹⁵¹ Stejně tak i Hammond ve svém projevu v Senátu akcentoval právě tuto patristickou linii pro něj jinak podřadné rasy. Podle Hammonda nejsou manuálně pracující bílí lidé v severních státech nic víc než mizerně placení otroci s nejistou budoucností. Mezitím otroci jsou prací zajištěni doživotně a dobře kompenzováni, aniž by se museli obávat hladu, či chudoby.¹⁵² Je na místě zdůraznit, že ačkoliv se tento rodinný sentiment, spojený s dobrým zacházením a souhlasem samotných otroků u některých jejich vlastníků možná objevil, nelze ani zdaleka tento přístup uplatnit plošně po celé šíři teritorií otrokářských států, v nichž byla existence otroka spíše přehlídkou snášené bídy, tyranie, bezpráví a nesvobody, kterou museli Afroameričtí otroci na denní bázi zakoušet. Proto máme-li ve spojitosti s jižními státy před, během, a i velmi dlouho po skončení války mezi Severem a Jihem, uvažovat o svobodě Afroameričanů, pak nelze tuto rovinou zahrnout do ideje svobody Jižanů. Tu je třeba hledat spíše v rovině práv a svobod jednotlivých států, v nichž byl afroamerický otrok podřadným člověkem, majetkem, potenciální hrozbou, zdrojem příjmů a prosperity vrstvy majetné otrokářské třídy.

6. Jižanská práva a svoboda v myšlení Johna. C. Calhouna

Dlouhé období mezi válkou svedenou mezi Velkou Británií a končící v roce 1815 a nástupem populární demokracie Andrewa Jacksona se nazývá tzv. Era of Good Feelings. Tedy období charakterizované územní expanzí americké hranice dále na západ, procesu posílení federální moci a s ní spojeným nárustem amerického nacionalismu, pro který byly později zásadní a čím dál tím více se prohlubující střety

¹⁵⁰ George FITZHUGH, *Cannibals all! or, Slaves without masters*, Richmond, Va.: A. Morris, 1857, s. 39-42.

¹⁵¹ *Tamtéž*, s. 297.

¹⁵² James HAMMOND, *The Mudsill Theory* (1858) in *The World's Great Speeches*, ed. Lewis Copeland – Lawrence W. Lamm – Stephen J. McKenna, New York: Dover Publications, 1999, s. 217-220.

mezi jižními a severními státy zejména v otázce expanze a zásahů federální moci do individuální státní suverenity, v nichž hrál zásadní roli kongresman, později Jacksonův viceprezident a nakonec senátor původem z Jižní Karolíny J. C. Calhoun, který se významným dílem podílel na formaci námi sledovaného jižanského konceptu svobody, jako obhajoby státních práv, suverenity, ale i otroctví jako tzv. „skutečného dobra“ (positive good).

Abychom tento ideál svobody mohli lépe formulovat, neobejdeme se bez rozboru Calhounova politického myšlení. Calhoun byl přesvědčen, že přirozený stav člověka, tedy stav neomezené svobody, ze které přechází společenskou smlouvou do stavu společenského a politického, je fiktivní. Podle něj je člověk již přirozeně bytostí společenskou a politickou.¹⁵³ Jak je řečeno zde, ale i výše v kapitole věnující se přirozenému stavu, tento stav svobody je zároveň stavem, kdy jsou si všichni rovní. Co však implikuje Calhounovo odmítnutí tohoto stavu?

Nechme mluvit samotného Calhouna, kde na toto odpovídá ve svém díle *Disquisition on Government*, napsaném v závěru jeho turbulentní politické kariéry v roce 1851: „...nikdy tu nebyl takový stav jako takzvan, přirozený a nikdy nemůže být...lidé, místo to aby se v něm rodili, se rodí ve stavu politickém a sociálním; a samozřejmě, místo toho, aby se rodili svobodní a rovní, se rodí jako subjekty nejen rodičovské autority, ale i zákonů a institucí země, ve které se narodili,...“.¹⁵⁴ Z tohoto Calhounova popisu přirozeného stavu je zřejmé, že na jeho základě, kde se lidé nerodí rovní, ani svobodní, nemohli být nikdy svobodní, nebo rovní ani otroci, či jiné rasy a etnika.

Calhounova obecná koncepce „politického člověka“ je spíše podobná idejím Thomase Hobbesa, kdy je člověk přirozeně sobecký a individualistický, a proto je třeba vlády, která bude tyto sobecké pudy v člověku kontrolovat a usměrňovat. Autorita ovšem není mocí zcela svrchovanou, neboť jak dále ve svém díle přiznává, má-li vedle sebe být postavena společnost a její vláda, pak má přednost společnost jakožto nutnost pro existenci a blaho [bílé] rasy.¹⁵⁵

¹⁵³ C. E. MERRIAM, „*The Political Theory of Calhoun.*“, *American Journal of Sociology* 7, 1902, č. 5, s. 578-579.

¹⁵⁴ John C. CALHOUN, *A Disquisition on Government*, ed. Richard K. Crallé, New York: P. Smith, 1851, s.58, (vlastní překlad): „...there never was such a state as the, so called, state of nature, and never can be, ... men, instead of being born in it, are born in the social and political state; and of course, instead of being born free and equal, are born subject, not only to parental authority, but to the laws and institutions of the country where born,...“.

¹⁵⁵ *Tamtéž*, s. 4-5.

Calhoun uznává potřebu vlády, ovšem je si vědom hrozby despotismu, který se s vládou pojí. Nechává proto společnosti právo na upřednostnění vlastních sociálních potřeb a svobody, což se odráží i v jeho názorech na vztah mezi mocí federální vlády a suverenity jejích jednotlivých subjektů – v Calhounově případě nikoliv občanů, ale suverenity celých států. Politický systém by totiž měl, aby nebyla vláda zcela neomezená, disponovat jistými nástroji, pomocí kterých lze její činnost regulovat ze strany ovládaných subjektů. Takovým nástrojem jsou tradičně volby, které však dle Calhouna mohou mít ve složitějších společnostech, jakou unie států bezesporu byla, samy o sobě jakýsi potenciál k tyranii. Ve svém díle varuje před tzv. „government of numerical majority“, tedy vládou většiny schopné prosazovat svou agendu na úkor menšiny, která je odtržená od potřeb celé společnosti, což vede v důsledku k nepokojům, inklinací k násilí, útlaku a v neposlední řadě strukturální změně celého politického systému,¹⁵⁶ čímž má Calhoun bezesporu na mysli zvrhnutí v monarchii, či nějaký jiný absolutistický model vlády. K těmto závěrům musel Calhouna vést především vývoj demokracie v období konce 20. a 30. let – prezidentského mandátu Andrewa Jacksona a jeho tendencí k populismu a demagogii.

Calhounova linka je zřejmá – je jí víra v přednost svobody a suverenity jednotlivých států Unie, která má vždy přednost před dominancí federální vlády. Obava z možnosti útlaku svrchovanou mocí byla důvodem, proč představovala Ústava ve svých počátcích takový problém a proč bylo nutné schválit jednotlivým státům práva zaručující jim jejich svobody a suverenitu. Z tohoto důvodu nebyla Ústava pro Calhouna a další zastánce institucí Jihu jakýmsi soupisem vládních nařízení, ale naopak garancí těchto svobod a práv. Proto byl Calhoun nejen velkým proponentem důsledného následování Ústavy, ale zejména i možnosti vzdoru a možného práva veta a nulifikace proti projevům bezprávi a neústavnosti. Stejně tak byly myšlenky na vystoupení z Unie spíše obavami, které by hrozily nastat v případě výrazného ohrožení právní suverenity a svobody států. Tyto myšlenky prezentoval mimo jiné v svém proslovu v Bunker Hill v roce 1831: „*Věřím v hluboké a upřímné přilnutí k politickým institucím a unii těchto Států... Vždy jsem je považoval za velké nástroje k zachování naší svobody...*“¹⁵⁷, tedy

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 42.

¹⁵⁷ John C. CALHOUN, *Bunker Hill Address (1831)*, John C. Calhoun, Bunker Hill Address in The Papers of John C. Calhoun, vol. 11, 1829-1832, ed. Clyde N. Wilson – W. Edwin Hemphill (Columbia: University of South Carolina Press, 1978), 419-421, (vlastní překlad): „*I trust, in a deep and sincere attachment to our political institutions and the union of these States... I have ever considered them the great instruments of preserving our liberty...*“.

svobody politické a ekonomické v níž si jednotlivé státy (a lidé v nich) v rámci Unie zachovávají vlastní suverenitu.

Calhounovy obavy z federálního diktátu však nebyly neopodstatněné, nýbrž založené na skutečných kontroverzních rozhodnutích učiněných již v letech následujících po nabytí americké nezávislosti, která byla považována za protiústavními. Patří mezi ně například výše zmíněné ustanovení Národní banky Spojených států v roce 1790, porušující potenciálně X. Článek Ústavy či tzv. zákon proti imigraci a pobuřování (Alien and Sedition Act) z roku 1798, který zase porušoval dodatek Ústavy o svobodě slova a tisku, anebo Hartfordská konvence roku 1812, kdy některé severní státy vyhrožovaly vystoupením z Unie. V souvislosti s Calhounem byla nejvýraznější jeho role v roce 1828, kdy byl odsouhlasen i nechvalně známý Tarif roku 1828, který uvalil vysokou taxu na importované zboží, která ohrožovala zejména zemědělsky založené státy Jihu, a vedla k tzv. Nulifikační krizi, která se táhla až do roku 1833.

Calhoun se ostře ohradil proti tomuto zákonu a reagoval na něj ve svém pamfletu *South Carolina Exposition and Protest* toho roku, kde tvrdil, že tarif a daně ze zboží uvalily finanční zátěž na jižní státy, které je nedovedou dostatečně kompenzovat, zatímco severní státy, kde se nachází průmysl a manufaktury, z tarifu prosperují.¹⁵⁸ Calhoun v textu hájí práva, která dovolují jednotlivým státům sledovat své vlastní zájmy, vedoucí ke svobodě a prosperitě, které nemá federální vláda nárok ohrožovat, či poškozovat jakožto svrchovaná moc. V závěru pamfletu tvrdí, že v takovém případě vzniká státům nejen zákonné, ale i morální právo takový svazek rozpustit.¹⁵⁹ Zároveň, pokud by stát seznal, že zákon schválený Kongresem je neústavní a nebyl ratifikován potřebným počtem hlasů, pak by měl takový stát plné právo vystoupit z Unie.¹⁶⁰ Tato myšlenka rozpuštění politické společnosti koresponduje s již zmíněnou společenskou smlouvou u Johna Locka a dalších osvícenských filozofů, v nichž se stát tvoří právě obětováním své vlastní svobody ve jméno svobody vyšší občanské, kterou kontroluje a garantuje volená autorita. Nicméně pokud má tato svoboda být ohrožena a moc

¹⁵⁸ John C. CALHOUN, *South Carolina Exposition and Protest (1828)*, John C. Calhoun, "South Carolina Exposition and Protest," in *The Papers of John C. Calhoun*, vol. 10, 1825-1829, ed. Clyde N. Wilson – W. Edwin Hemphill (Columbia: University of South Carolina Press, 1977), 442-539 (via https://akhilamar.com/wp-content/uploads/2021/03/South_Carolina_Exposition_and_Protest.pdf), s. 6.

¹⁵⁹ *Tamtéž*, s. 19-20.

¹⁶⁰ Jill LEPORE, *These Truths: A History of the United States*, New York: W. W. Norton & Company, 2018, s. 217.

zneužita, mají její členové právo tento svazek opustit, aby znovunabyli svou svobodu a nezávislost. Jak do tohoto ovšem zapadá otroctví?

V době, kdy byl čím dál tím více rozšířený abolicionismus a obecný nesouhlas severních svobodných států s šířením otroctví do dalších vznikajících států Unie, obestíral Jih, a Calhouna nevyjímaje, strach, že se sílící proti-otrokářské hnutí bude šířit i do federální politiky tím, že bude štvát jedny státy proti sobě. Calhoun se ve své senátní řeči z února roku 1837 vyslovil o nevyhnutelnosti tohoto vývoje, který v konečném důsledku způsobí rozkol mezi otrokářskými státy Jihu a Severu: „...v průběhu několika let budou [obyvatelé Severu] nahrazeni těmi, kteří budou naučeni nenávidět lid a instituce téměř jedné poloviny této Unie, Je jednoduché vidět, kam to spěje. Nevyhnutelným vývojem událostí, budou-li ponecháni sami sobě, je to že se z nás musí stát v konečném důsledku dvojí lid.“¹⁶¹ Toto poskytuje zdánlivě přesvědčivý argument proč zachovat otroctví, přinejmenším pro státy Jihu. Calhoun zde naráží na to, že instituce otroctví je právě ta věc, která bez chyb fungovala, než se počal rozmáhat abolicionismus, který vrazil klín mezi státy otrokářské a ne-otrokářské. Nejedná se tedy, dle Calhouna, o instituci zlou, ale naopak dobrou a prospěšnou. Tuto myšlenku doplňuje argumenty, které již pro nás nejsou ničím nové, a to sice, že afroameričtí otroci jsou ve svém stavu ve všech ohledech na nesrovnatelně lepší úrovni než za celou svou dosavadní existenci. Odtud tedy pochází koncepce tzv. skutečného dobra – tedy že svoboda jiné rasy není možná a nikdy možná nebude, protože obě rasy přirozeně rovné nejsou, což ovšem neznamená, že vzájemně netvoří fungující a stabilní systém v němž je o otroky postaráno a je jim dovoleno žít v dobrých podmínkách na rozdíl od mnoha svobodných pracujících, kteří žijí v bídě a chudobě. Na tomto základě se Calhoun snaží postavit svou obhajobu otroctví jako přirozené nesvobody, která nesmí být důvod rozkol v Unii, kterou si přál nade vše zachovat a jedná se naopak o pozitivní, a téměř až filantropickou instituci, která je základním kamenem Jižanské ekonomické svobody, jakožto rovného vztahu mezi dvěma rasami.

Calhounova vize svobody je poplatná způsobu, jakým si Jižané obecně svou svobodu, a svobody ostatních, vykládali. Prává svoboda spočívala právě ve schopnosti

¹⁶¹ John C. CALHOUN, *Slavery A Positive Good* (1837), John C. Calhoun, *Slavery A Positive Good* in *Speeches of John C. Calhoun*, Delivered in the House of Representatives and in the Senate of the United States, ed. Richard R. Crall (New D. Appleton, 1853), s. 625-633, (vlastní překlad): „... in the course of a few years they will be succeeded by those who will have been taught to hate the people and institutions of nearly one-half of this Union, ... It is easy to see the end. By the necessary course of events, if left to themselves, we must become, finally, two people.“

států vládnout nezávisle na centru a zásahu federální moci ve Washingtonu. Calhoun věřil, že jediným způsobem, jak tuto svobodu zachovat, bylo dohlížet a kontrolovat federální moc. I proto byl velkým zastáncem práva států vetovat rozhodnutí Kongresu v případě, že by byly shledány neústavními a pokud by byly schváleny i přesto, pak měly státy právo z Unie vystoupit úplně.

Svobodou pro Calhouna kromě svobody od vnější moci představovala zcela jistě i svoboda ekonomická, kterou ztělesňovalo otroctví. Jelikož jeho politickým přesvědčením byla idea přirozené nerovnosti a nesvobody, spatřoval v otroctví zcela legitimní způsob, jak udržet ekonomickou prosperitu a svobodu zemědělského Jihu skrze práci otroků. Z tohoto důvodu se Calhoun obával abolicionismu, který jednak upíral svou agendou právo na majetek a tím pádem na svobodu otrokářů, kteří z neplacené práce otroků značně profitovali. Calhoun byl navíc přesvědčen, že daný stav vyhovuje nejen zemědělcům a plantážníkům, ale i otrokům samotným, neboť byli pod vedením svých pánů povzneseni nejen duševně, ale i z hlediska životních podmínek a vzájemně tvořili harmonický základ jižanské ekonomiky, svobody a stability. Tato koncepce však byla chybná. Uvažovala o otrocích nikoliv jako o lidech, ale spíše jako o majetku, či v lepším případě lidí druhé kategorie. Není třeba dodávat, že Calhounova paternalistická idea spokojeného otroka spíše spadá do kategorie „přání otcem myšlenky“, neboť abolicionisté té doby, včetně uprchlých otroků podávajících spíše důkazy o hrůzách otrocké práce a života, než aby se jednalo, byť jen vzdáleně, o idylickou harmonii, kterou Calhoun a sním i řada dalších otrokářů té doby popisovali.

Názor, že by otroctví mělo být zrušeno, považoval Calhoun za likvidační pro Unii. Jelikož hnutí se rozmáhalo čím dál tím více skrze svobodné státy Severu, tak hrozilo, že se Spojené státy nerozdělí pouze ideologicky, ale že tato tenze povede v konečném důsledku k rozpadu Unie na státy, které otroctví odmítají a ty, které si ho hodlají ponechat.

7. Abolicionismus a svoboda otroků v myšlení Williama L. Garrisona

Abolicionismus je hnutím, které požaduje bezprostřední zrušení otroctví, neboť se podle něj jedná o instituci, která drží lidi v nedobrovolném stavu nucené služby a

nesvobody. Existence toho hnutí není v předválečném období Spojených států ničím novým. Jeho počátky a základní teorie jsou patrné již u některých skupin kolonistů, jakými byli výše zmínění kvakeři, kteří prosluli svou nebývalou mírou tolerance k jiným rasám a etnikům. Jak víme, značná míra vzájemné tolerance byla vlastní i některým původním severním koloniím, jako byly například Pensylvánie, anebo nizozemské kolonie včetně Nového Amsterdamu. Významným mezníkem v tomto období dějin abolicionismu je zejména rok 1688, kdy byl německými kvakery vydán proti-otrokářský pamflet *Germantown Friends' protest against slavery 1688* v němž deklarují: „*Je zde někdo, kdo by chtěl být tak učiněn, nebo s ním tak bylo zacházeno? Tedy, být prodán, učiněn otrokem na celé trvání jeho života?... většina (Afroameričanů) jsou sem přivedeni proti své vůli a souhlasu,...i přesto, že jsou černí, nemůžeme říct, že by bylo v jejich vlastnění jako otroků více svobody, než by tomu bylo u otroků bílých.*“¹⁶² Příklad kvakerského myšlení, vyplývající z pamfletu, odmítá jakékoliv otroctví a upírání svobody na základě barvy pleti, či etnika. Základním morálním rámcem je pamfletu slovo boží a křesťanská morálka, spojená s empatií s utrpením otroků a zhmotněním tzv. zlatého pravidla nečinít druhému, co jeden nechce, aby mu bylo číněno.

I přes poměrně dlouhou tradici existence toho myšlení a jeho relativní radikálnosti, se po celou dobu koloniální a rané historie Spojených států jednalo jen o marginální názorovou větev, která se nesetkala s širokým uznáním a popularitou. Je pravda, že řada severních států v průběhu let na přelomu 18. a 19. století otroctví na svém území zakázala, avšak skutečnou dynamiku nabral abolicionismus až na konci 20. let 19. století, v souvislosti s působením a aktivismem abolicionisty a žurnalisty z Massachusetts Williama Lloyda Garrisona. Ten proslul zejména svou kritikou otroctví a Ústavy, jako dokumentu, který je fundamentálně špatný, neboť legalizuje otroctví ve Spojených státech.

Zlomový je u Garrisona proslov ke Kolonizační společnosti (Colonization Society) z července roku 1829, kdy před sborem jejích členů kritizoval nejen současný politický systém, ale i samotnou existenci otroctví v zemi: „...*naše politika je skrz naskrz*

¹⁶² Francis Daniel PASTORIUS a kol., *Germantown Friends' Protest Against Slavery in The Papers of William Penn*, ed. Mary Maples Dunn – Richard S. Dunn, Vol. 2. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1982, s. 641-642., (vlastní překlad): „*Is there any that would be done or handled at this manner? viz., to be sold or made a slave for all the time of his life?... most part of such negers are brought hither against their will and consent,... tho they are black, we can not conceive there is more liberty to have them slaves, as it is to have other white ones.*“.

*prohnilá. Holedbáme se svou svobodou, – my, kteří jdeme spoutaní k volbám rok za rokem, po desítkách, stovkách a tisících. Mluvíme o svobodných činitelích, o těch, kteří jsou těmi největšími stroji – pouhými automaty v rukou žonglérů bez jakýchkoliv zásad.*¹⁶³ Tato kritika stávající politiky a ideálů byla na svou dobu nebývalé radikální a kontroverzní. Nicméně Garrison ve své řeči mluvil především o jiném, mnohem větším a závažnějším problému, který byl „*gangrénou šířajícím naše orgány – zemětřesením dunicím pod našima nohama – dolem shromažďujícím materiál pro národní katastrofu*“¹⁶⁴ a tou byla právě podivná instituce otroctví. Garrison zde dále připomíná fakt známý již z Deklarace a to sice, že „všichni lidé se rodí sobě rovní se stejnými nezcizitelnými právy na život, svobodu a hledání štěstí“ a přitom klade do kontextu paradox existence instituce otroctví v zemi,¹⁶⁵ jejíž společnost zároveň každoročně oslavuje svobodu, nezávislost a základní lidská práva. Kritizuje zde ignoranci tohoto velkého problému a absenci snahy proti němu učinit jakékoliv kroky. Proto navrhuje, že otroctví musí být ve jménu morálky zrušeno [i za cenu protiústavnosti] dříve, než přeroste do rozměrů, kdy již nebude tento problém nadále zvládnutelný. Byl přesvědčen, že otroctví není jen záležitostí Jihu, ale že všechny státy nesou vinu za jeho přetrvávající existenci. V tento moment ještě nenavrhoval abolicí radikální cestou, ale postupnými kroky v průběhu generací. Garrison stavěl tento morální princip osvobození otroků nad principy Ústavy, nicméně nikoliv proto, že by byla Ústava neplatná, ale naopak, že státy měly povinnost vystupovat proti otroctví ve jménu udržení integrity Unie.¹⁶⁶

Jak již bylo naznačeno výše, Garrisonovo pojetí svobody spíše odráží původní Deklaraci nezávislosti než, podle něj, otrokářskou Ústavu. Věří, že všichni lidé mají ve své rovnosti právo na to být svobodní, mít kontrolu nad svým životem a hledáním vlastního štěstí. Ústava tuto svobodu neumožňuje, neboť dovoluje a uzákoňuje existenci otroctví, které, jak už víme, bylo ústupkem autorů Ústavy státům, které sobě otroctví

¹⁶³ William Lloyd GARRISON, *Address to the Colonization Society (1829)* in The William Lloyd Garrison Papers, ed. Walter M. Merrill – Louis Ruchames, Vol. 1. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 1971, s. 35-42, (vlastní překlad): „...our politics are rotten to the core. We boast of our freedom, who go shackled to the polls, year after year, by tens, and hundreds, and thousands! We talk of free agency, who are the veriest machines—the merest automata—in the hands of unprincipled jugglers!“.

¹⁶⁴ *Tamtéž*, (vlastní překlad): „...a gangrene preying upon our vitals—an earthquake rumbling under our feet—a mine accumulating materials for a national catastrophe.“.

¹⁶⁵ *Tamtéž*.

¹⁶⁶ Ronald OSBORN, *William Lloyd Garrison and the United States Constitution: The Political Evolution of an American Radical*, Journal of Law and Religion 24, 2008, č. 1, s. 4.

chtěly ponechat, jako hořkou cenu za zkonsolidování Unie. Zároveň, kromě povědomí o bestialitě a krutosti otroctví, je Garrison hluboce věřícím křesťanem a řada jeho postojů proti otroctví se z tohoto důvodu zakládá právě na argumentech, které najdeme v Bibli a kterými odůvodňuje jeho nemorálnost a bezbožnost.

Garrisonovy myšlenky se ještě více vyostřily ve 30. letech, kdy se v roce 1831 stal spoluzakladatelem abolicionistického týdeníku *The Liberator* (Osvoboditel) a s plným nasazením stanul v čele boje za zrušení otroctví. S ním přicházela kontroverze a pohoršení nejen pro-otrokářských politiků a činitelů z Jihu, ale i těch ze Severu.¹⁶⁷ Ve zcela prvním výtisku *The Liberator* adresuje, jak občany Washingtonu, tak i vládní činitele, s velkou nekonzistencí, na nichž stojí svoboda v zemi: „...v samotném sídle vlády se rodí lidské bytosti...které zákony prohlašují od narození za nerovné s ostatními lidmi a kteří jsou, až do smrti, zbaveni svobody a svobodného sledování štěstí. Tato nekonzistence směřování našeho národa, s jeho politickým krédem, nám vyneslo spravedlivé a vážné pokárání od národů cizích.“¹⁶⁸ Právě tento časopis se s čím dál tím větším rozmachem abolicionismu, stával více a více odebíraným, až do jeho oficiálního ukončení v roce 1865, kdy bylo otroctví definitivně zrušeno 13. dodatkem Ústavy. Slavným se stal Garrisonův proslov na výročí dne nezávislosti 4. července 1854, kdy na sjezdu abolicionistické konvence spálil kopii Ústavy, čímž symbolicky odmítl její fundamentální nemorálnost a špatnost za ustanovování a udržování otroctví. Později označil Ústavu za „pakt se smrtí“ a „dohodu s peklem“ a odmítl se podílet dále na volební politice, neboť tím dle něj jen podporoval „pro-otrockou, válku sankcionující Ústavu Spojených států“ pod mottem „Žádná Unie s otrokáři“.¹⁶⁹ Dne 4. červenec byl dnem zanechávajícím trpkou chuť i v ústech Fredericka Douglassa, který o dva roky dříve ve svém slavném proslovu toho dne řekl: „Co pro amerického otroka je 4. červenec? Zodpovím: je to den, který mu odhaluje víc než kterékoliv jiný den, odpornou nespravedlnost a krutost které je konstantní obětí.“¹⁷⁰ V tomto proslovu připomněl,

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 6.

¹⁶⁸ William Lloyd GARRISON in *The Liberator*, 1831, (vlastní překlad): “-at the very seat of the government human beings are born ...whom the laws pronounce to be from their birth not equal to other men, men who are, for life, deprived of liberty and the free pursuit of happiness. The inconsistency has brought down upon it the just and severe reprehension of foreign nations.”.

¹⁶⁹ William Lloyd GARRISON in Paul Finkelman, 2000, (viz <https://www.archives.gov/publications/prologue/2000/winter/garrisons-constitution-1#f1>), (vlastní překlad): "covenant with death", "an agreement with Hell", "the pro-slavery, war sanctioning Constitution of the United States.", "No Union with Slaveholders",.

¹⁷⁰ Frederick DOUGLASS, *The Fourth of July Speech (1852)*, Frederick Douglass, Oration, Delivered in Corinthian Hall, Rochester, Rochester:Lee, Mann & Co., 1852 (viz

v jakém rozporu jsou ideály svobody a rovnosti s žitou realitou otroků. Dokonce navrhoval, aby se oslavy svobody konaly spíše na 1. leden k připomínce zákazu dovozu otroků v roce 1808.¹⁷¹ V otázce Ústavy Douglass na rozdíl od Garrisona nazývá tento dokument jako „*úžasný dokument svobody*“¹⁷² v němž se o otroctví nikde explicitně nemluví, a proto nemůže být užita jako pro jeho podporu.

Abolicionistický ideál svobody, který jen vlastní W. L. Garrisonovi, ale i výše zmiňovanému Fredericku Douglassovi, staví nad bezpodmínečným zákazu otroctví a osvobození všech otroků. Staví na myšlenkách svobody, obecné rovnosti a rovnosti lidských práv, jako na zakládajících ideálech Spojených států, vyjádřených již v Deklaraci nezávislosti. Tyto ideály však pro ně byly pouhým pokrytectvím v realitě plantážového otroctví. Otroctví a jeho ústavní zakořenění vnímali jako nespravedlivé a nemorální, v rozporu s těmito ideály. Řešením pro Garrisona byla v počátcích postupná emancipace, neboť si nedokázal představit, že by tak radikální změna proběhla ihned. Nicméně postupem času, kdy se zhoršovaly podmínky otroků a i odpor otrokářů proti abolicionismu, začaly být extrémnější i Garrisonovy názory. Symbolickým vrcholem bylo jeho pálení Ústavy a odmítnutí účasti na politickém životě, kterým by se na systému, který považoval za „prohnilý“, účastnil. Nicméně, jakkoliv bylo jeho úsilí radikální, podařilo se mu skrze jeho působení v tisku tento ideál svobody rozšířit napříč společnostmi ve svobodných státech. A ač samotný Garrison odmítal politickou účast, skupina abolicionistů přenesla své úsilí na politickou platformu, která dala za vznik pozdější republikánské straně.

8. Free-Soil Party, republikánský ideál svobody a myšlení o svobodě u Abrahama Lincolna

V turbulentním období 40. a 50. let 19. století bylo otroctví důvodem stále většího národního rozkolu, ve kterém hrálo stále větší roli jižanské a abolicionistické pojetí svobody v kontextu s územní expanzí a otázkou budoucnosti otroctví v těchto

<https://loveman.sdsu.edu/docs/1852FrederickDouglass.pdf>), (vlastní překlad): „*What, to the American slave, is your 4th of July? I answer: a day that reveals to him, more than all other days in the year, the gross injustice and cruelty to which he is the constant victim.*“.

¹⁷¹ Eric FONER, *The Story of American Freedom*, New York, NY: WW Norton, 1999, s. 87.

¹⁷² *Tamtéž*, (vlastní překlad): *Glorious liberty document*.

teritoriích. V roce 1820 bylo v rámci Missourského kompromisu, který měl problém zdánlivě vyřešit, rozhodnuto o rovnoběžce rozdělující vodorovně kontinent na dvě poloviny – svobodnou a otrokářskou. Disputace o budoucnosti této instituce se ovšem znovu objevila na konci 40. let v otázce nových území získaných anexí a válkou s Mexikem mezi léty 1846 a 1848.

Po neúspěchu Davida Wilmonta tato území učinit svobodnými v roce 1846¹⁷³ do těchto disputací vstoupila v roce 1848 nově vzniklá pro-severská a proti-otrokářská Free-Soil Party na platformě: „...ve věci svobody, zapomínajíc na všechny minulé politické rozdíly ve společné snaze udržet práva svobodné práce proti agresí otrocké moci a zabezpečit svobodnou půdu pro svobodný lid.“¹⁷⁴ S tímto mottem se v té době dokázalo sžít mnoho obyvatel zejména městských center na východě a farmářů z teritorií na západě. Zájmem tohoto politického hnutí totiž nebylo zrušení otroctví, ale jen zajištění nových teritorií před otrockou prací, která by mohla ohrožovat svobodnou práci bílých pracujících zemědělců a dělníků. Formou jejich politického vystupování tak byl především veřejný útok na otroctví jako ekonomicky zpátečnickou instituci. Docházelo tak například k vyobrazování archetypu občana Severu jako vzdělaného, nezávislého a tvrdě pracujícího vlastníka půdy nebo ke srovnání energické a pokrokové svobodné práce a zkorumpovaného, dekadentního a zaostalého otroctví.¹⁷⁵ Na tyto myšlenky reagovali Jižané ještě větším utvrzením ve svých vlastních ideálech a dogmatech. Pokud jde o reakci na vzletnou myšlenku ekonomicky silného a nezávislého Severana, dělo se tak způsobem, který je již popsán výše u Hammonda, tedy jako exploatovaného otroka platu, tzv. wage slave a také mnohem zarytější posílením teorií o rasových rozdílech, kterými téměř paradoxně popírali ideu rovnosti, která byla nedílnou součástí amerických ideálů formulovaných již v Deklaraci nezávislosti.¹⁷⁶ Free-Soil Party svou agendu mimo jiné akcentovala na významu půdy jako prostředku pro dosažení opravdové svobody a nezávislosti jejím vlastněním a obděláváním, čímž vědomě či nevědomě navazovali na starou anglickou tradici vlastnictví půdy jako artiklu politické moci a svobody. Mnoho politiků té doby varovalo, že *free soil* doktrína

¹⁷³ Wilmont Proviso, 1846 (via <https://www.archives.gov/files/legislative/resources/education/wilmot-polk/wilmot-proviso.pdf>).

¹⁷⁴ *Free-Soil Party Platform of 1848* in American Historical Documents 1000-1904, ed. Charles W. Eliot, Vol. 43. New York: P.F. Collier & Son, 1910, s. 311-313 (viz <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/free-soil-party-platform-1848>).

¹⁷⁵ Jill LEPORE, *These Truths: A History of the United States*, New York: W. W. Norton & Company, 2018, s. 255.

¹⁷⁶ *Tamtéž*, s. 255-256.

nemůže mít úspěch, a to právě kvůli extrémnímu despektu a postojům, které projevovala vůči Jihu. Domnívali se, že jakákoliv snaha zastavit šíření otroctví povede jen k rozbití Unie.¹⁷⁷

Tato úvaha byla, jak ukázal následný vývoj, bohužel správná. Jih byl pohoršen snahou free-soilerů obejít právo na otroctví vyplývající z kompromisu stanovené rovnoběžky z roku 1820. Jelikož otázka, zda by mělo být otroctví šířeno, či nikoliv, byla nakonec opět ošetřena kompromisem v roce 1850, který v roce 1854 vyústil v tzv. Kansas-Nebraska Act a eliminaci kompromisního uspořádání bývalého území Louisiany právě z roku 1820. Ten však v praxi nemohl vyřešit tento palčivý problém. Teritoria podle něj měly disponovat svobodou zvolit si, zda otroctví na prahu státnosti přijmout, anebo být svobodné, což v praxi vyústilo násilný konflikt mezi jeho podporovateli a odpůrci, především na území Kansasu, jinak zvané také jako „*Krvácející Kansas*“. Není překvapující, že s tímto řešením nebyla spokojená ani jedna strana. Odpůrci otroctví kvůli faktu, že se otroctví mohlo šířit svobodně dál a Jih kvůli rostoucí snaze kritiků otroctví využít jakékoliv příležitosti k tomu ho zastavit.

Téhož roku se, právě v reakci na krizi okolo Kansas-Nebraska Act, Free-Soil Party spojila s proti-otrokářsky naladěnými členy rozpadající se strany Whigů, s radikální částí tzv. severních demokratů a také s příslušníky nativistické American Party, tzv. „nevědoucích“ (Know-Nothings). Výsledkem byla Republikánská strana, jejíž platformou se stala snaha čelit politické ofenzívě tzv. jižních demokratů.

Republikáni usilovali, po vzoru Free-Soil Party, o promoci svobodné práce jako antiteze k otrokářské společnosti a prevenci šíření otroctví.¹⁷⁸ Strana se stala na Severu mimořádně populární ze stejných důvodů, z jakých si své sympatizanty získávali „free soileři“. Zejména tak bylo díky oslavě severské společnosti, která každému pracujícímu umožňovala šanci na společenský postup na úroveň půdy-vlastnického farmáře, anebo řemeslníka, a tím pádem mohli dosáhnout ekonomické nezávislosti, která byla podmínkou pro svobodu. Aby tato svoboda mohla být šířena do svobodných teritorií, bylo nutné zabránit otroctví, aby ubíralo na možnostech svobodné práce a společenského vzestupu.¹⁷⁹ Republikánská kampaň vůči otroctví byla mnohdy velmi

¹⁷⁷ Melvin I. UROFSKY – Paul FINKELMAN, *A March of Liberty:: A Constitutional History of the United States. Volume I: From the Founding to 1890*, Oxford University Press, 2001, s. 377.

¹⁷⁸ Eric FONER, *Give Me Liberty!: An American History*, 6th ed. New York, NY: WW Norton, 2019, s. 380.

¹⁷⁹ *Tamtéž.*

agresivní a její prohlášení a kroky zavdávaly Jižanům poměrně oprávněné obavy z jejich případné dominance, jak bylo vidět například u republikána Willse, který často mluvil o „nadvládě vůle lidu“ nad tyranskou vládou otrokářské menšiny, či jindy u prohlášení, o odhodlání shromáždit demokratickou majoritu svobodných mužů, která by svrhla oligarchii otrokářů za každou cenu.¹⁸⁰ Tady se projevila radikálnost a předsudky zjevné zejména z rétoriky Know-Nothingů, kteří byly nativisticky zaměřeni proti všem těm, co nebyli rodilými Američany. To zahrnovalo upírání nejen politických práv, ale třeba i náboženské svobody těch, kteří nebyli narozeni na americké půdě.¹⁸¹ V té chvíli se zdánlivě potvrdila Calhounova slova o tyranii většiny, která chce upřít menšině její svobodu a práva. O to ostřeji se Jižní obhájci otroctví zatvrdili ve svém přesvědčení o nutnosti si tyto svobody, práva a suverenitu bránit za každou cenu.

Je samozřejmě důležité podotknout, že otroctví nemělo být zrušeno úplně. Republikáni v této fázi souhlasili, aby mohlo nerušeně dále existovat ve státech, kde bylo již přítomné. V roce 1856 vstoupila tato strana do prezidentských voleb s Johnem Johnem C. Frémontem proti Demokratovi Jamesi Buchananovi. Ačkoliv Frémont byl populární zejména ve vyšších severních státech, v jižních severních státech, jakožto v celém Jihu získal většinu hlasů Buchanan. Důvodem Buchananova úspěchu v prezidentském klání byla mimo jiné kampaň založená na obrazu konzervativního demokratického kandidáta, jako ta lepší alternativa k republikánskému extremismu ztělesňovanému Frémontem, jehož zvolení by představovalo fatální omyl ve snaze udržet Unii pohromadě.¹⁸² Tato hrozba rozbití Unie na pozadí boje mezi pro-otrokářskými demokraty a protiotrokářskými republikány způsobila, že se vítězem v tomto období stal právě James Buchanan.

Program a myšlení o svobodě republikánské strany bylo poplatné tomu, které sdílel i Abraham Lincoln, sám bývalý whig, a tudíž jinak značně vzdálený např. bigotnímu smýšlení Know-Nothingů.¹⁸³ Lincoln odmítal otroctví. Nikoliv však tím způsobem, že by usiloval o jeho kompletní a univerzální zrušení, jako to tvrdili radikální abolitionisté. Pro Lincolna nebylo otroctví záležitostí přirozené podřadnosti jiné rasy, ale spíše velmi

¹⁸⁰ WILLS In Matthew KARP, *The People's Revolution of 1856: Antislavery Populism, National Politics, and the Emergence of the Republican Party*, Journal of the Civil War Era 9, 2019, č. 4, s. 526.

¹⁸¹ Bruce LEVINE, *The Vital Element of the Republican Party: Antislavery, Nativism, and Abraham Lincoln*, Journal of the Civil War Era 1, 2011, č. 4, s. 482.

¹⁸² James M. MCPHERSON, *Battle Cry of Freedom: The Civil War Era*, Oxford University Press, 1988, s. 157-158.

¹⁸³ Bruce LEVINE, *The Vital Element ...*, s. 483.

specifických politicko-dějinných okolností, které způsobily nutnost jeho tolerance.¹⁸⁴ Z výše popsaného rozboru situace, v níž se autoři Ústavy nacházeli, můžeme vyvodit, co tím mohl myslet. Tedy že otroctví nikdy nebylo jejich primárním záměrem při psaní Ústavy. Tlak sjednocení Unie i s jejich otrokářskými částmi je však nutil, aby tuto instituci zahrnuli pod vágními termíny v jeho člancích s konečnou dobou importu otroků do roku 1808, což samo o sobě i společně se známým negativním vztahem řady Otců Zakladatelů k otroctví vypovídá nejen o vyložené nutnosti, ale snad i o naději jeho budoucího vykořenění a zrušení.

Lincoln tedy odmítal, že by existovalo morální právo opravňující jednoho člověka, aby mohl zotročit druhého. Zároveň se nedá vyvrátit to, že by sám nechoval nějaké rasové předsudky. Byl si však vědom hluboké zakořeněnosti otroctví v zemi, a proto si nedokázal představit dopady jeho zrušení: „*Co potom, učinit je svobodnými a pak je tu s námi vydržovat jako poskoky? Je to snad opravdu to, co by zlepšilo jejich stav?... Co bude pak? Osvobodit je a učinit z nich, politicky i sociálně, nám rovné?*“¹⁸⁵ Zákon z roku 1854 determinující svobodu států si sami určit legalitu otroctví Lincoln přesvědčila, že otrokáři zamýšleli posílit a šířit svou instituci tak, jak to je jde, protože vyvodil závěr, že není možné, aby vedle sebe mírumilovně soužili dva systémy – otrocké a svobodné práce, aniž by jeden z nich v konečném důsledku nepodmanil ten druhý.¹⁸⁶ Snad ho o tom přesvědčilo i rozhodnutí nejvyššího soudu v případě bývalého otroka Dreda Scotta v roce 1857, které označilo kompromis z roku 1820 jako neústavní a potvrdilo, že Afroameričané nemohou být nikdy občané Spojených států bez ohledu na to, jak fyzicky svobodní jsou. Roku 1854 Lincoln ve své slavné řeči v illinoiské Peorii, řekl: „*Tuto deklarovanou lhostejnost... skrytou horlivost šířit otroctví nemohu jinak než nenávidět. Nenávidím jí kvůli nesmírné nespravedlnosti samotného otroctví. Nenávidím jí, protože obírá náš republikánský vzor o jeho spravedlivý vliv ve světě ... a obzvlášť proto, že nutí tolik dobrých mužů mezi námi do otevřené války se samotnou podstatou občanské svobody – kritizující Deklaraci nezávislosti a trvání na*

¹⁸⁴ Brian DANOFF, *Lincoln and the 'Necessity' of Tolerating Slavery before the Civil War*, The Review of Politics 77, 2015, č. 1, s. 50.

¹⁸⁵ Abraham LINCOLN in James M. MCPHERSON, *Battle Cry of Freedom: The Civil War Era*, Oxford University Press, 1988, s. 128, (vlastní překlad): „*What then, free them and keep them among us as underlings? Is it quite certain that this betters their condition? . . . What next? Free them, and make them politically and socially, our equals?*“.

¹⁸⁶ Bruce LEVINE, *The Vital Element ...*, s. 489.

tom, že není žádný jiný princip jednání, než vlastní zájem.¹⁸⁷ Tímto proslovem Abraham Lincoln symbolicky započal svůj politický boj o senátorské křeslo, který nastal mezi ním a demokratem Stephenem Douglasem.¹⁸⁸ Ačkoliv tyto volby vyhrál Douglas, svedli tito dva kandidáti i boj o prezidentské křeslo v roce 1860, v poslední politické bitvě mezi dvěma světy svobody – Severu a Jihu, než se tento konflikt přesune na bojiště skutečné, počínaje rozeznáním kanonády u Fort Sumteru v dubnu roku 1861.

9. Prezidentská kampaň roku 1860

Když se v roce 1860 naplno rozběhla prezidentská kampaň ve Spojených státech, bylo jisté, že na základě vývoje v 50. letech v nich půjde o vše. Republikánská strana, odhodlaná v zájmu ideálů svobodných států Severu v rámci své prezidentské kampaně vystupovat proti šíření otroctví, toho roku jmenovali Abrahama Lincolna jako svého kandidáta. Ke kandidatuře se odhodlala i skupina bývalých Whigů a Know Nothingů v rámci své vlastní Constitutional Union Party s vlastním prezidentským kandidátem z Tennessee jménem John Bell. Jak již název napovídá, tato strana zastávala konzervativní neutrální pozici, v níž se její členové snažili o zachování jednoty Unie a Ústavy na poměrně nerozhodné konzervativní ideologické platformě. Lincolnovými protivníky, politickými i ideologickými, byli stále demokraté. Zásadní neshody v jejich názorech na budoucnost šíření otroctví však způsobily, že se tato strana rozdvojila na dva odlišné proudy – severní demokraté, kteří se Stephenem Douglasem jako kandidátem zastávali myšlenku státní suverenity stanovené v roce 1854, tedy že každý stát bude moci o pozici otroctví rozhodnout sám a radikálních jižních demokratů zastávajících přísnou ochranu a posílení otroctví v teritoriích, jejichž kandidátem se stal John C. Breckinridge. Toto rozdělení bylo ovšem důsledkem štěpení Demokratické strany až v roce samotných voleb, tedy v roce 1860. Stephen Douglas byl do té doby nejsilnějším kandidátem této strany a v předcházejících letech to byl právě on, kdo čelil

¹⁸⁷ Roy P. BASLER (ed.) – Abraham LINCOLN, Lincoln, Abraham, *Speech at Peoria (1854)* in The Collected Works of Abraham Lincoln, Vol. II, New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1953, s. 247-283, (via <https://www.nps.gov/liho/learn/historyculture/peoriaspeech.htm>), (vlastní překlad): „*This declared indifference, but as I must think, covert real zeal for the spread of slavery, I can not but hate. I hate it because of the monstrous injustice of slavery itself. I hate it because it deprives our republican example of its just influence in the world ... criticising the Declaration of Independence, and insisting that there is no right principle of action but self-interest.*“.

¹⁸⁸ Manisha SINHA, *Did He Die an Abolitionist? The Evolution of Abraham Lincoln's Antislavery*, American Political Thought 4, 2015, č. 3, s. 441.

Lincolnovi v debatách o povaze otroctví, práv a rovnosti, čímž mu a Republikánům z velké části pomohl vystoupat v žebříčku politické popularity.

Největší klání se konalo mezi republikánem Lincolnem na jedné straně a demokratem Douglasem na straně druhé. Oba kandidáti se střetli v debatě již 21. srpna 1858. Již zde je Lincoln Douglasem opakovaně označen za abolicionistu, stejně jako celá republikánskou stranu, a deklaruje svůj záměr ponechat státům vlastní svobodnou vůli v oné volbě mezi tím a oním: „*Proč by nemohla existovat rozdělená na svobodné a otrocké státy? Washington, Jefferson, Franklin, Madison, Hamilton, Jay a velcí muži té doby stvořili tuto vládu rozdělenou na svobodné a otrocké státy a nechali každému státu svobodu činit, co chtějí ve věci otroctví.*“¹⁸⁹ Zajímavá je zejména Douglasova argumentace rasové nerovnosti, kdy Afroameričany označuje za přirozeně podřadné z vůle boží, kteří mají stejná práva jako bílí lidé s výjimkou politické moci a faktické rovnosti s bílými lidmi.¹⁹⁰ Lincoln na to reaguje prohlášením, že naopak Demokraté hrozí vnucením otroctví všem státům, pokud by to bylo možné. Své tvrzení zakládá na příkladu moci nejvyššího soudu podobné rozhodnutí učinit stejně jako tomu bylo ve výše zmíněné kauze *Dredda Scotta*. Lincoln vzpomíná v otázce otroctví na slova svého státnického idolu Henryho Claye: „...ten typ mužů, kteří by chtěli potlačit veškeré tendence ke svobodě a úplné emancipaci, by museli, kdyby to chtěli provést, vrátit zpět do éry naší nezávislosti,... museli by sfouknout světlo morálky kolem nás; museli by proniknout lidským duchem a vyhladit zde lásku ke svobodě a teprve poté, a ne dřív, by mohli udržovat otroctví v této zemi!“¹⁹¹. Lincoln však i v debatách dělá to, co je pro něj typické – tedy to, že často nesděluje přesně co si v duchu myslí a ve veřejných prohlášeních, alespoň co se předválečné éry týče, často mlží. Zejména pak v otázce rovnosti mezi rasami a právy Afroameričanů, což se ukazuje i na závěrečné debatě s Douglasem 15. října 1858, kdy mu to Stephen Douglas ve své řeči vytýká, když prohlašuje, že Lincoln nebyl schopen odpovědět na jeho otázky týkající se budoucnosti

¹⁸⁹ Edwin Earle SPARKS (ed.), *The Lincoln-Douglas Debates of 1858*, Lincoln Series, vol. 1. Springfield: Trustees of the Illinois State Historical Library, 1908, s. 94 (vlastní překlad): „*Why can it not exist divided into free and slave states? Washington, Jefferson, Franklin, Madison, Hamilton, Jay, and the great men of that day, made this government divided into free states and slave states, and left each state perfectly free to do as it pleased on the subject of slavery.*“.

¹⁹⁰ *Tamtéž*.

¹⁹¹ *Tamtéž*, s. 116, (vlastní překlad): „...class of men who would repress all tendencies to liberty and ultimate emancipation, that they must, if they would do this, go back to the era of our Independence, (and muzzle the cannon which thunders its annual joyous return;) they must blow out the moral lights around us; they must penetrate the human soul, and eradicate there the love of liberty; and then, and not till then, could they perpetuate slavery in this country!“.

otroctví v nově vznikajících státech: „*Raději by odpověděl na stav, který nikdy nenastane, než aby se zavázal k tomu říct co by učinil v případě, že by byl zvolen do Kongresu.*“¹⁹² Debata se nese ve stejném duchu obhajoby otroctví na základě ústavních práv, ale i rasové nadřazenosti, vyplývající dle Douglassa ze samotné Deklarace: „*Mám za to, že signatáři Deklarace nezávislosti nepomýšleli na Afroameričany, když prohlásili, že jsou si všichni lidé rovni.*“, „*Měli na mysli bílé lidi.*“ a „*Mám za to, že tato vláda byla ustanovena na bílém základu. Byla ustanovena bílými muži pro bílé lidi, ve prospěch bílých lidí a jejich potomstva a měla by být navždy řízena bílými lidmi a nikým jiným.*“¹⁹³ Lincoln odpověděl, že nepotkal nikoho, kdo by si myslel, že by pojem „všichni lidé“ nezahrnoval i Afroameričany s výjimkou J. C. Calhouna a jeho následovníků, kteří tuto „samozřejmou pravdu“ popírali.¹⁹⁴

Jak bylo řečeno výše, demokratická platforma se kvůli vnitřním neshodám rozštěpila na frakce, které se nedokázaly dohodnout, jak přistupovat k otázce otroctví v teritoriích. Zatímco Douglasova klika byla pro podporu svobody státní suverenity, tak radikální jižní demokraté požadovali plnou vládní podporu otroctví. Rozpolcená strana s nejinak rozpolceným elektorátem způsobily, že ani jeden z demokratických kandidátů nebyl ve výsledku schopen zajistit nutné dvě třetiny hlasů. Tímto vyvrcholila Lincolnova politická kariéra v rámci Republikánské strany, která chtěla šíření otroctví zamezit, aby se uvolnil prostor pro šíření opravdové svobody v takové podobě, v jaké byla garantována nejen Ústavou, ale i Deklarací nezávislosti, která stavěla všechny lidi na stejnou úroveň, a to nikoliv pouze v kontextu jejich lidských práv, ale i jejich možností a svobod. Naopak rozkol v otázce otroctví mezi umírněnou a radikální frakcí Demokratů jen potvrdila definitivní zlom v ideologické krizi, kdy se na jedné straně opevnila vlastní seveřanská koncepce svobodných teritorií a na druhé straně koncepce jižanská, která si chtěla za každou cenu zachovat svá nedotknutelná práva, svobody, a především vlastní suverenitu a instituci otroctví. Toto naprosté ideologické odloučení, které vyústilo do národní krize, bylo procesem trvajícím mnoho desítek let, a poté, co

¹⁹² *Tamtéž*, s. 456 (vlastní překlad): „*He would rather answer as to a state of the case which will never arise than commit himself by telling what he would do in a case which would come up for his action soon after his election to Congress.*“.

¹⁹³ *Tamtéž*, Kapitola XI (vlastní překlad): „*I hold that the signers of the Declaration of Independence had no reference to negroes at all when they declared all men to be created equal. ...They were speaking of white men I hold that this Government was established on the white basis. It was established by white men for the benefit of white men and their posterity forever, and should be administered by white men, and none others.*“.

¹⁹⁴ *Tamtéž*, s. 470.

narostla do obludných rozměrů, čekala pouze na rozbušku, která by zasadila finální ránu již tak křehké celistvosti Unie a počala její dlouho předvídaný rozpad. Touto příslovečnou rozbuškou bylo právě většinové zvolení Abrahama Lincolna prezidentem Spojených států v listopadu roku 1860, zejména jeho voliči v severních svobodných státech. Státy jižní, které toto vnímaly jako důkaz tyranie většiny severských republikánů a abolicionistických intrik, tak musely, pokud si uhájit svou vizi svobody, učinit jediný logický krok. Tím krokem bylo vystoupení z Unie v reakci na výsledky těchto voleb a prvním státem, který tak učinil, byl právě rodný stát otce ideje jižanské svobody J.C. Calhouna – Jižní Karolína, která tak učinila v prosinci roku 1860.

10. Secese Jižní Karolíny a cesta k občanské válce

Dne 6. listopadu 1860 zvítězil republikánský kandidát Abraham Lincoln volby v klání o prezidentské křeslo a stal se tak 16. prezidentem Spojených států amerických. Jeho vítězství okamžitě vyvolalo v jižních státech debaty o vystoupení z Unie. Tyto debaty nebyly ničím novým, nýbrž čerpaly z poměrně dlouhé tradice úvah o pojetí vztahu federální vlády a jednotlivých států sahají až do 20. let 19. století do období Missourského kompromisu a nulifikační krize, kdy se již o této možnosti uvažovalo. Jak již bylo zmíněno výše – centrální myšlenku secese koncipoval již John C. Calhoun, který hájil svrchované právo států na vlastní suverenitu a právo na odpor a osamostatnění v případě mocenského útlu. Secesionisté byli přesvědčení, že to byly právě ony jednotlivé státy, které na počátku stály za vytvořením Ústavy a federální vlády a jestliže ona vláda nyní ohrožovala samotné účely, kvůli kterým byla původně vytvořena, pak měly státy právo na to vystoupit z tohoto „smluvního svazku“.¹⁹⁵ Secesionistická filozofie koresponduje s již vzpomínanou ideou společenské smlouvy Johna Locka, která tento akt nejen legitimizuje, ale i morálně a principálně zavazuje subjekty, které by si chtěly udržet svou svobodu, k tomu aby svrhly svou stávající vládu.. Secesionisté a jižní radikálové byli přesvědčení, že federální tuto smlouvu,

¹⁹⁵ Timothy S. HUEBNER, *Liberty and Union: The Civil War Era and American Constitutionalism*, Lawrence: University Press of Kansas, 2016.

ztělesněnou v dokumentu Ústavy, porušila¹⁹⁶ a severní státy budou usilovat o tom jim nyní jejich práva svobody postupně odepřít.

Narozdíl od nich nově zvolený prezident Abraham Lincoln a další podobně smýšlející s vystoupením státu z Unie nesouhlasili. Lincoln se domníval, že Unie je věčná a jako taková nemůže být nikdy rozdělena.¹⁹⁷

S Lincolnovým zvolením jako záminkou k secesi počaly zástupci Jižní Karolíny plánovat konvenci o vystoupení z Unie, která probíhala v prosinci roku 1860. Za vystoupením nestáli umírnění demokraté, nýbrž radikální jižní demokraté, kteří ho ideologicky odůvodňovali nejen rétorikou ochrany svých ústavních práv, ale i narativním mixem ideálů cti, náboženské spravedlnosti, ekonomických zájmů a v neposlední řadě hluboce zakořeněného rasismu, který na Jihu existoval.¹⁹⁸ Samotným deklarovaným důvodem pro vystoupení z Unie v prosinci roku 1860 však byla reakce na „...*frequent violations of the Constitution of the United States, by the Federal Government, and its encroachments upon the reserved rights of the States...*“¹⁹⁹ v dokumentu *Declaration of the Immediate Causes Which Induce and Justify the Secession of South Carolina from the Federal Union*.

10.1 Ohlas Secese v dobovém tisku Jihu a Severu

Reakce na vystoupení Jižní Karolíny z Unie byly v jižním mediálním prostoru převážně nadšené. Ač je pravdou, že nemůžeme na základě samotného tisku paušalizovat smýšlení typického Jižana, anebo naopak typického Severana, tak nám studium dobového tisku dovoluje intimněji nahlížet do mediálního prostoru, kterému byl člověk často vystaven a vědomě, či nevědomě tak měl vliv na jeho myšlení. Je ovšem nutné podotknout, že většina deníků, které v té době vycházely, zastupuje jen velice omezenou oblast měst, v nichž byly vydávány, stejně jako specifickou skupinu jejich čtenářů, kteří daný tisk odebírali.

¹⁹⁶ Paul FINKELMAN, *Slavery, the Constitution, and the Origins of the Civil War*, OAH Magazine of History 25, 2011, č. 2, s. 14.

¹⁹⁷ *Tamtéž*.

¹⁹⁸ Timothy S. HUEBNER, *Liberty and Union: The Civil War Era and American Constitutionalism*, Lawrence: University Press of Kansas, 2016.

¹⁹⁹ Declaration of the Immediate Causes Which Induce and Justify the Secession of South Carolina from the Federal Union na <https://www.battlefields.org/learn/primary-sources/declaration-causes-seceding-states>, (vlastní překlad): „...*frequent violations of the Constitution of the United States, by the Federal Government, and its encroachments upon the reserved rights of the States...*“.

Prosincový výtisk richmondského deníku Daily Dispatch hovoří na účet federální vlády o pošlapávání soudních rozhodnutí a ústavních práv na existenci otroctví na Jihu, přičemž jako řešení navrhuje, aby v souladu s Ústavou vystoupil postupně každý dotčený stát z Unie.²⁰⁰ Byť není právo na vystoupení v Ústavě vysloveně umožněno, tak dle deníku má každý stát (zde jmenovitě uvažuje o státu Mississippi) právo tak učinit, jsou-li porušována jeho práva.²⁰¹ Není překvapující, že prohlášení podobného typu a obsahu se objevují napříč články celého deníkového čísla od různých přispěvatelů. Není tak překvapující, že se v deníku objevuje tvrzení, že otroctví je pilířem americké prosperity nebo že republikáni usilují o jeho zrušení ústavním dodatkem a touží uzurpovat veškerou moc. Jihokarolínský charlesterský deník Charleston Mercury akt vystoupení z Unie oslavuj. Jeho sloupce se nesou v euforickém, téměř až patetickém duchu, kdy líčí deklaraci tohoto rozhodnutí jako dlouho očekávaný odpor Jižní Karolíny „...*namáhanou arogantním a tyranským útlakem*,...“²⁰², přičemž se jí svým opuštěním Unie podařilo uhájit svá konzervativní práva a svobody před mocí [federální vlády Spojených států] stejně jako zažehnat ohrožení ovládnutí instituce otroctví, vlastní sebevlády a konečně tak dojít k „...*rozseknutí Gordického uzlu koloniální závislosti na Severu* -...“.²⁰³ Stejně nadšení je zřejmé i v tennesseeském deníku Memphis Daily Appeal z 21. prosince 1860. Ten hodnotí všechna řešení, navrhovaná do té doby republikány, jako dočasná neefektivní řešení formou kompromisu, přičemž tvrdí, že Jih nemůže setrvávat v politicky s někým, kdo mu odpírá „*rovnou a přímou spravedlnost*“, kde ona strana „...*zastává doktríny a principy, které porušují jeho [Jihu] ústavní práva, podřívají jeho důstojnost, ničí jeho rovnost v Unii přinášejíc s sebou to největší nebezpečí pro mír a bezpečí jeho lidu. Tato frakce je viníkem agrese proti ústavním zárukám nám zajištěným federálním svazkem*...“.²⁰⁴ Novinové články těchto vybraných jižanských deníků potvrzují fatální ztrátu důvěry ve federální vládu, která je tak označena v calhounovském (či snad lockovském) duchu za tyрана a uzurpátora moci, který chce pod vlivem abolicionistické konspirace Jihu vzít jeho práva a svobody, zejména to na otroctví. To, co bylo vnímáno jako legitimní a nutná věc, která se však netýkala pouze Jižní Karolíny, měla najít své následovníky i

²⁰⁰ The Daily Dispatch. (Richmond, VA), Dec. 21 1860.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² The Charleston Mercury (Charleston, SC), Dec. 21 1860 (vlastní překlad): „...*overwrought with arrogant and tyrannous oppressions*,...“.

²⁰³ Tamtéž, (vlastní překlad): „...*cut the Gordian knot of colonial dependance upon the North*...“.

²⁰⁴ Memphis Daily Appeal. (Memphis, TN), Dec. 21 1860, (vlastní překlad přímé citace).

mezi dalšími jižními státy, v nichž zastávala početná skupina radikálních protokářských demokratů a secesionistů stejný názor.

Na Severu se vystoupení Jižní Karolíny nesetkalo se stejným pochopením. Zejména v Lincolnově domácím státu Illinois, kde vycházel v chicagské metropoli deník Chicago Tribune, se ve svém čísle z 22. prosince staví k secesi Jižní Karolíny odmítavě. To, čeho se Jižní Karolína dopustila je přímo nazváno zradou Unie a strůjci secese jsou označeni za zrádce.²⁰⁵ Ve štedrodenním výtisku o dva dny později vyjadřuje Chicago Tribune ve svých člancích podporu jednoty Unie a sestoupení z ní jako neústavní akt.²⁰⁶ Deník New York Herald ze dne následujícího reaguje na tuto významnou událost poměrně zajímavě. V jeho člancích pro změnu nenalezneme názory, které by se secesí explicitně nesouhlasili. V některých člancích je vyjadřována její problematičnost, zejména v ohledu absence ústavního práva na vystoupení. Dalším problémem byl federální majetek, který se v Jižní Karolíně stále nacházel,²⁰⁷ jako například finance či vládou fundované statky. Zároveň New York Herald otiskuje i prohlášení a výstupy jižanských politiků, kteří tento akt obhajují jako pokus o hájení svých státních práv před federální autoritou. Zde si můžeme přečíst i otisknutý přepis z 36. zasedání Kongresu, v němž jsou líčeny výměny názorů kongresmanů na secesi. Někteří z nich se zastávají práva států vystoupit z Unie s ohledem na možnou hrozbu právního omezování práv republikánskou stranou.²⁰⁸ Zvlášť zajímavý je pak otisknutý dopis Abrahama Lincolna adresovaný Thomasu Ewingovi, v němž se nově zvolený prezident zavazuje k zažehnání současné krize, dodržování zákona o uprchlých otrocích (tzv. Fugitive Slave Act) a možnému obnovení Missourského kompromisu jako východiska z dané krize, které mělo opět nastolit vzájemnou rovnováhu a mír.²⁰⁹ Následujícího dne se můžeme dočíst články korespondentů z různých jižních států, kteří shodně nachází příčinu vystoupení v pokusech republikánů a severních abolicionistů o odejmutí jejich státních práv, o záměrném utlačování Jihu, podpoře secese a ochotě bránit práva států v případném střetu.²¹⁰ V poněkud jiném duchu zpravuje o vystoupení washingtonský deník Evening Star, který vystoupení téměř posměšně odbývá tvrzením, že Jižní Karolína nemá jednak potřebné finance, ale ani diplomatické vztahy k tomu, aby mohla

²⁰⁵ *Chicago Daily Tribune*. (Chicago, IL), Dec. 22 1860.

²⁰⁶ *Chicago Daily Tribune*. (Chicago, IL), Dec. 24 1860.

²⁰⁷ *The New York herald*. (New York, NY), Dec. 21 1860.

²⁰⁸ *Tamtéž*.

²⁰⁹ *The New York herald*. (New York, NY), Dec. 21 1860.

²¹⁰ *The New York herald*. (New York, NY), Dec. 22 1860.

z Unie vystoupit.²¹¹ Podobný článek se objevuje i následující den, v němž je především zesměšňován fakt, že Jižní Karolína považuje Unii za „prokletou“²¹², ačkoliv od ní do Jižní Karolíny proudí více finančních prostředků, než jich vláda vybere od tohoto státu na daních.²¹³ V těchto novinových sloupcích a jejich výňatcích se v tisku zrcadlí despekt vůči Jihu, který byl na Severu dlouhý čas budován. Je zpochybňována nejen legitimita svobody vystoupit z Unie, ale i samotná možnost jižního státu nezávisle existovat a prosperovat. V tento moment noviny severních států, až na výjimky, jako byl v oné době již zmíněný *The Liberator*, nevystupují proti samotnému otroctví žádným viditelným způsobem. Hlavním problémem je Unie, respektive její rozpad, který je vnímán jako záminka k budoucí válce s otrokářskými státy.

10.2 Právo na secesi a vůle udržet Unii v myšlení zástupců Severu

Kromě tisku se k secesi samozřejmě vyjádřil i čerstvě zvolený prezident Abraham Lincoln a to například ve svém dopise H. J. Raymondovi z 18. prosince 1860, kdy sám tvrdí, že není pro naprosté zrušení otroctví a je naopak pro posílení ústavní klauzule o uprchlých otroctví (*Fugitive Slave Clause*) Kongresem, které se musí poddat všechny státy, aby mohla být Unie zachována.²¹⁴ Jeho reakcí v dopise A. H. Stephensovi napsaném dva dny po vystoupení Jižní Karolíny z Unie je vyjádřen podiv nad tím, zda si lid Jihu skutečně myslí, že by republikáni měli v plánu zasahovat přímo či nepřímo do záležitosti otroctví a snaží se takový strach rozptýlit, nicméně podotýká: *„Jih by v tomto ohledu nebyl ve větším nebezpečí, než za dní Washingtonových. Předpokládám nicméně, že toto není ten případ. Vy se domníváte, že otroctví je správné a mělo by být šířeno; kdežto my si myslíme, že je špatné a mělo by být omezeno. Toto je, předpokládám, onen sporný bod. Je to vskutku ten jediný podstatný rozdíl mezi námi.“*²¹⁵ Ve své inaugurační řeči 4. března 1861 odmítl secesi Jižní Karolíny, neboť prý z Ústavy nevznikalo právo na vystoupení: *„Domnívám se, že v myšlení o univerzálním právu a Ústavě je unie těchto států věčná. Věčnost je implikována, ne-li*

²¹¹ *Evening Star*. (Washington, D.C.), Dec. 21 1860.

²¹² *Evening Star*. (Washington, D.C.), Dec. 22 1860, (vlastní překlad): „accursed Union“.

²¹³ *Tamtéž*.

²¹⁴ Roy P. BASLER (ed.), *The Collected Works of Abraham Lincoln*, Vol. VIII New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press, 1953, s. 156-157.

²¹⁵ *Tamtéž*, s. 160, (vlastní překlad): „*The South would be in no more danger in this respect, than it was in the days of Washington. I suppose, however, this does not meet the case. You think slavery is right and ought to be extended; while we think it is wrong and ought to be restricted. That I suppose is the rub. It certainly is the only substantial difference between us.*“.

*přímo vyjádřena, v základním právu všech národních vlád.*²¹⁶, nemínil však proti Jihu vystupovat na základě jeho institucí – jmenovitě otroctví: „*Není mým záměrem, přímo či nepřímo, zasahovat do instituce otroctví ve státech, kde již existuje. Věřím, že na to nemám žádné zákonné právo a ani si to sám nepřejí.*“²¹⁷

K secesi měli co říct i jiní významní zastupitelé Severu, konkrétně pak i jeho budoucí vojevůdci v občanské válce. Paměti Ulyssese S. Granta jsou bohatou studnicí chápání nejen jeho pojetí svobody, ale i významných událostí, mezi něž patřilo právě vystoupení Jižní Karolíny z Unie v prosinci roku 1860 a řady jeho dalších postřehů. Podle Granta je přirozeným právem postavit se moci a vládě v případě, je-li zdrojem útlaku, a to i přesto že by tím riskovali všechna svá základní práva, která jim občanství v dané zemi zabezpečuje. Vystoupení z Unie označuje za revoluci, nikoliv však praktickou či logickou. Přiznává Jihu právo na pocit obav před možným ohrožením jejich zájmů a nachází pochopení pro vůli Unii opustit. Ovšem co už odmítá, je způsob, jakým k obhajobě své věci užívají argumenty o porušování Ústavy. Obecně viní z velké části jižanské demagogy z podnícení strachu a paranoie vůči Severu. Kritizuje znemožnění klidné diskuse jejich řečením o agresi, zbabělosti a abolicionismu Severu, potřebě bojovat za práva Jihu, kterým velká část Jižanů uvěřila. Jak podotýká, značná část populace Jihu prý uměla sotva číst, nebo psát. Obzvláště zajímavá je Grantova poznámka o nekonzistenci v uvažování otrokářů z otrokářských států o sobě samotných jako o nobilitě, která ze své pozice vlastníků otroků měla mít právo na to rozhodovat o této instituci a nad jejími zákony či nutit jednotlivé státy do společné konfederace²¹⁸, což je to, co sami paradoxně vytýkali Unii. Lehce odlišně na situaci hleděl další z důležitých severských generálů William T. Sherman. Ten ve svých pamětech říká: „*Domnívám se, že mé názory byly dobře známy a pochopeny, tedy že „secese byla zradou a byla válkou;*“ ...“²¹⁹ William T. Sherman, ač jeho bratr byl abolicionista, nebyl sám proti existenci otroctví nijak vysazen. Zdá se, že jeho hlavní problém byl se secesí samotou. Jak o kousek dál píše, prohlášení prezidenta Buchanana, o tom že vláda

²¹⁶ Abraham LINCOLN, *Lincoln's First Inaugural Address*, March 4, 1861 (via <https://www.battlefields.org/learn/primary-sources/lincolns-first-inaugural-address>), (vlastní překlad): „*I hold that in contemplation of universal law and of the Constitution the Union of these States is perpetual. Perpetuity is implied, if not expressed, in the fundamental law of all national governments.*“.

²¹⁷ Tamtéž, (vlastní překlad): „*I have no purpose, directly or indirectly, to interfere with the institution of slavery in the States where it exists. I believe I have no lawful right to do so, and I have no inclination to do so.*“.

²¹⁸ Ulysses S. GRANT, *Personal Memoirs of U.S. Grant*, Vol. I, Vol. II, Charles L. Webster and Company, 1885, Kapitola XVI.

²¹⁹ William T. SHERMAN, *Memoirs of General T. Sherman*, 1875, s.152, (vlastní překlad): „*I think my general opinions were well known and understood, viz., that „secession was treason, was war;*“ ...“.

nemá žádné ústavní právo omezovat státy, ho nepříjemně překvapilo, neboť potvrdilo, jak křehký systém vlády ve Spojených státech je a jakou slabou nitku Ústava představovala v udržení celé Unie.²²⁰ V dopise z 18. ledna 1861 adresovaném louisianskému guvernérovi Mooreovi potvrdil svou věrnost Ústavě na základě přesvědčení, že Unie je věčná²²¹, čímž zároveň kategoricky odmítl právo států tuto Unii opustit.

Hlavním tématem, který najdeme v pramenech mnoha významných politicky angažovaných mužů té doby tedy není v souvislosti s ideálem svobody ani tak otroctví, jako spíše pohoršení nad interpretací Ústavy, která dle nich neposkytuje žádné právo na to opustit svobodně opustit Unii. Ba naopak., slovy Lincolna i Shermana byla Unie z ústavního hlediska věčná a nerozdělitelná. Je pravděpodobné, že myšlenka státní suverenity, tak jak byla na Jihu ražena například Calhounem, byla i na Severu známá a rozšířená, což zmínkami implikuje i dobový tisk. Je tedy otázkou, jak jinak si Sever vysvětloval odpor Jižní Karolíny. Je možné, že si celý akt vystoupení a rebelii pokoušel vysvětlit právě pomocí jazyka a běžných hodnot kterými disponoval, jak píše Earl J. Hess, tedy že rebelie konspirující jižanské aristokracie byla antitezí k severnímu řádu a demokracii.²²² Pro státy Unie byl odpor Jižní Karolíny, potažmo celého Jihu, jednoduše protiústavní čin, kvůli němuž vedly později válku, aby znovusjednotily zemi, neboť to, čeho se státy Jihu dopustily, odporovalo samotné demokracii a vládě zákona.²²³

Otázka morality otroctví a jeho významu pro svobodu tak nebylo věnováno tolik pozornosti. Respektive nebylo skrze něj nahlíženo na neoprávněnost jižanské secese. Znamenalo by to spíše přebírání Jižanského pohledu na Sever, který byl podle zástupců Jihu „skrz naskrz prolezlý intrikánskými abolicionisty“. Ke změně dochází až v průběhu války, kdy prezident Lincoln podepisuje Proklamaci Emancipace, která otroky na území Konfederace ovládnutém Uníí osvobodí. V pozdní části války to budou právě severské ideály svobody, demokracie a rovnosti v jejichž jméně budou vedeny boje na frontách občanské války a které se manifestují v Lincolnově slavném gettysburgském proslovu z listopadu roku 1863: *„Je na nás, abychom zde dokončili velký úkol, který před námi leží – takový, abychom kvůli těmto ctěným mrtvým čerpali oddanosti k cíli, pro který oni obětovali plnou míru své oddanosti – tedy abychom se zavázali, že tito mrtví nezemřeli*

²²⁰ Tamtéž, s. 153.

²²¹ Tamtéž, s. 155-156.

²²² Earl J. HESS, *Liberty, Virtue, and Progress: Northerners and Their War for the Union*, Fordham University Press, 1997, s. 5.

²²³ Stephen V. ASH, *Firebrand of liberty: the story of two Black regiments that changed the course of the Civil War*, W. W. Norton & Company, 2008, s. 3-4.

zbytečně, že tento národ se pod dohledem Bohem znovuzrodí v nové svobodě a vládě lidu pro lid a nezmizí z povrchu této země.“²²⁴. Pakliže bylo během secese jediným zájmem Severu znovusjednotit Unii a potlačit rebelii, pak v postupu válečných let vystoupili do popředí ty ideály a způsob života, za které byl Sever ochotný proti Jihu bojovat. A pravděpodobně i z tohoto důvodu se dnes, ač ne správně říká, že Sever bojoval ve válce proti otroctví.

10.3 Válka za svobodu a nezávislost v myšlení zástupců Jihu

Stát Jižní Karolína vystoupil z Unie v předvánočním čase roku 1860. Sdílená podpora a sympatie dalších jižních států vedla k vlně obdobných secesí počínaje lednem roku 1861. Mezi prvními státy, které následovaly Jižní Karolínu byly v lednu 1861 Mississippi a Alabama, ke kterým se postupně přidaly i další státy v průběhu několika následujících měsíců. Důvody jejich vystoupení byly v základní rovině stejné – týkaly se obvinění federální vlády z porušování ústavních práv a svobod. V únoru roku 1861 byl v rámci konvence zástupců států vystoupivších států v Montgomery ustanoven bývalý mississippský senátor Jefferson Davis jako provizorní prezident nově vzniklé Konfederace.

Davisova podpora secesionistů byla podporou těch, kteří využili svého ústavního práva vystoupit z Unie.²²⁵ Volby v roce 1860 dle Davisova názoru byly především rozhodnutím o tom, že bude ve federální politice i Bílém domu dominovat většina protiotrokářsky a abolicionisticky smýšlejících zástupců severních států, kteří budou usilovat o poškození zájmů Jihu: „*druh revoluce, kterou bude zničen účel vlády a dohled na její pouhé formy se nesetká s žádným respektem.*“²²⁶ V jeho dopisu Johnovi. J. Pettusovi z 4. ledna, který následoval jen necelé dva týdny po odchodu Jižní Karolíny z Unie, je patrný strach z toho, že se republikáni ovládající Kongres budou pokoušet zabránit ostatním státům svobodně vystoupit z Unie, a tudíž vybízí k urychlenému postupu ostatních jižních států v organizaci jejich vlastních secesních konvencí. Obává se totiž, že se Abraham Lincoln bude po své inauguraci pokoušet s pozice prezidenta odepřít jim

²²⁴ Abraham LINCOLN, *Gettysburg address delivered at Gettysburg Pa. Nov. 19th, n. p. n. d.* Pdf.

²²⁵ Jefferson, DAVIS in John M. MCCARDELL – William C. DAVIS, *Jefferson Davis: The Man and His Hour*, HarperCollins Publishers, 1991, s. 259.

²²⁶ *Tamtéž*, s. 267 „*a species of revolution by which the purposes of the Government would be destroyed and the observance of its mere forms entitled to no respect.*“.

možnost svobodného odchodu z Unie.²²⁷ Tuto vlnu úsilí společného nazývá jako „*náš odpor vůči dominanci černých republikánů*“.²²⁸ I v dopise Georgi W. Jonesovi z 20. ledna se vyslovuje, že byl učiněn pokrok v předání moci do rukou abolicionistů a že mnoho států Severu zanedbalo své povinnosti a odpírají jejich [států Jihu] práva.²²⁹ Ten samý den v dopise Franklinovi Piercovi vyjádří politování, že je vystupujícím státu Mississippi upírána vláda vycházející ze souhlasu těch, kterým vládne. Sdílí také své rozhořčení z toho, že jsou státy snižovány na tu podobu, kterou měly za koloniálních časů. Zajímavé je Davisovo srovnávání současného stavu Unie a stavu, ve kterém se kolonie nacházely před vypuknutím bojů za nezávislost.²³⁰ Ve své inaugurační řeči z 18. února 1861 Davis připomíná, že Unie byla především smluvním svazem suverénních národů, který ovšem selhal, neboť federální vláda nerespektovala práva jednotlivých států a jejich institucí, které namísto toho ohrožovala. Tato skutečnost dávala státům právo z ní vystoupit. Tyto „nové“ státy Konfederace měly nabýt lepší ochranu svých svobod a práv, která měla být zajištěna vytvořením její nové Ústavy, která byla téměř identická s původní americkou Ústavou.²³¹ Rozdíly mezi původní a novou Ústavou Konfederace se týkaly čistě priorit Jihu mezi které patřilo zabezpečení práva na zachování otroctví tím, že „*žádná zmocňovací listina, zákon ex post facto, nebo zákonu popírající právo na majetek černých otroků nebude schválen*“.²³² a uznáním této instituce ve všech teritoriích, které by byly do Konfederace následně přijaty.²³³ Velkým rozdílem mezi Konfедераční a původní Ústavou je také důraz na suverenitu a nezávislost všech států Konfederace, což je stanoveno již v její preambuli. Stejně tak bylo ustanoveno omezení centrální vlády v její možnosti regulovat obchod a cenovou politiku v Konfederaci. Obecně tak lze říct, že se jedná o přepsanou verzi té původní Ústavy, ve které se zrcadlí vyzdvihované jižanské ideály a která zcela odpovídala všem požadavkům, které Jih v té době měl a kterým neměl být v realitě republikánské Unie dopřán sluch.

²²⁷ William J. COOPER (ed.), *Jefferson Davis: The Essential Writings*, New York: Modern Library, 2003, s. 185-186.

²²⁸ *Tamtéž*, s. 186, (vlastní překlad): „*our resistance to Black republican domination*“.

²²⁹ *Tamtéž*, s. 188.

²³⁰ *Tamtéž*, s. 189.

²³¹ Jefferson DAVIS, *Jefferson Davis' First Inaugural Address*, The Papers of Jefferson Davis, Volume 7, s. 45-51. Transcribed from the Congressional Journal, Volume 1, s. 64-66.

²³² *Constitution of the Confederate States of America*, 1861, ed. Steve Mount, verified at the University of Oklahoma and the Library of Congress, Článek I, Sekce IX, Odstavec IV (vlastní překlad): „*No bill of attainder, ex post facto law, or law denying or impairing the right of property in negro slaves shall be passed*“.

²³³ *Constitution of the Confederate States of America*, 1861, ed. Steve Mount, verified at the University of Oklahoma and the Library of Congress, Článek IV, Sekce III, Odstavec III.

Výše zmíněný Alexander H. Stephens se ten samý den, co byl Davis jmenován konfедераčním prezidentem, stal jeho viceprezidentem. Stephens byl velkým proponentem této nové Ústavy a jeho obhajoba otroctví je nesmírně zajímavá pro koncept hájení přirozené nerovnosti mezi rasami. I přesto, že v jeho odpovědi na Lincolnův dopis z 22. prosince vyjadřuje poměrně vlídně přání i přes vzájemné politické rozdíly zachovat a udržet Unii, kdy píše: „*Když je člověk uvalen pod vliv fanatismu, nelze říct kam je mohou jejich vášně a nutkání zavést.*“²³⁴, tak se v jeho myšlení o otrocích později projevu fanatismus zcela jiného druhu. Ve své slavné řeči v Savannah v Georgii v březnu roku 1861 přiznává, že Ústava v takové podobě, v jaké jí psal Thomas Jefferson, byla skutečně založena na rovnosti všech lidí bez ohledu na rasu. Jak ale záhy dodává: „*Toto [myšlenka rasové rovnosti] byla chyba. ... Naše nová vláda je založena na přesně opačných ideálech; její základy a základní kameny umístěny na velké pravdě, a to sice že černý muž není rovný bílému muži; že otroctví a podřazenost nadřazené rase je přirozený a normální stav. Tato naše nová vláda je první v dějinách založená na této velké fyzikální, filozofické a morální pravdě.*“²³⁵ Tímto proslovem odkryl zajímavou část pozadí pro-otrockého myšlení a to sice hluboce zakořeněného rasismu, který byl mnohým jižním extrémistům vlastní a vedl je společně s dalšími důvody k odmítnutí dokumentu, který předtím považovali za posvátný základ jejich vlastních práv a svobod.

Lze s jistotou říct, že ne všichni vysocí zástupci a představitelé budoucí Konfederace sdíleli podobně extremistické názory. To je i případ vojevůdců Roberta E. Leeho a Thomase Jacksona. Lee, v korespondenci z 23. ledna 1861 adresované svému synovi, píše: „*Jih byl, z mého pohledu, rmoucen činy Severu, tak jak říkáš. Pociťuji onu agresi a jsem ochotný podstoupit každý vhodný krok k nápravě.*“ a „*Jako americký občan jsem velmi hrdý na svou zemi, její blahobyť, její instituce a bránil bych kterýkoliv stát, kdyby byla jeho práva narušena, ale nedovedu si představit větší pohromu pro onen stát, než*

²³⁴ Roy P. BASLER (ed.), *The Collected Works of Abraham Lincoln*, Vol. VIII New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press, 1953, s. 160 (pozn. 1), (vlastní překlad): „*When men come under the influence of fanaticism, there is no telling where their impulses or passions may drive them.*“

²³⁵ Alexander H. STEPHENS, *The Cornerstone Speech, 1861*, Alexander H. Stephens, *The Cornerstone Speech in The Confederate and Neo-Confederate Reader: The "Great Truth" about the "Lost Cause"*, edd. by James W. Loewen – Edward H. Sebesta, 66-71. Jackson: University Press of Mississippi, 2010, s. 66-71, (vlastní překlad): „*This was an error. ... Our new government is founded upon exactly the opposite idea; its foundations are laid, its corner-stone rests, upon the great truth that the negro is not equal to the white man; that slavery, subordination to the superior race, is his natural and normal condition. This, our new government, is the first, in the history of the world, based upon this great physical, philosophical, and moral truth.*“

je rozpad Unie.“²³⁶ Je možné říct, že v předválečném období byl Robert E. Lee vskutku zastáncem Unie a Ústavy. Jediná výjimka, která by dokázala tuto jednotu rozvázat je podle Leeho pouze revoluce, anebo hromadný souhlas lidu, přičemž vystoupení z Unie právě za takový revoluční čin označil. Dále pak obecně odmítá násilí a občanskou válku, která by se s násilím nevyhnutelně pojila, pokud se ovšem nejedná o případ obrany domácího státu.²³⁷ Podobný přístup měl v těch jistých ohledech i Thomas „Stonewall“ Jackson, který byl nejen silný podporovatel Unie, ale zároveň s tím byl i pevným zastáncem práv jednotlivých států,²³⁸ pro něž byl ochoten se účastnit války proti Severu. Nečinil tak nicméně kvůli otroctví, které sice považoval za problematické, a sám by preferoval svobodné Afroameričany, ale stále přijímal otroctví jako přirozené a v souladu s boží vůlí.²³⁹ Tím se mírně liší od Roberta E. Leeho, který otroctví sice považoval za špatné, nicméně úděl otroků byl prý na jižních plantážích po všech stránkách lepší než v domovské Africe. Lee také věřil, že otroctví je v souladu s boží vůlí, stejně jako to, zda budou otroci výchovou v křesťanské víře postupně emancipováni.²⁴⁰

Edmund Ruffin, plantážník a otrokář, který se přímo účastnil konvence o vystoupení Jižní Karolíny, vzpomíná na náladu oněch dní ve svých denících. Ve svém záznamu ze dne 31. října píše, že je téměř jisté, že v situaci, kdy Abraham Lincoln zvítězí v prezidentských volbách, Jižní Karolína a i další otrokářské státy budou usilovat o vystoupení.²⁴¹ V záznamu ze dne 13. prosince 1860 popisuje, čím dál tím víc narůstající odpor a vůli k oddělení států Jihu, jakožto neschopnost vlády do tohoto procesu jakkoliv zakročit a zabránit mu. Ruffin kritizuje Lincolna za to, že ačkoliv nechce užít nátlak proti Jižní Karolíně, tak stále zamýšlí vybírat daně z jejích přístavů, což je válečným aktem.²⁴² O samotném vystoupení mluví jako o oddělení a nezávislosti.²⁴³ V den

²³⁶ Robert. E. LEE in A. L. LONG – Marcus J. WRIGHT (edd.), *Memoirs of Robert E. Lee: his military and personal history, embracing a large amount of information hitherto unpublished*, New York, Philadelphia etc. J.M. Stoddart, & company, 1887, s. 88, (vlastní překlad): *The South, in my opinion, has been aggrieved by the acts of the North, as you say. I feel the aggression, and am willing to take every proper step for redress.*“ a „*As an American citizen I take great pride in my country, her prosperity, and her institutions, and would defend any State if her rights were invaded. But I can anticipate no greater calamity for the country than a dissolution of the Union.*“.

²³⁷ *Tamtéž*, s. 88-89.

²³⁸ Mary Anna, JACKSON (ed.), *Memoirs of Stonewall Jackson by his widow, Mary Anna Jackson*, Louisville, Ky.: The Prentice press, Courier-Journal job printing company, 1895, s. 140.

²³⁹ *Tamtéž*, s. 142-143.

²⁴⁰ Robert. E. LEE in A. L. LONG – Marcus J. WRIGHT (edd.), *Memoirs ...*, s. 82-83.

²⁴¹ Edmund RUFFIN, *The Diary of Edmund Ruffin: Toward Independence October, 1856 - April, 1861*. Volume I., ed. William Kauffman Scarborough, Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1972, s. 480.

²⁴² *Tamtéž*, s. 508.

vystoupení 21. prosince se zmiňuje o velkém vzrušení a radosti v napříč jižanskými státy²⁴⁴, avšak další problém, který následuje otázka pevností v přístavech Charlestonu, včetně Fort Sumter, která má být bezpodmínečně J. Karolíny. O tom mluví ve svých denících Mary Chestnut, manželka senátora Jamese Chestnuta ml., ve svém deníku. Z jejích záznamů vyplývá to samé, co se týče pevností, stejně jako všeobecná vzájemná jednota Jihu v jejich odporu.²⁴⁵

Secese byla v myšlení Jižanů té doby poněkud zvláštním fenoménem. Její akt se setkal s celoplošným uznáním významných činitelů všech jižních států a částečně i v širším spektru jejich občanů, jak potvrzuje zejména tisk. Vedla ke ztotožnění a sjednocení těchto států pod stejnou ideologii v následném řetězci postupného vystupování států z Unie. Základním narativem této ideologie bylo pojetí federální vlády jako despotického tyrana, který chce upřít Jihu to, co je odnepaměti jeho a na co má bezvýhradné právo – tedy na otroctví. Tím, že vláda nebyla tyto výsady a způsob života bránit, podle Davise a dalších zástupců jižních států selhala, a proto bylo v duchu principu společenské smlouvy ústavně možné z jejího područí vystoupit. Pokud jde o otroctví, můžeme pozorovat, že se v jeho obhajobě objevují snad všechny možné teorie. Od patristického a náboženského přesvědčení o blahobytu Afroameričanů v otroctví, až po extrémní popření rovnosti v Deklaraci nezávislosti u Alexandera. H. Stephense a nahrazení tohoto konceptu v konfедераční Ústavě koncepcí rasové podřadnosti, která není ani tak nutností, či nutným zlem, nýbrž dokonce předností a znakem civilizačního pokroku Konfederace.

Závěr

Tato práce měla za úkol zmapovat původ a vývoj amerického ideálu svobody od jeho počátků, kdy připlul do Nového Světa na prknech koloniálních lodí, přes ohně války o nezávislost a euforii vzniku nové země, až po rozkol této země na dva ideologicky odlišné světy, které svou nekompatibilitou odsoudily národy Spojených států amerických k letům vzájemného zápolení v plamenech občanské války. Významnou, ne-li rozhodující roli ve formaci, a nakonec i rozdělení tohoto ideálu hrálo otroctví.

²⁴³ *Tamtéž*, s. 512.

²⁴⁴ *Tamtéž*, s. 513.

²⁴⁵ Mary Boykin CHESTNUT, *A Diary from Dixie*, New York :D. Appleton and Company, 1905.

Prapodivná instituce, která si našla v koloniálním systému své místo jako zdroj levné a dostupné pracovní síly a hluboce zakořenila v ekonomických, právních a ideologických strukturách anglických kolonií v Americe. Touha po svobodě od britského útluu však způsobila, že se tyto kolonie odhodlaly povstat proti svým pánům a sledovat svou vlastní svobodu, zájmy a hledat vlastní štěstí ve spojení suverénních států pod jednotnou vládou Ústavy a republikánské demokracie. Tato svoboda však nebyla zadarmo. Jednota vznikající Unie byla vykoupena cenou svobody nespočtu lidských bytostí, otroků, jimž byla svoboda v zemi, která se pyšnila právě svobodou a rovností, systematicky upírána a odmítána. Důvodem této černé kaňky na listině Ústavy a Deklarace nezávislosti byly otrokářské kolonie, které se otroctví nemínily vzdát a jejich nároky, spočívající ve svobodě a právech na majetek, byly i přes nesouhlas a odpor některých osvícenských autorů právního základu Spojených států v rámci kompromisu tolerovány. Je nutné podotknout, že z jazykového a sémantického hlediska se tak stalo na základech velice vágních a nejistá formulace ústavních článků referujících otroctví se v letech budoucích stala předmětem individuálních interpretací ideálů svobody, nezávislosti a státních práv.

Tyto interpretace spolu s dalšími faktory daly vzniknout novým myšlenkovým a ideologickým proudům, které svobodu interpretovaly, a to jak na společných principiálních, tak na zcela odlišných morálních a filozofických základech. Na jedné straně se v americkém prostoru vydělilo pojetí svobody dominující státům Jihu, které jednak okolnostmi svého vzniku a politického vývoje země vzaly za svou doktrínu svobody jako individuální státní a právní suverenity a nezávislosti na centrální mocenské entitě federální vlády. Tuto ideu ztělesňovalo myšlení Johna C. Calhouna, který byl, v souladu s politickou filozofií společenské smlouvy u Johna Locka, či myslitelů osvícenství, hluboce přesvědčen nejen o právech bránit tato svá práva a svobody před svévolnou vládou, ale i o možnosti tuto vládu svrhnout a z Unie vystoupit. Jižanský ideál svobody se však nedokázal nikdy vyrovnat s otroctvím, ať už z ekonomických příčin, anebo hlubších příčin spočívajících v přesvědčení o přirozené nerovnosti mezi lidskými bytostmi, jejíž implikace sahají až do dob Aristotelovy argumentace otroctví. Tento základ obecnějšího problému amerického systematického rasismu se nepodařilo vyřešit až téměř do 60. let 20. století a i v současnosti se americká společnost potýká s tímto společenským problémem. Na druhé straně dala krutost a nemorálnost otroctví vzniknout hnutí abolicionismu, které tuto instituci kategoricky odmítalo a považovalo ji nejen za nekonzistentní s americkými ideály Ústavy a

Deklarace nezávislosti, ale i s morálním krédem křesťanství na kterém staví nejen obhajoba svobody, ale paradoxně i obhajoba legitimacy otroctví. Abolicionismus byl pro okamžité, bezpodmínečné a univerzální osvobození všech otroků, čímž se stavěl jako protipól vůči všem jeho radikálním obhájcem, a proto byl extremistickým pro většinu tehdejší populace severních států. Přesto však měl odpor proti otroctví své místo ve formaci severského ideálu svobody. Období teritoriální expanze se vyznačovalo konfliktem v otázce rozšíření otroctví na tato území. Zatímco Jih chtěl, aby tato území požívala prosperity plynoucí z otrocké práce, tak na severu hnutí Free-Soil Party vystoupilo s jeho myšlenkou svobodného pracujícího „self-made mana“, který měl svým úsilím dosáhnout ekonomické nezávislosti a stejně jako v časech anglických kolonií i svobody politické. Tato myšlenka svobodného pracujícího člověka byla kladena jako antiteze k nesvobodnému otrokovi jako symptomu jižní hospodářské a kulturní zaostalosti, přičemž tyto myšlenky obecně vyklíčili ve společenském prostoru průmyslového Severu a staly se jeho neodbytnou součástí. Tyto ideje se následně přenesly i na platformu Republikánské strany, ztělesňující se v osobě Abrahama Lincolna, který, byť choval silnou úctu a věrnost ústavnímu právu států na otroctví, zároveň choval i úctu k Deklaraci nezávislosti, podle níž jsou si všichni lidé rovní. Zájmem Lincolnovým, a obecně severních stát, však bylo nade vše udržet Unii pohromadě, což vinou hlubokých ideologických odlišností a rozdílných ideálů svobody, s největší pravděpodobností, nebylo možné. Vítězství Abrahama Lincolna proti demokratickým kandidátům dal jižním státům záminku naplnit své vlastní vize země svobody a nezávislosti, a proto po vzoru Jižní Karolíny následovaly v roce 1861 i další státy Jihu, které zformovaly vlastní pakt Konfederace, který onen ideál jižanské svobody plně převzal do nově sepsané Ústavy. Dva různé ideály svobody tak byly připraveny stát sami ve své vlastní nezávislosti, avšak jak pravil dříve Abraham Lincoln – není možné, aby existovaly oba vedle sebe, aniž by jeden nepohltil ten druhý.

Tato práce se pokusila analyzovat americké dějiny z jednoho specifického úhlu pohledu intelektuálních dějin, konkrétně dějin dvojího ideálu svobody ve Spojených státech způsobem, který ho více přiblíží a představí čtenáři v českém akademickém prostředí. Z tohoto důvodu se otevírá široká škála možností a příležitostí, jak na toto téma navázat a, vzhledem k rozsahu, který tento ideál představuje, by toto téma zvládlo být hravě rozpracováno do mnohem rozsáhlejší a detailnější práce která by mohla ideál svobody propojit i s celky jiných národních dějin. Například ideál svobody v kontextu s českými dějinami a formování československé demokracie a Ústavy a aplikace

americké koncepce svobody na ní by mohla vnést nové poznatky do chápání formování našeho vlastního demokratického systému. Přínosné by bylo zejména sledování těchto ideálů svobody napříč americkými dějinami a aplikovat je na další epochy americké historie. Zajímavá by mohlo být zejména srovnání calhounovského myšlení o státní suverenitě na období 20. století, konkrétně pak 50. a 60. let během hnutí za lidská práva segregovaných Afroameričanů, kdy na totožném principu nastane rozpor mezi nařízeními nejvyššího soudu a vládami jižních států, který na krátkou dobu oživí rebelského ducha staré Konfederace.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

Articles of the Confederation in Miscellaneous Papers of the Continental Congress, 1774 – 1789, Records of the Continental and Confederation Congresses and the Constitutional Convention, Record Group 360; National Archives Building, Washington, DC

AUGUSTINUS, Aurelius, Svatého Otce a Učitele Církve Aurelia Augustina Vyznání, Praha: Ladislav Kuncíř, 1926.

Bill of Rights, dostupné online (via <https://www.archives.gov/founding-docs/bill-of-rights-transcript>)

BASLER, Roy P. (ed.), The Collected Works of Abraham Lincoln, Vol. VIII New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press, 1953.

BASLER, Roy P. (ed.) – LINCOLN, Abraham, Lincoln, Abraham, *Speech at Peoria (1854)* in The Collected Works of Abraham Lincoln, Vol. II, New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1953, s. 247-283.

CALHOUN, John C., *South Carolina Exposition and Protest*, 1828, John C. Calhoun, “South Carolina Exposition and Protest,” in The Papers of John C. Calhoun, vol. 10, 1825-1829, ed. Clyde N. Wilson and W. Edwin Hemphill (Columbia: University of South Carolina Press, 1977), 442-539 (via https://akhilamar.com/wp-content/uploads/2021/03/South_Carolina_Exposition_and_Protest.pdf)

CALHOUN, John C., *Bunker Hill Address*, 1831, John C. Calhoun, Bunker Hill Address in The Papers of John C. Calhoun, vol. 11, 1829-1832, ed. Clyde N. Wilson and W. Edwin Hemphill (Columbia: University of South Carolina Press, 1978), 419-421 (via <https://akhilamar.com/wp-content/uploads/2021/03/Furman-Calhouns-Fort-Hill-Address-1831.pdf>)

CALHOUN, John C., *Slavery A Positive Good (1837)*, John C. Calhoun, Slavery A Positive Good in Speeches of John C. Calhoun, Delivered in the House of Representatives and in the Senate of the United States, ed. Richard R. Crallé (New D. Appleton, 1853), 625-633 (via <https://courses.lumenlearning.com/ushistory10s2xmaster/chapter/primary-source-reading-john-calhoun-on-slavery/>)

CALHOUN, John C., *A Disquisition on Government*, ed. Richard K. Crallé, New York: P. Smith, 1851.

CALHOUN, John, *Union and Liberty: The Political Philosophy of John C. Calhoun*, ed. Ross M. Lence, Indianapolis: Liberty Fund, 1992.

Constitution of the Confederate States of America, 1861, ed. Steve Mount, verified at the University of Oklahoma and the Library of Congress, dostupné online (<https://www.usconstitution.net/csa-html/>)

Constitution of the United States, dostupné online (<https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm>)

COOPER, Thomas (ed.), An Act for the Better Ordering and Governing of Negroes and Other Slaves in This Province (1740) in The Statutes at Large of South Carolina, Vol. 7, Columbia, SC: A. S. Johnston, 1836.

COOPER, William J. (ed.), Jefferson Davis: The Essential Writings. New York: Modern Library, 2003.

BECKER, Carl, *The Declaration of Independence: A Study on the History of Political Ideas* New York: Harcourt, Brace and Co., 1922.

Declaration of the Immediate Causes Which Induce and Justify the Secession of South Carolina from the Federal Union (1860), dostupné online (<https://www.battlefields.org/learn/primary-sources/declaration-causes-seceding-states>)

DAVIS, Jefferson, Jefferson Davis' First Inaugural Address, *The Papers of Jefferson Davis, Volume 7*, s. 45-51. Transcribed from the Congressional Journal, Volume 1, s. 64-66.

DOUGLASS, Frederick, *The Fourth of July Speech (1852)*, Frederick Douglass, Oration, Delivered in Corinthian Hall, Rochester, Rochester: Lee, Mann & Co., 1852 (via <https://loveman.sdsu.edu/docs/1852FrederickDouglass.pdf>)

DOUGLASS, Frederick, *My Bondage and My Freedom*, New York: Miller, Orton & Mulligan, 1855.

DOUGLASS, Frederick, *The Nature of Slavery*, The Frederick Douglass Papers: Series One – Speeches, Debates, and Interviews, ed. John W. Blassingame, Yale University Press, 1979, s. 204-214.

FITZHUGH, George, Cannibals all! or, Slaves without masters, Richmond, Va.: A. Morris, 1857.

Free-Soil Party Platform of 1848 in American Historical Documents 1000-1904, ed. Charles W. Eliot, Vol. 43. New York: P.F. Collier & Son, 1910, s. 311-313 (viz <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/free-soil-party-platform-1848>)

GARRISON, William Lloyd, *Address to the Colonization Society* (1829) in The William Lloyd Garrison Papers, ed. Walter M. Merrill, Louis Ruchames, Vol. 1. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 1971, s. 35-42 (viz <https://teachingamericanhistory.org/document/address-to-the-colonization-society/>)

GRANT, Ulysses S., *Personal Memoirs of U.S. Grant, Vol. I, Vol. II*, Charles L. Webster and Company, 1885.

HAMILTON, Alexander, Annapolis Convention Address in The Papers of Alexander Hamilton, vol. 3, 1782–1786, ed. Harold C. Syrett, New York: Columbia University Press, 1962, s. 686–690.

HAMILTON, Alexander – JAY, John – MADISON, James, Listy federalistů: soubor esejí psaných na podporu nové Ústavy předložené federálním shromážděním 17. září 1787, Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1994.

HAMMOND, James, *The Mudsill Theory* (1858) in The World's Great Speeches, ed. Lewis Copeland, Lawrence W. Lamm, Stephen J. McKenna, New York: Dover Publications, 1999, s. 217-220 (via <https://www.pbs.org/wgbh/aia/part4/4h3439t.html>)

HAMMOND, James, *Cotton is King* (1858) in The World's Great Speeches, ed. Lewis Copeland, Lawrence W. Lamm, Stephen J. McKenna, New York: Dover Publications, 1999, s. 221-224 (viz https://www.oli-dc.org/uploads/PDFs/2022_Fall/733_Karmiat/CottonisKing.pdf)

HENING, William Waller (ed.), The Statutes at Large; Being a Collection of All the Laws of Virginia from the First Session of the Legislature, in the Year 1619, Philadelphia: R. & W. & G. Bartow, 1823.

HOBBS, Thomas, *Leviathan*, Touchstone, 1997.

CHESTNUT, Mary Boykin, *A Diary from Dixie*, New York :D. Appleton and Company, 1905.

JACKSON, Mary Anna (ed.), *Memoirs of Stonewall Jackson by his widow*, Mary Anna Jackson, Louisville, Ky.: The Prentice press, Courier-Journal job printing company, 1895.

JEFFERSON, Thomas, Notes on the State of Virginia, ed. William Peden. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1955.

KANT, Immanuel, *Groundwork of the Metaphysics of Morals* ed. Mary J. Gregor, Cambridge University Press, 2006.

KŘÍŽ, Antonín (ed.) – ARISTOTELÉS, *Etika Nikomachova*, 4. nezměň. vyd., Praha: Petr Rezek, 2013.

LINCOLN, Abraham, *Lincoln's First Inaugural Address (March 4, 1861)*, (via <https://www.battlefields.org/learn/primary-sources/lincolns-first-inaugural-address>)

LINCOLN, Abraham, *Gettysburg address delivered at Gettysburg (1863)*, (via <https://www.loc.gov/item/rbpe.24404500/>.)

LOCKE, John, *Two Treatises of Government*, Cambridge University Press, 1988.

LONG, A. L. – WRIGHT Marcus J. (ed.), *Memoirs of Robert E. Lee: his military and personal history, embracing a large amount of information hitherto unpublished*, New York, Philadelphia etc. J.M. Stoddart, & company, 1887.

PASTORIUS, Francis Daniel, a kol., *Germantown Friends' Protest Against Slavery*, In *The Papers of William Penn*, ed. Mary Maples Dunn – Richard S. Dunn, Vol. 2. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1982, s. 641-642.

RUFFIN, Edmund, *The Diary of Edmund Ruffin: Toward Independence* October, 1856 - April, 1861. Volume I., ed. William Kauffman Scarborough, Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1972.

SHERMAN, William. T., *Memoirs of General William T. Sherman*. New York: D. Appleton and Company, 1875.

SIMPSON, Brooks D. – BERLIN, Jean V. (ed.), *Sherman's Civil War: Selected Correspondence of William T. Sherman, 1860-1865*. UNC Press Books, 2014.

SPARKS, Edwin Earle, (ed.), *The Lincoln-Douglas Debates of 1858*, Lincoln Series, vol. 1. Springfield: Trustees of the Illinois State Historical Library, 1908 (via <https://teachingamericanhistory.org/document/lincoln-douglas-debates/>)

STEPHENS, Alexander H, *The Cornerstone Speech*, 1861, Alexander H. Stephens, *The Cornerstone Speech in The Confederate and Neo-Confederate Reader: The "Great Truth" about the "Lost Cause"**, edd. by James W. Loewen – Edward H. Sebesta, 66-71. Jackson: University Press of Mississippi, 2010.

Wilmont Proviso (1846), Bills and Resolutions Originating in the House; RG 233: U.S. House of Representatives. National Archives Identifier: 2127333, (via <https://www.archives.gov/files/legislative/resources/education/wilmot-polk/wilmot-proviso.pdf>)

WINTER, Ernst F. (ed.) – ERASMUS, Desiderius – Martin LUTHER, *Discourse on Free Will: Milestones of Thought in the History of Ideas*, 1985.

Dobový tisk:

Evening Star. (Washington, D.C.)
Chicago Daily Tribune. (Chicago, IL)
Memphis Daily Appeal. (Memphis, TN)
The Daily Dispatch. (Richmond, VA)
The Charleston Mercury (Charleston, SC)
The Liberator (Boston, MA)
The New York herald. (New York, NY)

Literatura:

Monografie

ASH, Stephen, V., *Firebrand of liberty: the story of two Black regiments that changed the course of the Civil War*, W. W. Norton & Company, 2008.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, *Spojené státy americké: společnost a politika*, Praha: Libri, 2002.

FONER, Eric, *Give Me Liberty!: An American History*, 6th ed. New York, NY: WW Norton, 2019.

FONER, Eric, *The Story of American Freedom*, New York, NY: WW Norton, 1999.

HAKIM, Joy, *Freedom: a history of US*, New York: Oxford University Press, 2003.

HESS, Earl J, *Liberty, Virtue, and Progress: Northerners and Their War for the Union*, Fordham University Press, 1997.

HOBSON, Christopher, *Fear And Faith: The Founding Of The United States in The Rise of Democracy: Revolution, War and Transformations in International Politics since 1776*, Edinburgh University Press, 2015.

HUEBNER, Timothy S., *Liberty and Union: The Civil War Era and American Constitutionalism*, Lawrence: University Press of Kansas, 2016.

KŘÍŽOVÁ, Markéta, *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013.

LEPORE, Jill, *These Truths: A History of the United States*, New York: W. W. Norton & Company, 2018.

MCCARDELL, John M. – DAVIS William C., *Jefferson Davis: The Man and His Hour*, HarperCollins Publishers, 1991.

MCPHERSON, James M., *Battle Cry of Freedom: The Civil War Era*. Oxford University Press, 1988.

RAKOVÁ, Svatava, *Rasa, víra a etnicita v severní Americe*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

REYNOLDS, David, *America, Empire of Liberty: A New History of the United States*, Basic Books: 2011.

ROUSSEAU, Jean-Jacques, *O společenské smlouvě, neboli, O zásadách státního práva*, ed. Markéta Šálenská, Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002.

UROFSKY, Melvin I. – FINKELMAN, Paul, *A March of Liberty: A Constitutional History of the United States. Volume I: From the Founding to 1890*, Oxford University Press, 2001.

Časopisecké studie:

BELAIEF, Gail, *Freedom and Liberty*, The Journal of Value Inquiry, 13, 1979, č. 2, s.127–131

BIELEFELDT, Heiner. *Autonomy and Republicanism: Immanuel Kant's Philosophy of Freedom*, Political Theory 25, 1997, č. 4, s. 524–558

COOKE, J. W., *Jefferson on Liberty*, Journal of the History of Ideas 34, 1973, č. 4, s. 563–576.

DANOFF, Brian, *Lincoln and the 'Necessity' of Tolerating Slavery before the Civil War*, The Review of Politics 77, 2015, č. 1, s. 47–71

FREEHLING, William W, *"The Founding Fathers and Slavery."*, The American Historical Review 77, 1972, č. 1, s. 81–93

HUSTON, James L., *Property Rights in Slavery and the Coming of the Civil War*, The Journal of Southern History 65, 1999, č. 2, s. 249–286

CHERRY, Kevin M., *Does Aristotle Believe Greeks Should Rule Barbarians?*, History of Political Thought 35, 2014, č. 4, s. 632–655

FINKELMAN, Paul, *Garrison's Constitution: The Covenant with Death and How It Was Made*, Prologue 32, 2000, (via <https://www.archives.gov/publications/prologue/2000/winter/garrisons-constitution-1#f1>)

- FINKELMAN, Paul, *Slavery, the Constitution, and the Origins of the Civil War*, OAH Magazine of History 25, 2011, č. 2, s. 14–18
- KARP, Matthew, *The People's Revolution of 1856: Antislavery Populism, National Politics, and the Emergence of the Republican Party*, Journal of the Civil War Era 9, 2019, č. 4, s. 524–545
- LEVINE, Bruce, *The Vital Element of the Republican Party': Antislavery, Nativism, and Abraham Lincoln*, Journal of the Civil War Era 1, 2011, č. 4, s. 481–505
- MERRIAM, C. E., *The Political Theory of Calhoun*, American Journal of Sociology 7, 1902, Č. 5, s. 577–594
- NICHOLSON, Bradley J., *Legal Borrowing and the Origins of Slave Law in the British Colonies*, The American Journal of Legal History 38, 1994, č. 1, s. 38–54
- OSBORN, Ronald, *William Lloyd Garrison and the United States Constitution: The Political Evolution of an American Radical*, Journal of Law and Religion 24, 2008, č. 1, 65–88
- WEST, Robin, *Tom Paine's Constitution*, Virginia Law Review 89, 2003, č. 6, s. 1413–1461
- PATTERSON, Orlando, *The Unholy Trinity: Freedom, Slavery, and the American Constitution*, Social Research 54, 1987, č. 3, s. 543–577
- ROSENTHAL, Bernard, *Puritan Conscience and New England Slavery*, The New England Quarterly 46, 1973, č. 1, 62–81
- SINHA, Manisha, *Did He Die an Abolitionist? The Evolution of Abraham Lincoln's Antislavery*, American Political Thought 4, 2015, č. 3, s. 439–454
- VAUGHAN, Alden T., *The Origins Debate: Slavery and Racism in Seventeenth-Century Virginia*, The Virginia Magazine of History and Biography 97, 1989, č. 3, s. 311–354